

ZARZĄD WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO W 2023 ROKU

INFORMACJA

SEJMIK WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

OPOLE, CZERWIEC 2024

Spis Treści

Wykaz skrótów	5
Wprowadzenie	7
1. Sytuacja społeczno-demograficzna województwa opolskiego.....	8
1.1. Ludność	8
1.1.1. Stan, struktura i prognoza ludności	8
1.1.2. Przyrost naturalny.....	10
1.1.3. Migracje ludności.....	11
1.1.4. Najważniejsze wskaźniki demograficzne woj. opolskiego w 2023 r.	11
1.1.5. Starzenie się społeczeństwa	13
1.1.6. Ludność w powiatach woj. opolskiego w latach 2022-2023.....	16
1.2. Warunki życia ludności - sytuacja dochodowa	19
1.3. Ubóstwo w Polsce.....	20
1.3.1. Zakres i struktura ubóstwa wg wybranych czynników	20
1.3.2. Zróżnicowanie zasięgu ubóstwa skrajnego w Polsce – wg grup społecznych i wieku	21
1.4. Bezrobocie rejestrowane i wg BAEL w woj. opolskim w latach 2022-2023	25
1.5. Infrastruktura społeczna – wybrane elementy	27
1.5.1. Lokale socjalne	27
1.5.2. Żłobki i kluby dziecięce	30
2. Zadania Samorządu Województwa Opolskiego w zakresie pomocy i integracji społecznej w 2023 r.....	32
2.1. Projekty realizowane w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Opolu, w tym efekty działań do końca 2023 r.	32
2.2. Realizacja projektów ROPS w Opolu w ramach FEO 2021-2027 oraz FERS 2021-2027 w 2024 r. w obszarze integracji i pomocy społecznej.....	40
2.3. Realizacja zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej ze środków PFRON	42
2.4. Realizacja zadań wynikających z Programu Współpracy Samorządu Województwa Opolskiego z Organizacjami Pozarządowymi oraz Podmiotami Prowadzącymi Działalność Pożytku Publicznego	43
2.5. Realizacja zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej (adopcja)	43
2.6. Realizacja zadań z zakresu przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	46
3. Pomoc społeczna i inne zadania z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim ..	48
3.1. Liczba osób i rodzin objętych pomocą i wsparciem.....	48
3.2. Klienci ośrodków pomocy społecznej.....	50

3.3. Świadczeniobiorcy pomocy społecznej według powiatów woj. opolskiego	56
3.4. Klienci długotrwale korzystający z pomocy społecznej w 2023 r.....	59
3.5. Koszt pomocy środowiskowej w latach 2022-2023	59
3.6. Powody udzielania pomocy (ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie).....	62
3.7. Realizacja ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.....	65
3.7.1. Asystenci rodziny.....	65
3.7.2. Placówki wsparcia dziennego.....	65
3.7.3. Rodzinna piecza zastępcza.....	67
3.7.4. Instytucjonalna piecza zastępcza	72
3.7.5. Dzieci w pieczy zastępczej.....	73
3.7.6. Organizatorzy i koordynatorzy pieczy zastępczej.....	78
3.7.7. Usamodzielnieni wychowankowie pieczy zastępczej oraz innych ośrodków wsparcia, o których mowa w art. 88 ustawy o pomocy społecznej	79
3.8. Formy pomocy i wsparcia dla osób starszych i z niepełnosprawnościami	79
3.8.1. Domy pomocy społecznej.....	79
3.8.2. Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku.....	89
3.8.3. Dienne domy pomocy i Kluby seniora.....	92
3.8.4. Środowiskowe domy samopomocy	96
3.8.5. Mieszkania treningowe i wspomagane	98
3.8.6. Usługi opiekuńcze realizowane przez samorząd gminny lub na jego zlecenie	102
3.8.7. Inne formy wsparcia osób niesamodzielných	107
4. Kadra pomocy społecznej woj. opolskiego.....	111
4.1. Kadra ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie	113
4.1.1. Pracownicy socjalni	113
4.1.2. Kadra kierownicza	117
4.1.3. Pozostali pracownicy	117
5. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w woj. opolskim.....	117
6. Ekonomia społeczna	120
6.1. Ekonomia społeczna	120
6.2. Podmioty ekonomii społecznej w województwie opolskim	121
6.3. Przedsiębiorstwo społeczne.....	123
6.4. Spółdzielnie Socjalne	124
6.5. Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej w woj. opolskim.....	127

6.6. Podmioty ekonomii społecznej jako dostarczyciele usług społecznych	129
6.7. Opolski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2023-2027	129
6.8. Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej	131
7. Koszt pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2022-2023 i w 2024 r. (prognoza)	132
7.1. Zadania gminy	132
7.2. Zadania powiatu, w tym koszt świadczeń udzielonych przez powiatowe centra pomocy rodzinie	135
7.3. Zadania gmin i powiatów – razem	138
8. Wnioski	139
9. Rekomendacje	147
Spis tabel	151
Spis wykresów	154
Spis map	157

Wykaz skrótów

BAEL	Badanie aktywności ekonomicznej ludności
CIS	Centrum Integracji Społecznej
CUS	Centrum Usług Społecznych
COVID-19	choroba zakaźna układu oddechowego wywoływana przez wirus SARS-CoV-2
DPS	Dom Pomocy Społecznej
DDP	Dzienny Dom Pomocy
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
ES	Ekonomia społeczna
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
FEO 2021-2027	Fundusze Europejskie dla Opolskiego na lata 2021-2027
FERS 2021-2027	Fundusze Społeczne dla Rozwoju Społecznego na lata 2021-2027
GUS	Główny Urząd Statystyczny
JST	Jednostka samorządu terytorialnego
KIS	Klub Integracji Społecznej
KPRES	Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej
MRPiPS	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
MOPR	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Opolu
NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia
NGO	Organizacja pozarządowa
NZOZ	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej
OCRG	Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki w Opolu

OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej
OPRES	Opolski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej
OUW	Opolski Urząd Wojewódzki w Opolu
OWES	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PES	Podmiot ekonomii społecznej
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PO WER	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020
RPDI	Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Opolskiego na lata 2023-2025
RPO WO	Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020
RKRES	Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu
SWO	Samorząd Województwa Opolskiego
ŚDS	Środowiskowy Dom Samopomocy
UE	Unia Europejska
UMWO	Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego
WBD	Wojewódzki Bank Danych o sytuacji dzieci kwalifikujących się do przysposobienia
WTZ	Warsztat terapii zajęciowej
ZAZ	Zakład aktywności zawodowej

Wprowadzenie

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego to coroczne opracowanie samorządu województwa, przekazywane właściwemu wojewodzie do 31 lipca, co wynika z ustawy z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej¹.

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2023 r. zawiera obszary tematyczne wyszczególnione w ustawie (infrastrukturę, kadre, organizacje pozarządowe, nakłady finansowe ponoszone na zadania pomocy społecznej, informacje o osobach i rodzinach korzystających z pomocy społecznej) oraz inne, ważne z punktu widzenia regionu, zagadnienia z zakresu pomocy i integracji społecznej (w tym z zakresu realizacji projektów Samorządu Województwa Opolskiego, współfinansowanych z Unii Europejskiej).

Ocenę zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2023 r., podobnie jak w ubiegłych latach, przygotowano w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Opolu. Zgodnie z zapisami ustawowymi opracowano ją na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej, tj. informacji i danych zamieszczonych w ich elektronicznych wersjach w systemie informatycznym CAS².

Jednak w związku z wprowadzonymi w 2019 r. przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zmianami do tego formularza, ograniczającymi dotychczasowy zakres danych, wprowadzanych przez gminy i powiaty, tegoroczną Ocenę (podobnie jak w latach 2019-2022 r.) przygotowano wspomagając się także innymi źródłami z obszaru polityki społecznej. Są to przede wszystkim dane i informacje pochodzące z Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu (w tym sprawozdawczości resortowej), GUS, Urzędu Statystycznego w Opolu, Wojewódzkiego Urzędu Pracy, Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, a także materiałów własnych ROPS w Opolu.

Jednocześnie, mimo że zakres tematyczny Oceny obejmuje stan na koniec 2023 r., część danych (jeżeli opublikowano lub pozyskano takie informacje) podano wg aktualnej wiedzy lub najbardziej dostępnych informacji.

---

1 Art. 16a i art. 21 pkt 8 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U.2023.901 t.j.)

2 CAS – Centralna Aplikacja Statystyczna to elektroniczne oprogramowanie użytkowe dla jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, które wspiera proces zbierania sprawozdań przeznaczonych dla Ministerstwa Rodziny Pracy i Polityki Społecznej z zakresu m. in. pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych.

1. Sytuacja społeczno-demograficzna województwa opolskiego

1.1. Ludność

1.1.1. Stan, struktura i prognoza ludności

Wg stanu na 31 grudnia 2023 r. w województwie opolskim mieszkało 936 725 osób, tj. 0,6 % mniej niż w 2022 r. i o 1,3 % mniej niż w 2021 r.³

W latach 2022-2023 spadek liczby ludności odnotowano w większości województw kraju, natomiast liczba ludności ogółem w Polsce spadła o 0,3%.

Podobnie jak w ubiegłych latach, spadek liczby mieszkańców woj. opolskiego jest wynikiem niekorzystnych tendencji demograficznych, zwłaszcza ujemnego przyrostu naturalnego (w tym: dużego spadku liczby urodzeń, większej liczby zgonów oraz niekorzystnych wskaźników dotyczących migracji).

W 2023 r. w woj. opolskim zarejestrowano:

- 6 177 urodzeń żywych, tj. o 611 mniej niż rok wcześniej;
- zmarło 10 624 osób, o 1 120 mniej niż w 2022 r.;
- przyrost naturalny na 1 000 osób zmalał z minus 5,2 do minus 4,7 w 2022 r. (w Polsce wystąpił spadek z minus 3,8 do minus 3,6 w 2023 r.).

Wśród mieszkańców województwa opolskiego w 2023 r.: liczba dzieci i młodzieży do 17 roku życia (wiek przedprodukcyjny) wynosiła 154,6 tys. (16,5%), osób w wieku produkcyjnym było 552,4 tys. (59%), a w wieku poprodukcyjnym 229,6 tys. (24,5%).

---

³ Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2023 r. Stan w dniu 31 XII, GUS <https://stat.gov.pl/obszarytematyczne/ludnosc/ludnosc/ludnosc-stand-i-struktura-ludnosc-i-orruch-naturalny-w-przekroju-terytorialnym-w-2023-r-stand-w-dniu-31-12,6,36.html?pdf=1>, dostęp: 09.05.2024 r.

Tabela 1. Ludność wg ekonomicznych grup wieku w Polsce i woj. opolskim w latach 2021 – 2023

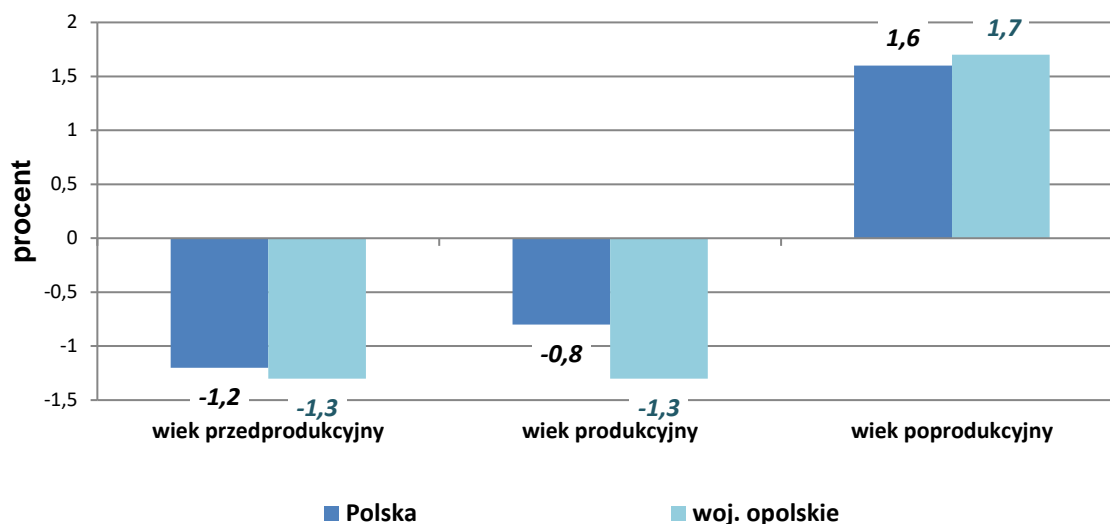
Wyszczególnienie	Ludność wg ekonomicznych grup wieku w latach 2021-2023				
	2021 r.	2022 r.	2023 r.	Wzrost/ spadek w 2023 r. 2021 r.=100%	Wzrost / spadek w 2023 r. 2022 r.=100%
Polska					
Ogółem	37 907 704	37 766 327	37 636 508	-0,7	-0,3
w tym:					
wiek przedprodukcyjny	6 992 641	6 950 826	6 864 881	-1,8	-1,2
%	18,4	18,4	18,2	x	x
wiek produkcyjny	22 385 400	22 169 304	21 985 460	-1,8	-0,8
%	59,0	59,0	58,4	x	x
wiek poprodukcyjny	8 529 663	8 646 197	8 786 167	3,0	1,6
%	22,5	22,9	23,3	x	x
Województwo opolskie					
Ogółem	948 583	942 441	936 725	-1,3	-0,6
w tym:					
wiek przedprodukcyjny	157 756	156 725	154 619	-1,9	-1,3
%	16,5	16,6	16,5	x	x
wiek produkcyjny	568 296	560 062	552 484	-2,7	-1,3
%	60,0	59,0	59,0	x	x
wiek poprodukcyjny	222 531	225 654	229 622	3,1	1,7
%	23,4	24,0	24,5	x	x

Źródło: Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym. Stan w 2021 r., 2022 r. i 2023 r., GUS, Warszawa.

W roku 2023 odnotowano zbliżone jak w latach poprzednich, zmiany w zakresie liczby i struktury wiekowej ludności. W latach 2022-2023:

- udział dzieci i młodzieży do 17 lat zmalał o 1,3% (w Polsce o 1,2%);
- ludność w wieku produkcyjnym zmalała o 1,3% (w Polsce o 0,8%);
- udział osób w wieku poprodukcyjnym wzrósł o 1,7% (w Polsce o 1,6%)⁴.

Wykres 1. Zmiany liczby ludności wg ekonomicznych grup wieku w Polsce i w województwie opolskim w latach 2022-2023 (w %)

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS.

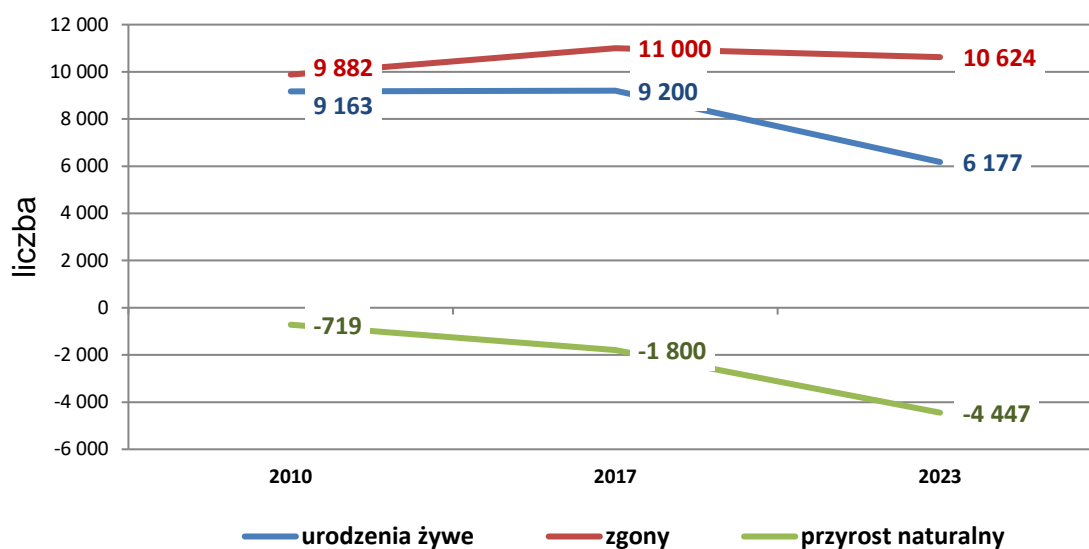
1.1.2. Przyrost naturalny

W 2023 r. w woj. opolskim urodziło się 6 177 dzieci, tj. o 611 mniej niż w 2022 r. Liczba zgonów wyniosła 10 624 (mniej niż rok wcześniej o 1 120). Przyrost naturalny (liczba urodzeń do liczby zgonów) – podobnie jak w latach poprzednich, był ujemny i wynosił minus 4 447.

W 2023 r. w woj. opolskim:

- wskaźnik liczby urodzeń żywych na 1000 mieszkańców wyniósł 6,6‰ i był o 0,6 pkt promilowych niższy niż w 2022 r. W Polsce urodziło się ogółem 272 451 dzieci (o 32 681 mniej niż rok wcześniej), a wskaźnik na 1000 ludności wyniósł 7,2‰ (o 0,9 pkt prom. mniej niż w 2022 r.);
- wskaźnik liczby zgonów na 1000 osób wyniósł 11,3‰ (spadek o 1,1 pkt prom.), średni wskaźnik w Polsce 10,9‰;
- przyrost naturalny na 1000 osób zmalał z minus 5,2 do minus 4,7 w 2023 r. (w Polsce wystąpił spadek z minus 3,8 do minus 3,6 w 2023 r.).

Wykres 2. Zmiany liczby urodzeń żywych, zgonów i przyrostu naturalnego w województwie opolskim w 2010 r. i 2017 r. oraz 2023 r.

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS.

1.1.3. Migracje ludności

W 2023 r. wskaźnik salda migracji (stałej lub czasowej) w Polsce wyniósł 0,2‰ (w 2022 r. wynosił 0,1‰).

W woj. opolskim wskaźnik salda migracji w 2023 r. wyniósł -1,4‰ (w 2022 r. -1,3‰). Z tytułu migracji ubyło w woj. opolskim 1 297 osób, tj. o 81 osób więcej niż rok wcześniej (1 389 w 2021 r., 1 119 w 2020 r.)

W 2023 r. wśród 1 297 migrantów - poza woj. opolskie wyjechały 954 osoby (migracje wewnętrzne), a z Polski wyemigrowały 343 osoby (migracje zagraniczne).

Województwo opolskie od lat należy do grupy województw w kraju o średnich wskaźnikach migracji (najwyższe wskaźniki migracji wewnętrznych i zagranicznych mają m. in. województwa: dolnośląskie, mazowieckie, pomorskie i małopolskie).⁵

1.1.4. Najważniejsze wskaźniki demograficzne woj. opolskiego w 2023 r.

W 2023 r. w Polsce:

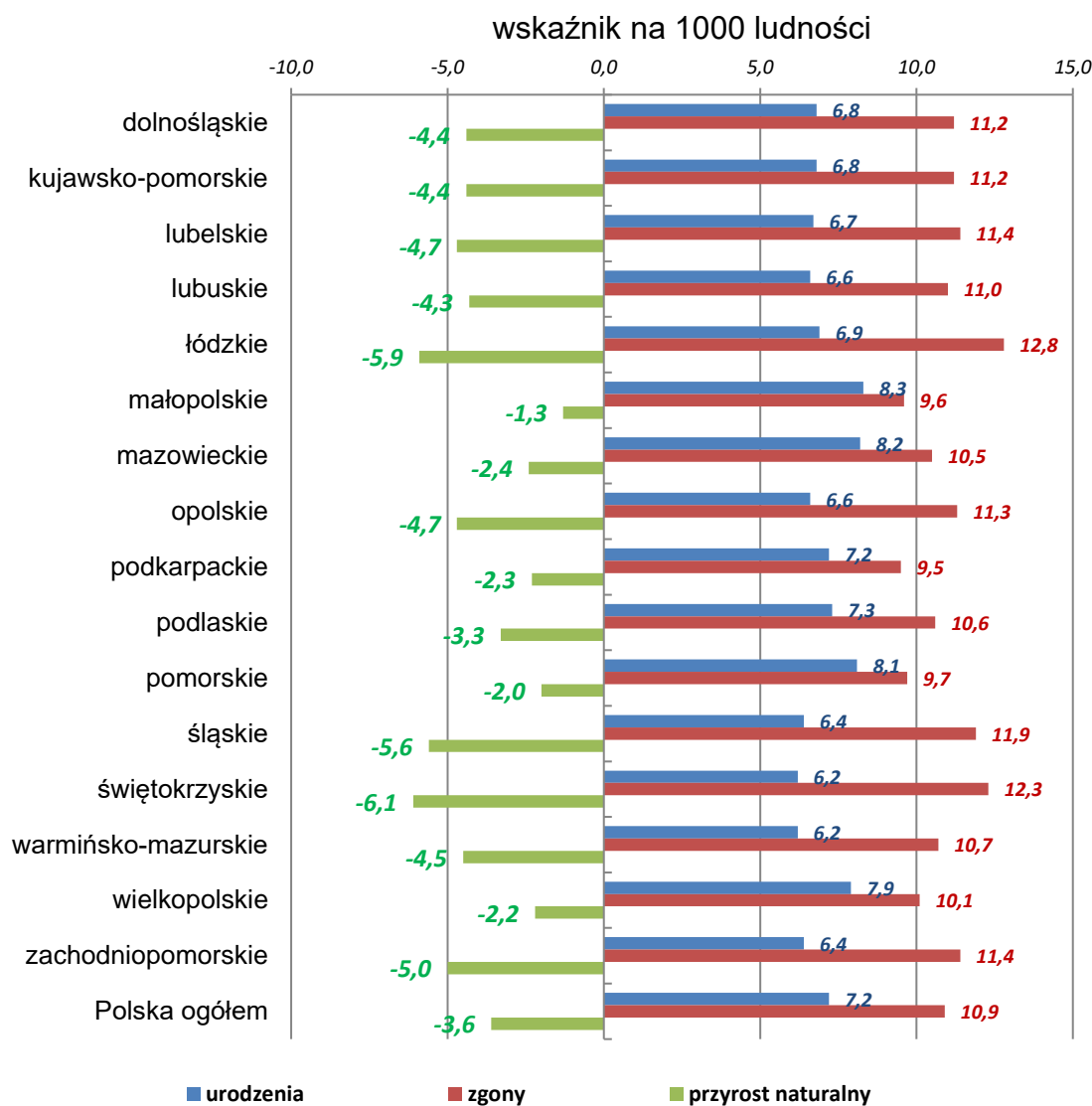
- wskaźnik urodzeń żywych na 1000 ludności wyniósł średnio 7,2 i był najwyższy w województwach: pomorskim, mazowieckim, małopolskim i wielkopolskim. Natomiast najmniej dzieci w porównaniu do liczby ludności

⁵ Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2023 r. Stan w dniu 31 XII, GUS <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/ludnosc-stan-i-struktura-ludnosc-i-raz-ruch-naturalny-w-przekroju-terytorialnym-w-2023-r-2023-12-31-12,6,36.html?pdf=1> (09.05.2024r.)

urodziło się w województwach: świętokrzyskim (6,2), warmińsko-mazurskim (6,2), zachodniopomorskim (6,4) i śląskim (6,4).

- **wskaźnik zgonów** na 1 000 ludności wyniósł średnio 10,9 i był najwyższy w województwach: łódzkim (12,8) i świętokrzyskim (12,3), a najniższy w województwach: podkarpackim (9,5), i małopolskim (9,6). W woj. opolskim wskaźnik zgonów był powyżej średniej krajowej i wynosił 11,3;
- **wskaźnik przyrostu naturalnego**, wyniósł minus 3,6 i był najniższy w województwach: świętokrzyskim (-6,1) oraz łódzkim (-5,9), a najwyższy, ale także ujemny w województwach: pomorskim (-2,0) oraz małopolskim (-1,3). Woj. opolskie miało przyrost naturalny o wartości minus 4,7 (poniżej średniej w kraju).

Wykres 3. Wskaźnik urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego na 1 000 ludności według województw w 2023 r.

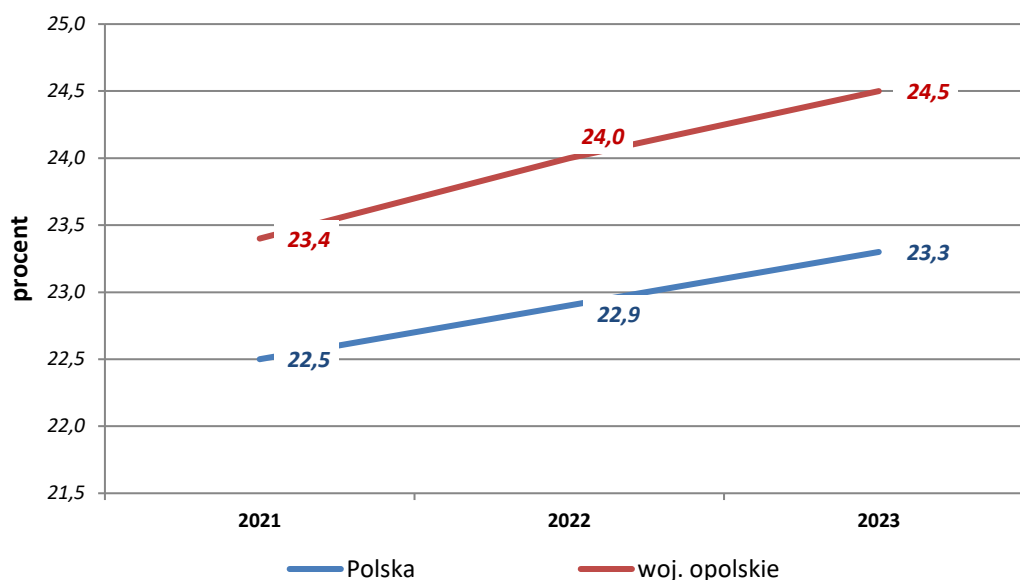

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS.

1.1.5. Starzenie się społeczeństwa

Pod koniec roku 2023 r. w woj. opolskim liczba osób w wieku poprodukcyjnym wynosiła niecałe 230 tys. i była większa o 1,7% niż w 2022 r. i większa o 3,1% - niż w 2021 r. W latach 2021 - 2023 liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła o 7 091 osób. Według stanu na koniec 2023 r. w województwie opolskim udział osób w wieku poprodukcyjnym wynosił 24,5% i był wyższy niż średni w kraju o 1,2 p. proc. W latach 2021-2023 w Polsce trend wzrostowy liczby osób w wieku poprodukcyjnym był na podobnym poziomie, a udział procentowy tej grupy wiekowej wynosił 23,3% (w 2023 r.).⁶

Wykres 4. Udział procentowy liczby osób w wieku poprodukcyjnym (60+/65+) - Polska i województwo opolskie w latach 2021-2023

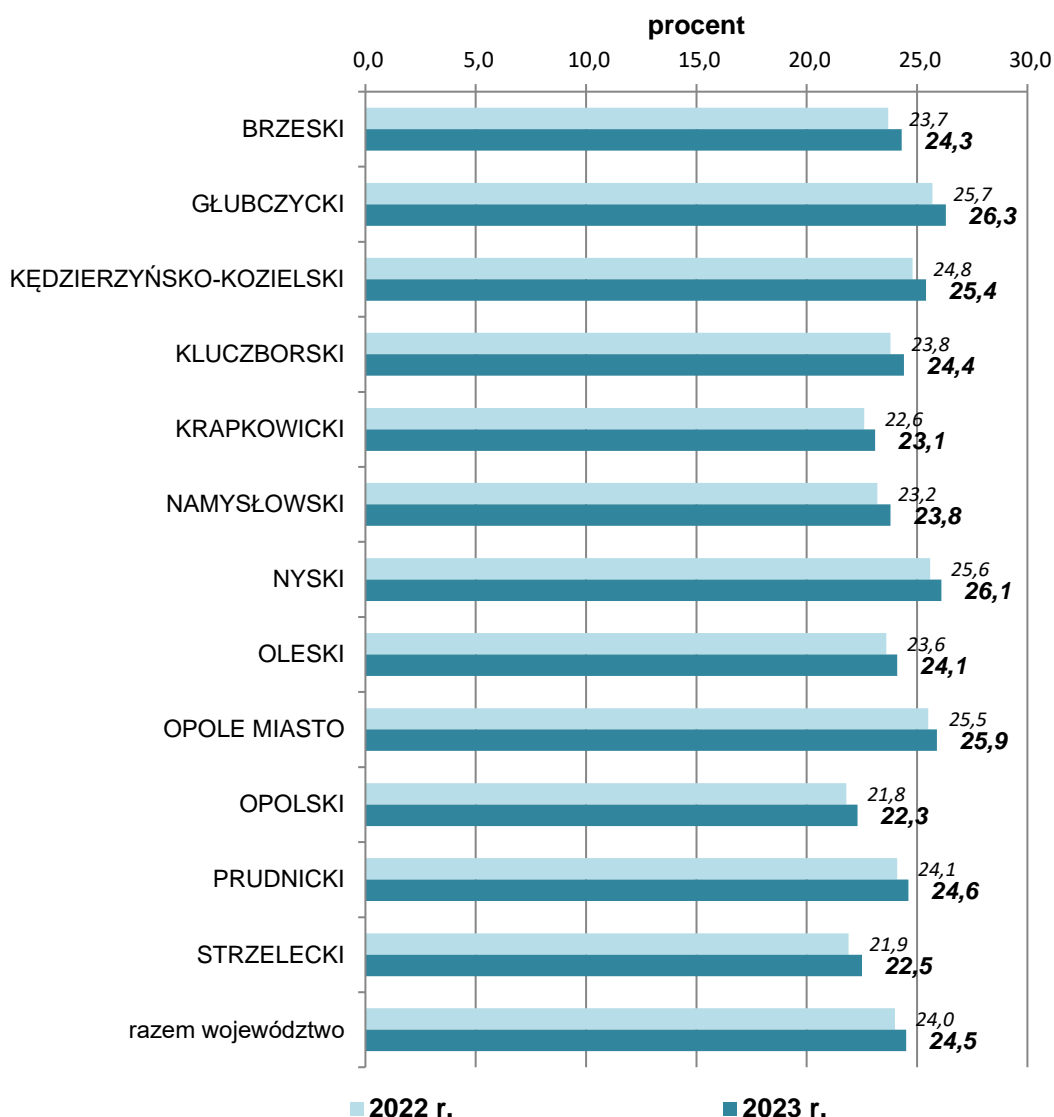

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS.

Najwyższy odsetek osób w wieku poprodukcyjnym, wśród ogółu mieszkańców województwa odnotowano w Mieście Opolu (25,9%) i powiatach: nyskim (po 26,1%), głubczyckim (26,3), a najniższy w powiatach: opolskim (22,3%) i strzeleckim (22,5%).

⁶ Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2023 r. Stan w dniu 31 XII, GUS <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/ludnosc-stan-i-struktura-ludnosc-i-raz-ruch-naturalny-w-przekroju-terytorialnym-w-2023-r-stand-w-dniu-31-12,6,36.html?pdf=1>, dostęp: 13.05.2024r.

Wykres 5. Udział procentowy liczby osób w wieku poprodukcyjnym (60/65+) w populacji powiatu w latach 2022-2023

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS.

Według prognozy demograficznej w perspektywie do roku 2050 populacja Polski będzie stawała się coraz starsza. Równolegle do przewidywanego spadku ludności do poziomu 34,0 mln osób w roku 2050, spodziewany jest stały wzrost liczby ludności w wieku senioralnym.⁷ Województwo opolskie należy do grupy regionów o niekorzystnych wskaźnikach w zakresie struktury ludności według wieku.

⁷ Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce w 2021 r., GUS, Warszawa, Białystok 2022 r., s. 22 https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/6002/2/4/1/sytuacja_osob_starszych_w_polsce_w_2021_r.pdf, dostęp:13.05.2024r.

Wg GUS (Prognoza ludności w województwie opolskim w latach 2030-2050) do 2050 r. w woj. opolskim:

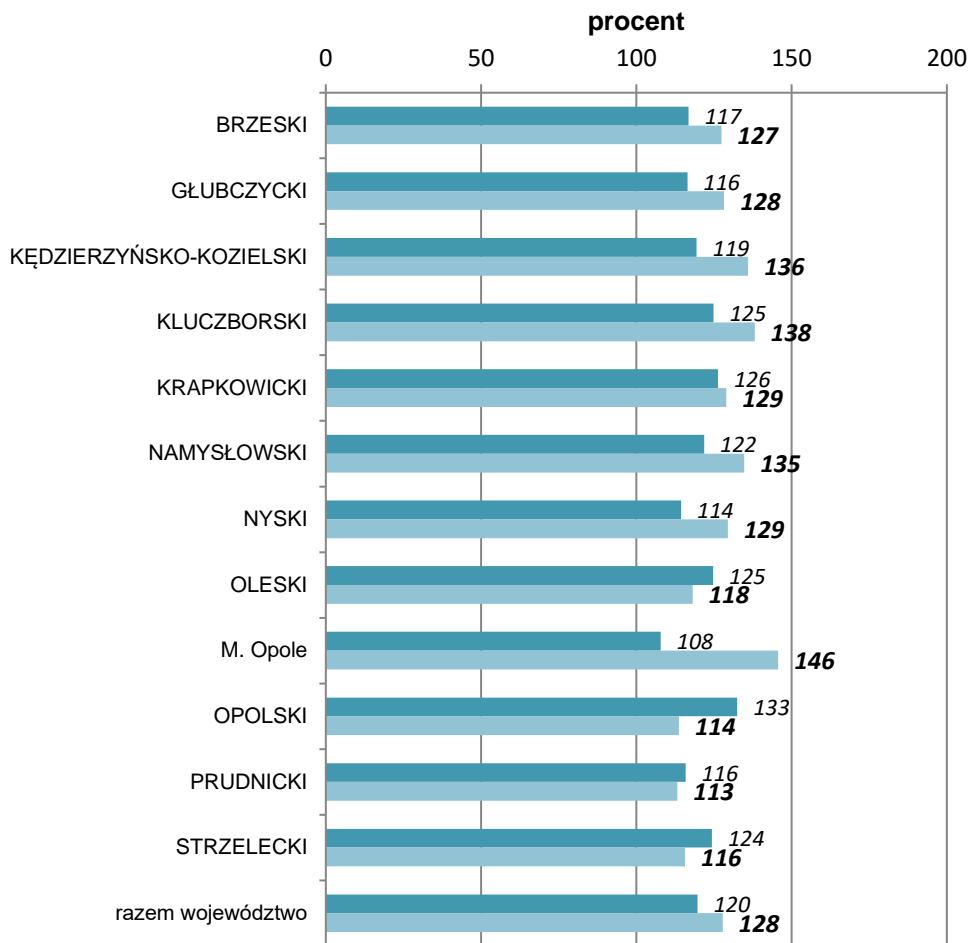
- liczba ludności w wieku 65 lat i więcej wzrośnie do 269 tys., stanowiąc 36,1% mieszkańców;
- mediana wieku ludności (przeciętny wiek), wynosić będzie 56,1 lat (przy średniej w Polsce 52,5 lat);
- liczba osób najstarszych (80 lat i więcej) wzrośnie 2,5-krotnie, stanowiąc 12,2% ludności.

Jednocześnie, w oparciu o powyższą prognozę GUS przygotował analizę o prognozowanej liczbie ludności gmin w Polsce do 2030 r. (opracowaną w 2017 r.). Wynika z niej m. in., że będzie pogłębiał się podział kraju na „centra” i peryferia”, tzn. będzie postępował odpływ ludności (zwłaszcza w wieku przed- i produkcyjnym) z małych miejscowości i wsi do dużych miast.

W konsekwencji, a także w wyniku innych zjawisk demograficznych (ujemnego przyrostu naturalnego, migracji) do 2030 r. w woj. opolskim:

- liczba mieszkańców spadnie o 7,6%;
- liczba osób w wieku 60 lat i więcej wzrośnie o 20% (w tym najwięcej w powiatach opolskim i krapkowickim);
- liczba osób w wieku 80 lat i więcej wzrośnie o 28% (w tym najbardziej w Mieście Opolu i powiecie kędzierzyńsko-kozielskim);
- udział procentowy 60-latków wzrośnie do 31,4%, a osób w wieku 80 lat i więcej do 6,1%, liczby ludności regionu.

Wykres 6. Wzrost liczby ludności w grupach wieku: 60 lat i więcej oraz 80 lat i więcej, w powiatach woj. opolskiego do 2030 r. (wg prognozy ludności gmin GUS na lata 2017-2030)

- wzrost liczby ludności w wieku 60 lat i więcej w latach 2017-2030
- wzrost liczby ludności w wieku 80 lat i więcej w latach 2017-2030

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Prognoza liczby ludności gmin na lata 2017- 2030, GUS 2017

1.1.6. Ludność w powiatach woj. opolskiego w latach 2022-2023⁸

W 2023 r. – w porównaniu do końca roku 2022 r., we wszystkich powiatach woj. opolskiego spadła liczba ludności. Największy spadek mieszkańców odnotowano w powiatach: nyskim (1 361 osób) oraz kędzierzyńsko-kozielskim (850 osób).

⁸ Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2023 r. Stan w dniu 31 XII, GUS <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/ludnosc-stan-i-struktura-ludnosc-i-ruch-naturalny-w-przekroju-terytorialnym-w-2023-r-stand-w-dniu-31-12,6,36.html?pdf=1>, dostęp: 14.05.2024r.

Natomiast niewielki spadek zanotowano w powiecie namysłowskim (o 122 osób) oraz powiecie opolskim (o 79 osób).

W latach 2022-2023 liczba ludności w poszczególnych powiatach zmniejszyła się w grupach wieku: przedprodukcyjnym i produkcyjnym, natomiast wzrosła wśród osób w wieku poprodukcyjnym, w tym najbardziej w Mieście Opolu (do 25,9%) oraz powiecie głubczyckim (26,3%) i nyskim (26,1%). Natomiast z najmniejszym wskaźnikiem liczby osób w wieku poprodukcyjnym mamy do czynienia w powiatach: strzeleckim (22,5%) i opolskim (22,3%).

Tabela 2. Ludność wg ekonomicznych grup wieku w woj. opolskim w latach 2022-2023 – wg powiatów

Lp.	Powiaty	Ludność wg funkcjonalnych grup wieku w latach 2022-2023					
		Razem w 2022 r.	Razem w 2023 r.	w tym grupy wieku			Udział wieku poprodukcyjnego %
				Przedprodukcyjny	Produkcyjny	Poprodukcyjny	
1	brzeski	86 730	86 149	14 916	50 291	20 942	24,3
2	głubczycki	43 065	42 608	6 576	24 798	11 234	26,3
3	kędzierzyńsko-kozielski	87 011	86 161	13 310	50 947	21 904	25,4
4	kluczborski	61 714	61 236	9 773	36 473	14 990	24,4
5	krapkowicki	59 963	59 647	9 780	36 065	13 802	23,1
6	namysłowski	42 155	42 033	7 702	24 311	10 020	23,8
7	nyski	129 353	127 992	20 014	74 496	33 482	26,1
8	oleski	61 662	61 281	10 338	36 127	14 816	24,1
9	Opole miasto	126 458	126 077	20 471	72 941	32 665	25,9
10	opolski	120 762	120 841	20 963	72 834	27 044	22,3
11	prudnicki	51 910	51 443	8 583	8 583	12 678	24,6
12	strzelecki	71 658	71 257	12 193	43 019	16 045	22,5
-	Razem województwo	942 441	936 725	154 619	552 484	229 622	24,5

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS.

Wybrane wskaźniki demograficzne woj. opolskiego w 2010 r. i latach 2021-2023 oraz wg prognozy GUS w 2030 r.

Tabela 3. Najważniejsze wskaźniki demograficzne woj. opolskiego w 2010 r. i w latach 2021-2023 oraz wg prognozy GUS w 2030 r.

Lp.	Wyszczególnienie	Wybrane wskaźniki demograficzne województwa opolskiego					
		2010 r.	2021 r.	2022 r.	2023 r.	Wzrost / spadek w 2023 r. 2010 r.=100%	Prognoza 2030 r.
1	Ludność ogółem	1 017 241	948 583	942 441	936 725	-7,9%	902 020
2	urodzenia żywe	9 163	7 285	6 788	6 177	-32,6%	5 683
3	urodzenia żywe na 1000 ludności	9,0	7,6	7,2	6,6	-2,4pkt	6,3
4	zgony	9 882	13 186	11 744	10 624	+ 7,5%	10 644
5	zgony na 1000 ludności	9,7	13,8	12,4	11,3	+ 1,6 pkt	11,8
6	przyrost naturalny	-719	-5 901	-4 956	-4 447	- 518%	-4 961
7	przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,7	- 6,2	-5,2	-4,7	- 4 pkt	-5,5
8	saldo migracji stałej na 1000 ludności	-1,8	-1,5	-1,3	-1,4	+ 0,4 pkt	-2,3

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Opolu – Banku Danych Lokalnych.

Jednocześnie według prognozy do 2030 r. (w porównaniu do 2020 r.) w woj. opolskim:

- liczba urodzeń żywych spadnie o 28,5% (wskaźnik urodzeń na 1000 ludności zmniejszy się o 1,8 pkt prom.);
- o 4,1% spadnie przyrost naturalny (w 2030 r. różnica między urodzeniami a zgonami wynosić będzie minus 4 691, podczas gdy w 2019 r. różnica ta wynosiła minus 2 201, a w 2010 r. wynosiła minus 719).

1.2. Warunki życia ludności - sytuacja dochodowa

Według badania budżetów gospodarstw domowych w woj. opolskim, w 2022 r. – sytuacja nominalnie poprawiła się, jednak w ujęciu realnym nastąpił spadek dochodów w porównaniu z rokiem poprzednim z uwagi na wysoki poziom inflacji⁹.

W 2022 r. w woj. opolskim przeciętny, miesięczny dochód rozporządzalny na osobę wynosił 1 909,81 zł, tj. był o 15% wyższy niż w 2021 r. (o 253,37 zł).

W marcu 2024 r. w woj. opolskim przeciętne, miesięczne wynagrodzenie brutto (w sektorze przedsiębiorstw) wyniosło 7628,77 zł, tj. było wyższe o 10% niż w analogicznym miesiącu ub. roku.¹⁰

W 2022 r. najwyższy udział w strukturze wydatków ogółem gospodarstw domowych miały niezmiennie wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe – 25,9% (w kraju – 26,7%). Kolejną ważną grupą wydatków były opłaty z tytułu użytkowania mieszkania lub domu i za korzystanie z nośników energii – 17,8% (w kraju – 19%).¹¹

W 2023 r. - według obwieszczenia Prezesa GUS z 28 marca 2024 r., przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w Polsce wzrósł do wysokości 678,30 zł¹². Wskaźnik został obliczony na podstawie wyników Badania budżetów gospodarstw domowych w oparciu o nową, wprowadzoną od 2023 r. metodę uogólniania wyników, uwzględniającą dodatkowo strukturę ludności według wieku i płci, w związku z czym nie jest on wprost porównywalny z analogicznymi wskaźnikami za lata wcześniejsze.

Ponadto z badania Urzędu Statystycznego w Opolu wynika, że w 2022 r. – pogorszyła się subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych - nadal jednak przeważały oceny dobre lub raczej dobre – 59,3% gospodarstw domowych (w 2021 r. było ich 68,7%). Zdecydowanie mniej było gospodarstw

---

9 Budżety Gospodarstw domowych w województwie opolskim w 2022 r., Informacja sygnałna Urząd Statystyczny w Opolu, wrzesień 2023 <https://opole.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnalne/warunki-zycia/budzety-gospodarstw-domowych-w-wojewodztwie-opolskim-w-2022-r-2,10.html>, dostęp:14.05.2024

10 <https://opole.stat.gov.pl/zakladka1/> dostęp:14.05.2024

11 Budżety Gospodarstw domowych w województwie opolskim w 2022 r., Informacja sygnałna Urząd Statystyczny w Opolu, wrzesień 2023 <https://opole.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnalne/warunki-zycia/budzety-gospodarstw-domowych-w-wojewodztwie-opolskim-w-2022-r-2,10.html> dostęp:14.05.2024

12 <https://stat.gov.pl/sygnalne/komunikaty-i-obwieszczenia/lista-komunikatow-i-obwieszczen/obwieszczenie-w-sprawie-przecietnego-miesiecznego-dochodu-rozporzadzalnego-na-1-osobe-ogolem-w-2023-roku,294,10.html>, dostęp: 14.05.2024r.

oceniających swoją sytuację materialną jako raczej złą albo złą (3,6% w 2022 r. wobec 2,2% w 2021 r.).¹³

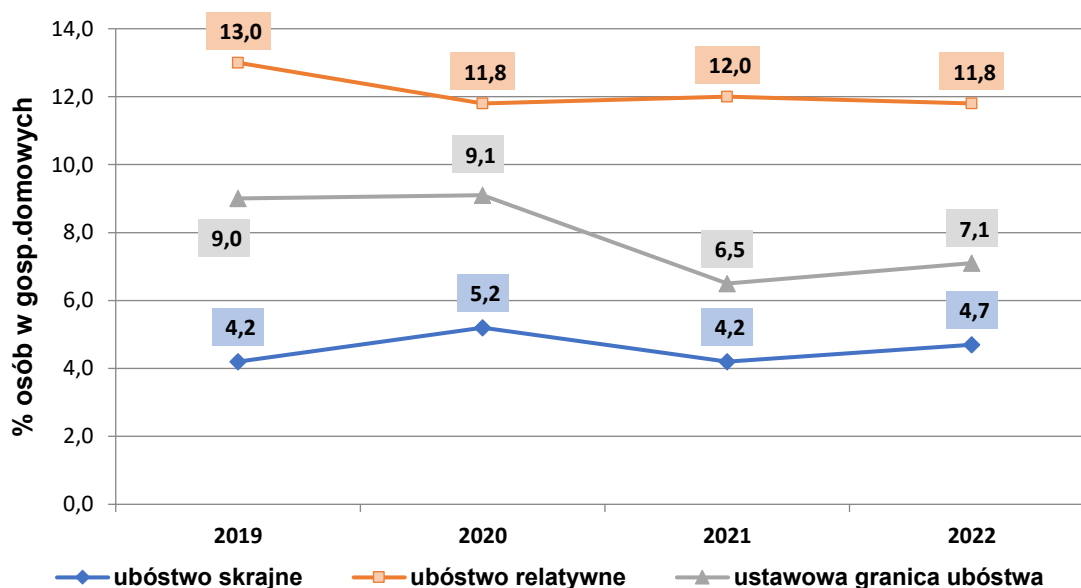
1.3. Ubóstwo w Polsce

1.3.1. Zakres i struktura ubóstwa wg wybranych czynników

Według GUS w 2022 r. w Polsce wskaźniki ubóstwa wynosiły:

- ubóstwo skrajne (minimum egzystencji) dotyczyło 4,7% osób w gospodarstwach domowych. W porównaniu do 2021 r. zakres ubóstwa skrajnego wzrósł w kraju o 0,5 pkt. proc.
- ubóstwo relatywne (50% przeciętnych wydatków) dotknęło 11,8% osób w gospodarstwach domowych, a wartość tego wskaźnika spadła w porównaniu do 2021 r. o 0,2 pkt. proc.;
- ustawowa granica ubóstwa (dochody są mniejsze niż wyznaczony próg ustawy) objęła 7,1% osób w gospodarstwach domowych w Polsce. W porównaniu do 2021 r. zakres ubóstwa „ustawowego” wzrósł o 0,6%.

Wykres 7. Zasięg ubóstwa w Polsce w latach 2019-2022 wg wyznaczonych granic ubóstwa (% osób w gospodarstwach domowych)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Zasięgu ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2022 r., GUS, Warszawa 2023

¹³ Budżety Gospodarstw domowych w województwie opolskim w 2022 r., Informacja sygnałna Urząd Statystyczny w Opolu, wrzesień 2023 <https://opole.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnaalne/warunki-zycia/budzet-y-gospodarstw-domowych-w-wojewodztwie-opolskim-w-2022-r-2,10.html>, dostęp: 14.05.2024

W latach 2019-2022 zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce spadł w przypadku ubóstwa relatywnego – o 1,2 pkt proc. i wg ustawowej granicy ubóstwa – o 1,9 pkt proc., a w przypadku ubóstwa skrajnego odnotowano jego wzrost o 0,5 pkt. proc.

1.3.2. Zróżnicowanie zasięgu ubóstwa skrajnego w Polsce – wg grup społecznych i wieku

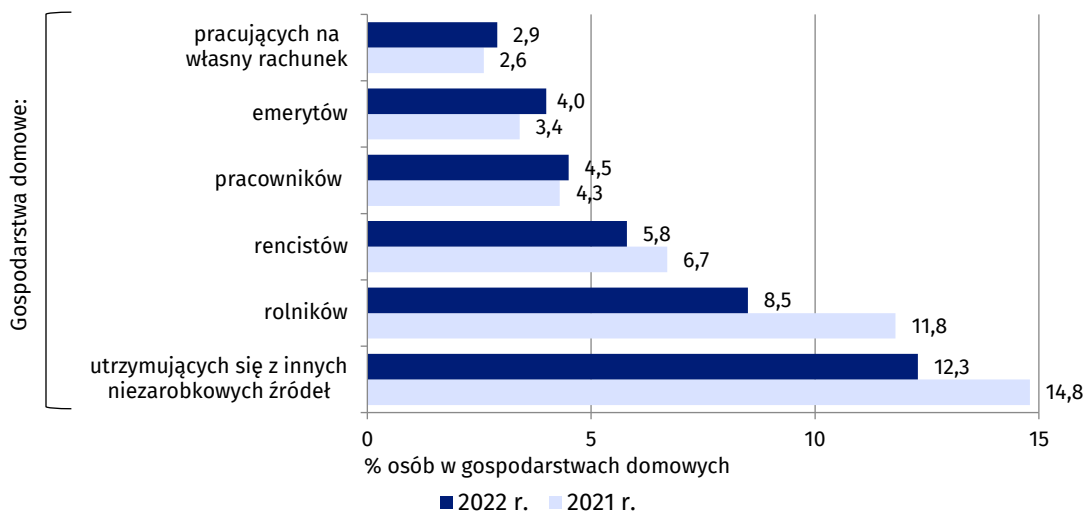
Z punktu widzenia skuteczności działań, których celem jest ograniczenie skutków ubóstwa, szczególnie ważna jest obserwacja sytuacji gospodarstw domowych żyjących poniżej granicy ubóstwa skrajnego (egzystencjalnego). Zgodnie z danymi GUS do najbardziej zagrożonych ubóstwem skrajnym należą gospodarstwa domowe:

- **utrzymujące się z niezarobkowych źródeł dochodów**, szczególnie osób bezrobotnych (najbardziej zagrożone ubóstwem skrajnym są rodziny utrzymujące się z innych niż zarobkowe źródła dochodów – 12,3% oraz rolnicy – 8,5% i renciści – 5,8%);
- **z co najmniej jedną osobą z niepełnosprawnością** (7%);
- **o niskim poziomie wykształcenia** (najbardziej zagrożone ubóstwem są gospodarstwa z głową gospodarstwa o wykształceniu co najwyżej gimnazjalnym – 11,3%, lub zasadniczym zawodowym – 6,7%);
- **wielodzietne** (najbardziej zagrożone skrajnym ubóstwem są rodziny wielodzietne z co najmniej trójką dzieci w wieku 0-17 lat – 9,2%);
- **mieszkańców wsi**, którzy zagrożeni są ubóstwem skrajnym ponad 3,5-krotnie częściej (8,3%) niż mieszkańcy miast (2,3%).¹⁴

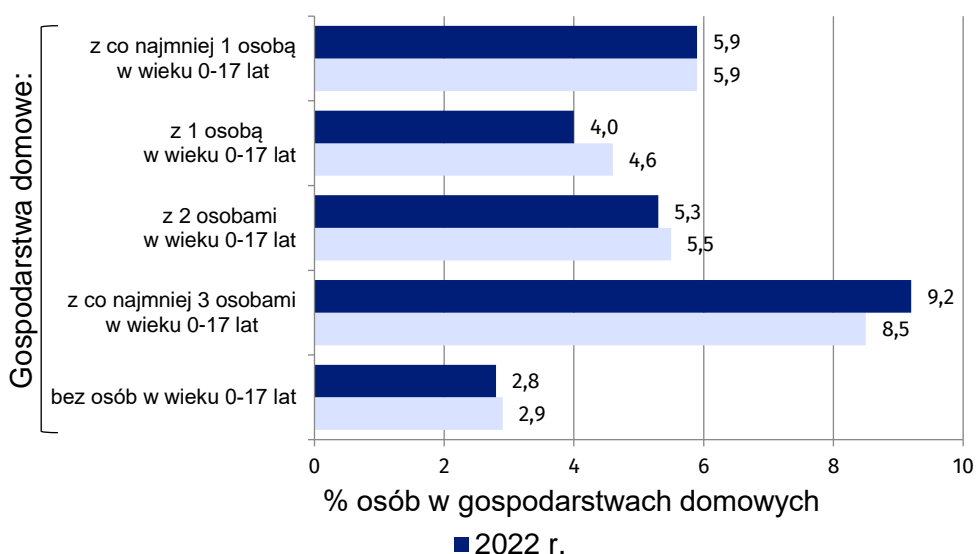
¹⁴ Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2022 r. (na podstawie wyników badań gospodarstw domowych), GUS, Warszawa 2023, s. 4-5.

Wykres 8. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2021 r. i 2022 r. według grup społeczno-ekonomicznych

Źródło: Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2022 r., GUS, Warszawa 2023, s. 5.

Wykres 9. Zasięg ubóstwa skrajnego w Polsce w 2021 r. i 2022 r. w gospodarstwach domowych z dziećmi w wieku 0-17 lat

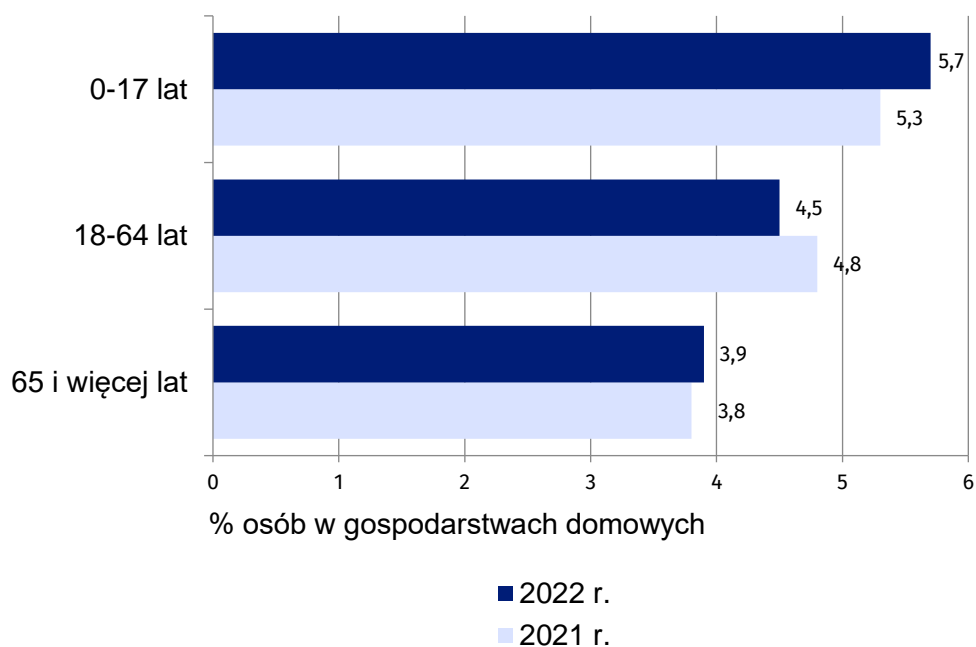
Źródło: Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2022 r., GUS, Warszawa 2023, s. 5.

Do najbardziej zagrożonych ubóstwem skrajnym w 2022 roku należały osoby z gospodarstw domowych utrzymujących się głównie z innych niż emerytura i renta, niezarobkowych źródeł utrzymania – 12,3% (o 2,5% mniej niż w 2021r.), jak i gospodarstw domowych rolników - 8,5% (o 3,3% mniej niż w roku ubiegłym) oraz rencistów - 5,8% (o 0,9% mniej niż w 2021r.).

Podobnie jak w latach poprzednich, w 2022 roku osoby z gospodarstw domowych, w których głowa gospodarstwa domowego legitymowała się wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym, doświadczały najczęściej ubóstwa skrajnego – 11,3%. W największym stopniu ubóstwa skrajnego doświadczały osoby z gospodarstw domowych, w których skład wchodziły co najmniej trzy osoby w wieku 0-17 lat tj. 9,2%.

Jednocześnie w 2022 r. – podobnie jak w 2021 r., najniższe zagrożenie skrajnym ubóstwem wystąpiło w gospodarstwach domowych: utrzymujących się z pracy na własny rachunek (2,9%), małżeństw bez dzieci (2,8%) oraz wśród mieszkańców dużych miast - pow. 500 tys. ludności (1,1%) i z głową rodziny z wykształceniem wyższym (1,8%).¹⁵

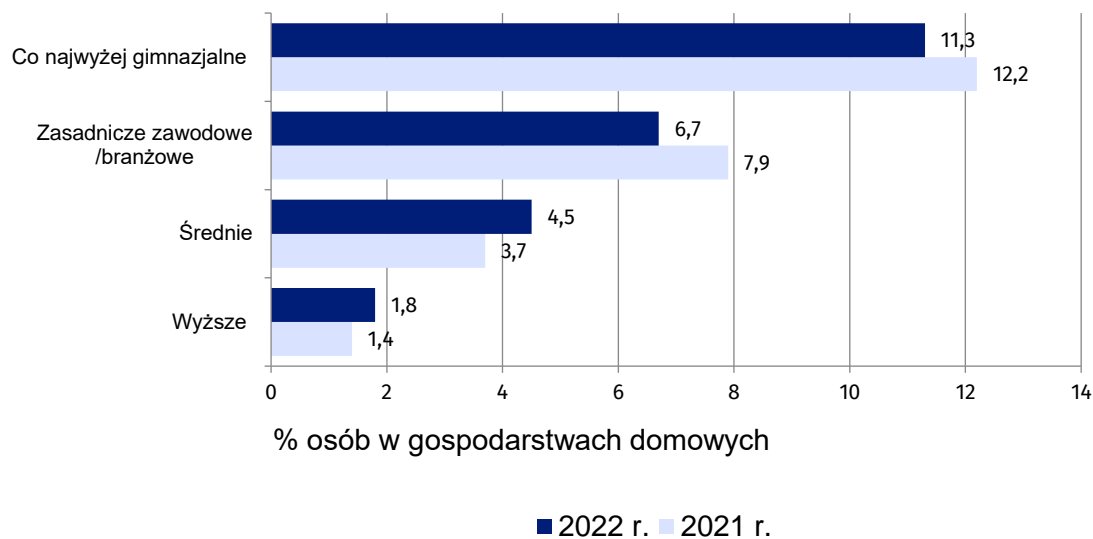
Wykres 10. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2021 r. i 2022 r. według wieku osób

Źródło: Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2022 r., GUS, Warszawa 2023, s. 6.

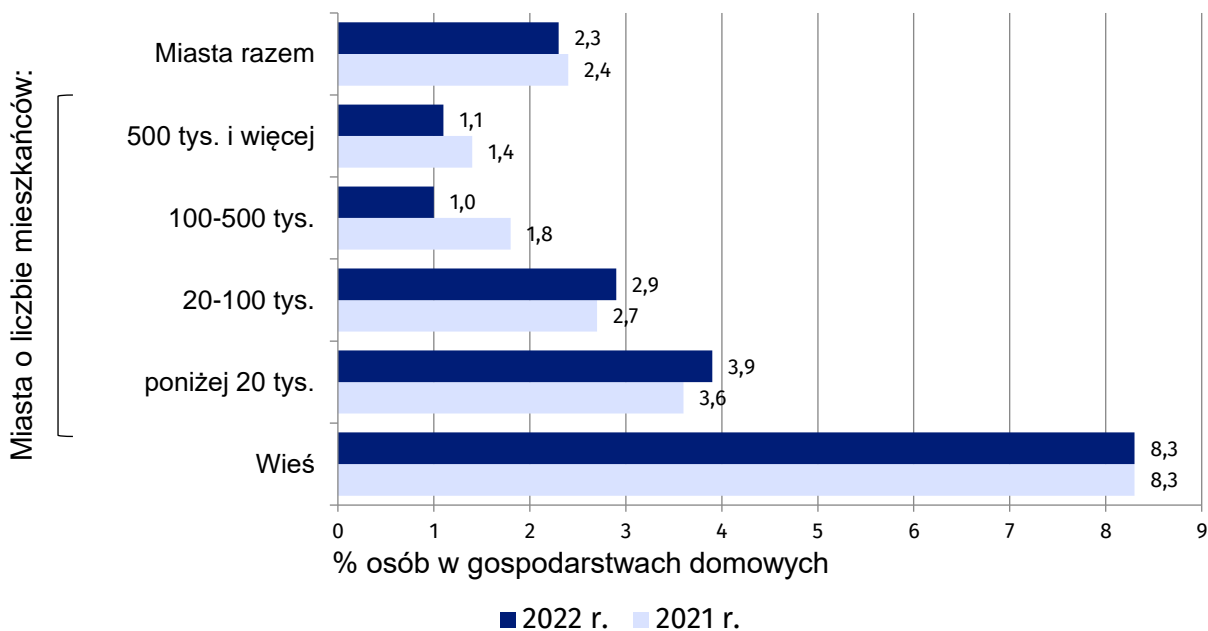
¹⁵ Tamże

Wykres 11. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2021 r. i 2022 r. wg wykształcenia głowy gospodarstwa domowego

Źródło: Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2022 r., GUS, Warszawa 2023, s. 6

Wykres 12. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2021 r. i 2022 r. wg klasy miejscowości zamieszkania

Źródło: Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2022 r., GUS, Warszawa 2023, s. 6

1.4. Bezrobocie rejestrowane i wg BAEL w woj. opolskim w latach 2022-2023

Wg stanu na 31 grudnia 2023 r. w woj. opolskim zarejestrowano 20 309 osób bezrobotnych (spadek w stosunku do 2022 r. o 215 osób).

Stopa bezrobocia wyniosła 5,9% (w 2022 r. - 6,1%, w 2021 r. – 6%), co sytuowało woj. opolskie na 8 miejscu w kraju (wyższą stopę bezrobocia miało siedem województw).

Średni wskaźnik stopy bezrobocia w Polsce był niższy niż w woj. opolskim i wyniósł 5,1% (w 2022 r. – 5,2%).

Na koniec grudnia 2023 roku stopa bezrobocia w poszczególnych powiatach woj. opolskiego wahała się od 2,9% w Opolu do 10,2% w powiecie głubczyckim. Coroczna analiza poziomu natężenia bezrobocia wskazuje, że od kilku lat najtrudniejsza sytuacja nadal występuje w powiatach: głubczyckim (10,2%) i prudnickim (9,1%).¹⁶

Nieznaczny spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych w skali województwa widoczny był w większości powiatów. Najwyższy spadek odnotowano na terenie miasta Opola (127 osób) oraz powiatu nyskiego (65 osób). Największy wzrost bezrobocia odnotowano w powiatach: brzeskim (75 osób) oraz głubczyckim (25 osób).

W Polsce na koniec czwartego kwartału 2023 r. odnotowano 97,1 tys. wolnych miejsc pracy. Było to o 14,1 tys. mniej niż w trzecim kwartale i o 18,6 tys. mniej niż w analogicznym kwartale 2022 r. Co piąte wolne miejsce pracy było miejscem nowo utworzonym (18,1 tys.).¹⁷

W 2023 r. w woj. opolskim utworzono o 5,3% mniej nowych miejsc pracy oraz zlikwidowano o 22,3% więcej stanowisk pracy. Na jedno zlikwidowane miejsce pracy utworzono blisko dwa nowe miejsca. Liczba obsadzonych miejsc pracy w podmiotach zatrudniających co najmniej 1 osobę w końcu IV kwartału 2023 r. wyniosła 246,2 tys., tj. o 2,1% więcej niż przed rokiem. Większość – 171,6 tys. obsadzonych miejsc pracy (69,7%, tak jak w IV kwartale 2022 r.) znajdowała się w sektorze prywatnym.¹⁸

---

16 Analiza sytuacji na rynku pracy województwa opolskiego w 2023 roku, Wojewódzki Urząd Pracy w Opolu, Opole 2024

<https://wupopole.praca.gov.pl/documents/75476/899822/Analiza%202023/25b5b8f3-04cd-41d2-8a2b-fc67eba22b70?t=1715080161418>, dostęp: 14.05.2024 r.

17 Zob. Popyt na pracę w czwartym kwartale 2023 r., GUS, Informacje sygnałne

<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/popyt-na-prace/popyt-na-prace-w-4-kwartale-2023-roku,2,53.html>, dostęp: 14.05.2024 r.

18 Zob. Popyt na pracę w województwie opolskim w 2023 r., Urząd Statystyczny w Opolu, Informacje sygnałne <https://opole.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnaalne/praca-wynagrodzenie/popyt-na-prace-w-wojewodztwie-opolskim-w-2023-r-,2,8.html>, dostęp: 14.05.2024 r.

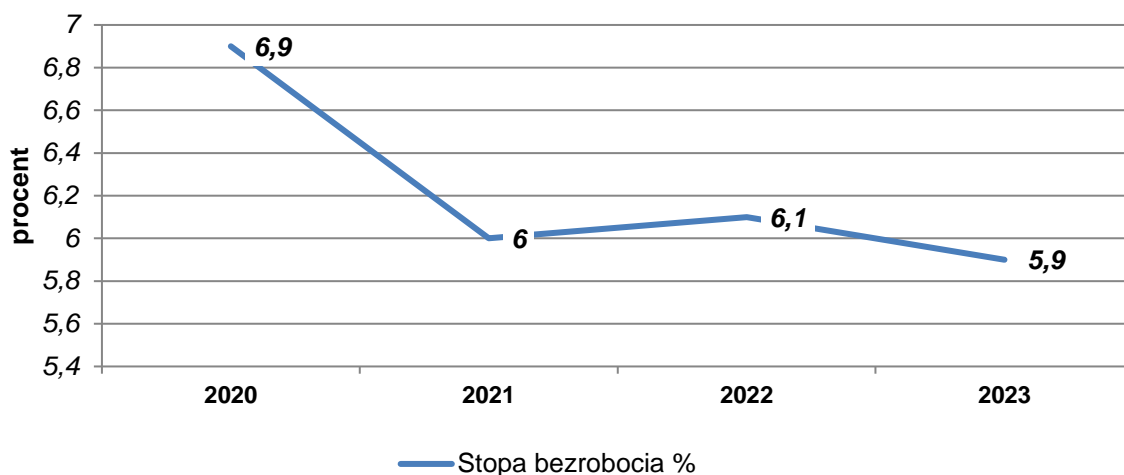
Tabela 4. Bezrobocie w woj. opolskim w latach 2021-2023

Lp.	Powiat	Liczba bezrobotnych według stanu na 31 grudnia					Stopa bezrobocia w proc.*			
		2021 r.	2022 r.	2023 r.	Wzrost/ spadek liczby bezrobotnych 2023 r. w stosunku do 2022 r.- liczba	Wzrost/ spadek w 2023 r. w % 2022 r. =100%	2021 r.	2022 r.	2023 r.	Wzrost/ spadek w pkt. procento- wych w stosunku do 2022 r.
1.	brzeski	2 302	2 216	2 291	75	103,4	8,3	8	8,2	-0,2
2.	głubczycki	1 311	1 242	1 267	25	102,0	9	10	10,2	-0,2
3.	kędzierzyńsko-kozielski	2 497	2 318	2 272	-46	98,0	7,6	7,5	7,3	0,2
4.	kluczborski	1 500	1 387	1 344	-43	96,9	7,4	7,3	6,8	0,5
5.	krapkowicki	1 408	1 286	1 273	-13	99,0	5,3	5,4	5,1	0,3
6.	namysłowski	1 224	1 258	1 262	4	100,3	8,6	9,1	8,9	0,2
7.	nyski	3 162	2 906	2 841	-65	97,8	7,6	7,7	7,2	0,5
8.	oleski	986	995	1 005	10	101,0	4	4,6	4,5	0,1
9.	opolski	2 123	1 974	1 944	-30	98,5	6,1	6,2	5,7	0,5
10.	prudnicki	1 451	1 496	1 495	-1	99,9	8,5	9,2	9,1	0,1
11.	strzelecki	1 101	1 094	1 090	-4	99,6	4,2	4,5	4,4	0,1
12.	Miasto Opole	2 470	2 352	2 225	-127	94,6	3,2	3	2,9	0,1
Województwo opolskie - razem		21 535	20 524	20 309	-215	99,0	6	6,1	5,9	0,2

* stan na 31 grudnia 2023 r.

Źródło: obliczenia własne na podstawie Analizy sytuacji na rynku pracy województwa opolskiego w 2021, 2022, 2023r., WUP w Opolu oraz Banku Danych Lokalnych GUS – Baza Dziedzicowa: Rynek pracy.

Wykres 13. Stopa bezrobocia rejestrowanego w woj. opolskim w latach 2020 – 2023

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych WUP w Opolu oraz GUS (za lata 2020-2023)

1.5. Infrastruktura społeczna – wybrane elementy

1.5.1. Lokale socjalne ¹⁹

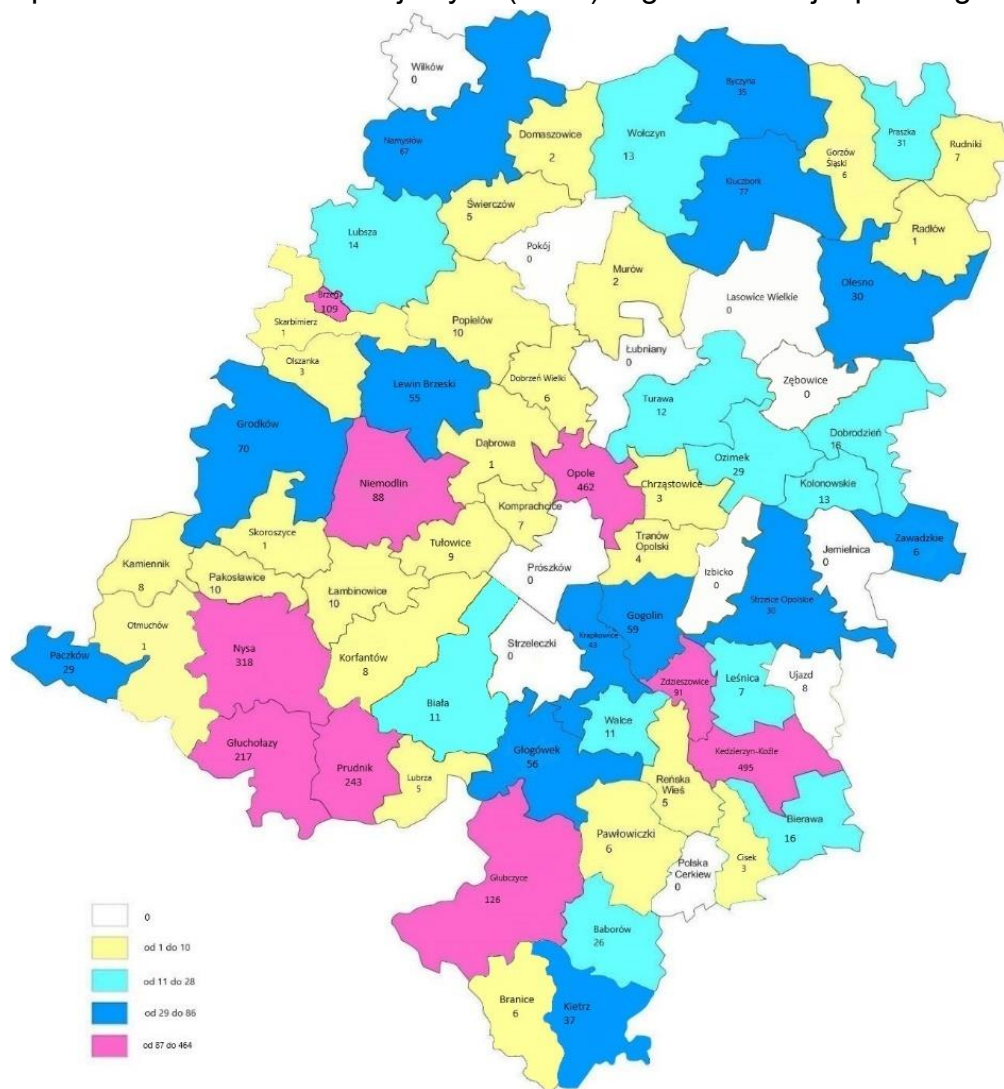
W 2023 r. nastąpił znaczący spadek liczba lokali (mieszkań) socjalnych w gminach woj. opolskiego do 3 087 mieszkań (tj. aktualnie mniej o 292 mniej niż w 2022r.). Spadek liczby lokali socjalnych w latach 2019-2020 spowodowany był zmianami ustawowymi obejmującymi m.in.:

- wprowadzenie najmu lokali mieszkalnych, w tym najmu socjalnego, z czym wiąże się rezygnacja z pojęcia „lokal socjalny” oraz konieczność wydzielania lokali na najem socjalny z mieszkaniowego zasobu gminy;

¹⁹ Lokal socjalny to lokal nadający się do zamieszkania (ze względu na wyposażenie i stan techniczny), wydzielony z zasobu mieszkaniowego gminy, przeznaczony dla osób z wyrokiem eksmisyjnym lub znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej. Zasady gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy, w tym lokali socjalnych, reguluje ustawa z 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz.U. 2024 poz. 653 t.j.) Zasady najmu lokalu socjalnego szczegółowo określają uchwały rady gminy, w tym wysokość dochodów gospodarstwa domowego uprawniające do ubiegania się o taki lokal. Jednocześnie najem lokalu socjalnego jest zawsze zawierany na czas określony (nie mogą być to umowy bezterminowe). Do grupy szczególnie chronionych osób, którym sąd przyznaje prawo do lokalu socjalnego w przypadku eksmisji, należą kobiety w ciąży, dzieci, osoby z niepełnosprawnością, ubezwłasnowolnieni, ciężko chorzy i zamieszkujący z nimi opiekunowie, bezrobotni, emeryci i renciści, którzy spełniają kryteria do otrzymania świadczenia z pomocy społecznej (np. wg gmin w 2019 r. bez wskazania lokalu socjalnego sądy orzekły 199 eksmisji).

- obowiązek uregulowania w uchwale rady gminy zasad wynajmowania lokali, wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy, w tym warunków, jakie musi spełniać lokal dla osób z niepełnosprawnością;
- nałożenie na osoby ubiegające się o najem lokalu z mieszkaniowego zasobu gminy obowiązku składania deklaracji o wysokości dochodów gospodarstwa domowego i oświadczenia o stanie majątkowym.²⁰

Mapa 1. Liczba mieszkań socjalnych (lokali) w gminach woj. opolskiego w 2023 r.

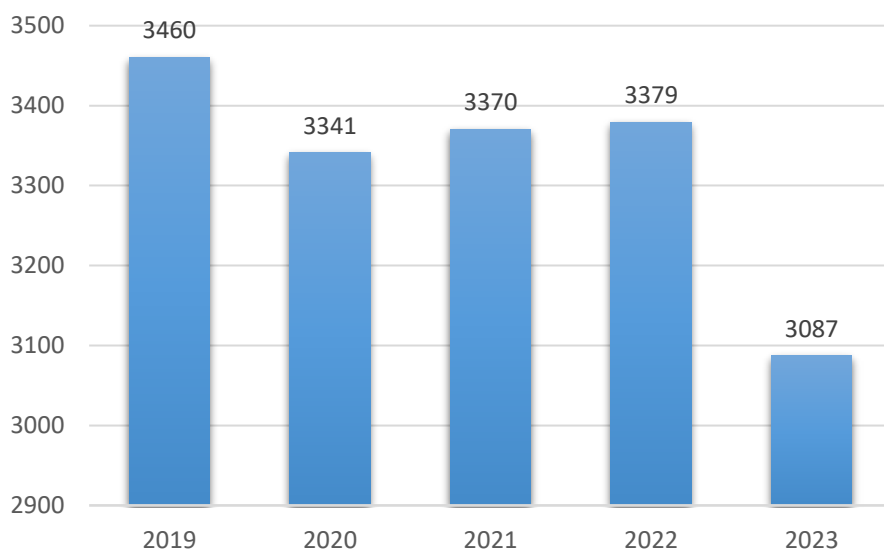
Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej w 2023 r.

²⁰ Zob. Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o zmianie ustawy o finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych, ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2020 poz. 611 t.j.).

Najwięcej lokali socjalnych (powyżej 87) – podobnie jak w latach poprzednich, ma 7 gmin województwa, tj. Miasto Opole (462 - najwięcej) i gmina miejska (Kędzierzyn-Koźle – 495) oraz część gmin miejsko-wiejskich znajdujących się na południu województwa (Nysa – 451, Prudnik – 243, Głucholazy – 217 i Głubczyce – 126, Niemodlin -88, Zdieszowice - 91) oraz gmina miejska Brzeg (109). W grupie posiadających od 11 do 28 lokali socjalnych jest 12 gmin, a w grupie gmin mających od 29 do 86 lokali jest 13 gmin. 10 i mniej lokali ma w swoich zasobach 26 gminy (głównie wiejskie), a 11 gmin nie posiada żadnego lokalu socjalnego.

Lokale socjalne posiadają w swoich zasobach głównie ośrodki miejskie (największe miasta województwa opolskiego), a ich brak lub minimalna liczba występuje przede wszystkim w gminach wiejskich.

Wykres 14. Liczba lokali socjalnych w woj. opolskim w latach 2019-2023

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej w 2019 r., 2020 r., 2021 r., 2022 r. i 2023 r.

W latach 2017-2018 liczba lokali socjalnych w woj. opolskim wzrosła o 109 (z 3 351 do 3 460). W 2019 r. ich liczba zmniejszyła się o 119 w stosunku do roku 2018, a w 2021 r. zmniejszyła się o kolejne 159, co ma związek ze wskazaną nowelizacją przepisów lokalowych i wprowadzania najmu socjalnego mieszkań i lokali, będących w zasobie komunalnym gminy. Jednocześnie - nadal w 8 gminach brak jest tego typu lokali.

W 2023 r. liczba lokali socjalnych wyniosła 3 087 i podobnie jak w ubiegłych latach, liczba lokali socjalnych w woj. opolskim była mniejsza niż liczba oczekujących. Według gmin na mieszkanie socjalne w 2023 r. oczekiwały 1 777 osoby/rodziny.

1.5.2. Żłobki i kluby dziecięce ²¹

Wg stanu na 11 marca 2024 r. w woj. opolskim było 128 placówek opieki żłobkowej, w tym 118 żłobków na 5 995 miejsc i 10 klubów dziecięcych na 146 miejsc (wg rejestru MRPiPS publikowanego na bieżąco).²²

Łącznie w woj. opolskim jest 6 141 miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3.²³

W porównaniu do maja 2023 r. (stan wskazany w ubiegłorocznej *Ocenie*) liczba żłobków zmniejszyła się o 4 (ze 122 do 118), a liczba klubów dziecięcych zwiększyła się o 2 (z 8 do 10). W związku ze spadkiem liczby żłobków, liczba miejsc zmniejszyła się o 50 (z 6 191 do 6 141).

Tabela 5. Żłobki i kluby dziecięce w woj. opolskim w marcu 2024 r. – wg powiatów

Lp.	Powiat	Żłobki i kluby dziecięce w powiatach woj. opolskiego				Razem		Wskaźnik liczby miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych (na 10 tys. ludności)
		Żłobki	Liczba miejsc w żłobkach	Kluby dziecięce	Liczba miejsc w klubach dziecięcych	Liczba jednostek	Liczba miejsc	
1	brzeski	6	383	3	61	9	444	51,5
2	głubczycki	6	258	0	0	6	258	60,5
3	kędzierzyńsko-kozielski	9	487	3	43	12	530	61,5
4	kluczborski	6	212	0	0	6	212	34,6
5	krapkowicki	6	268	0	0	6	268	45,0
6	namysłowski	3	210	0	0	3	210	50,0

²¹ Zgodnie z ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2023 r., poz. 204 t.j.) opieka nad dziećmi w wieku do lat 3 organizowana jest w formie żłobka, oddziału żłobkowego w przedszkolu, klubu dziecięcego, a także sprawowana przez dziennego opiekuna oraz nianię.

²² Rejestr żłobków i klubów dziecięcych, zamieszczony w Portalu informacyjno-usługowy Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej emp@tia, <https://empatia.mpips.gov.pl/dla-swiadczeniobiorcow/rodzina/d3/rejestr-zlobkow-i-klubow>, dostęp: 11.03.2024 r.

²³ Bez opiekunów dziennych i niań.

Lp.	Powiat	Żłobki i kluby dziecięce w powiatach woj. opolskiego				Razem		Wskaźnik liczby miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych (na 10 tys. ludności)
		Żłobki	Liczba miejsc w żłobkach	Kluby dziecięce	Liczba miejsc w klubach dziecięcych	Liczba jednostek	Liczba miejsc	
7	nyski	16	759	1	5	17	764	60,0
8	oleski	7	317	0	0	7	317	52,0
9	opolski	15	620	1	20	16	640	53,0
10	prudnicki	5	184	0	0	5	184	35,8
11	strzelecki	12	416	2	17	14	433	61,0
12	Opole Miasto	27	1881	0	0	27	1881	149,0
Razem w województwie		118	5 995	10	146	128	6 141	65,5

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Rejestru żłobków i klubów dziecięcych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej – portal informacyjno-usługowy emp@tia (11.03.2024 r.).

Najwyższy wskaźnik liczby miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych do liczby ludności w powiatach woj. opolskiego ma niezmiennie Miasto Opole 149 (co oznacza, że na każde 10 tys. ludności przypada ponad 149 miejsc w tych placówkach), a najniższy jest w powiecie prudnickim (35 miejsc).

Średni wskaźnik liczby miejsc w placówkach opieki żłobkowej w woj. opolskim wynosi 65,5 (wysoki wskaźnik mają jeszcze w województwie trzy powiaty: głubczycki, nyski i kędzierzyńsko-kozielski, co wskazuje, że na wielkość tego wskaźnika dominujący wpływ ma Miasto Opole).

2. Zadania Samorządu Województwa Opolskiego w zakresie pomocy i integracji społecznej w 2023 r.

W 2023 r. - w obszarze pomocy i integracji społecznej – Samorząd Województwa Opolskiego kontynuował realizację zadań polegających na promowaniu i wdrażaniu celowych programów poprawiających skuteczność pomocy społecznej, a także inspirowaniu i wsparciu samorządu terytorialnego oraz podmiotów III sektora w rozwoju usług społecznych, w tym lokalnej infrastruktury.

W szczególności była to realizacja Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014-2020, finansowanego ze środków UE, oraz programów operacyjnych na poziomie krajowym, służących poprawie skuteczności pomocy społecznej oraz instytucji systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej, a także sektora ekonomii społecznej. W ramach RPO WO na lata 2014-2020 zrealizowano około 290 projektów, w ramach których wsparcie otrzymało ponad 130 tys. osób. Wartość projektów wyniosła 607 267 992 zł, w tym dofinansowanie UE 442 562 786 zł.

2.1. Projekty realizowane w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Opolu, w tym efekty działań do końca 2023 r.

Blżej rodziny i dziecka – wsparcie rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz wsparcie pieczy zastępczej (projekt partnerski).

Projekt polegający na wsparciu rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz wsparciu pieczy zastępczej, poprzez zwiększenie dostępu do usług społecznych, umożliwiających eliminację deficytów i dysfunkcji tych grup społecznych oraz przeciwdziałanie ich marginalizacji.

- **Okres realizacji projektu:** kwiecień 2016 r. – listopad 2023 r.
- **Liczba partnerów projektu w woj. opolskim w trzech edycjach – 40**
29 Gmin, 8 powiatów, 3 NGO: Opolskie Centrum Demokracji Lokalnej FRDL w Opolu, Fundacja Harmonia Życia w Opolu, Stowarzyszenie Ambasada Sukcesu w Staniszczach Wielkich.
- **Najważniejsze zadania:**
  - powstało 21 nowych stanowisk asystentów rodziny w gminach oraz 3 stanowiska koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w powiatach;
  - utworzono 9 mieszkań chronionych/wspomaganych dla ogółem 26 osób;
  - przeprowadzono reorganizację placówek opiekuńczo-wychowawczych w trzech powiatach woj. opolskiego (prudnickim, oleskim, opolskim), w tym zakupiono nowy środek transportu (bus) przystosowany do przewozu dzieci, w tym osób niepełnosprawnych;

- doposażono nowopowstałą placówkę opiekuńczo – wychowawczą w Korfantowie w powiecie nyskim;
- doposażono placówkę opiekuńczo – wychowawczą w Głubczycach, tj. zakupiono środek transportu (bus) do przewozu dzieci;
- utworzono rodzinny dom dziecka w powiecie krapkowickim w Gogolinie;
- powstało 16 nowych placówek wsparcia dziennego w formie pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę podwórkowego;
- uruchomiono 3 miejsca do przyjaznej i profesjonalnej diagnostyki, tj.
  - 1) dla dzieci przebywających w pieczy zastępczej w siedzibie Publicznego Ośrodka Adopcyjnego ROPS w Opolu;
  - 2) do pracy z dzieckiem i rodziną w PCPR w Strzelcach Op.;
  - 3) do pracy z rodzinami zastępczymi w PCPR w Namysłowie;
- zakupiono nieruchomość przeznaczoną na utworzenie rodziny zastępczej zawodowej na terenie powiatu prudnickiego, przeprowadzono niezbędny remont oraz utworzono rodzinę zastępczą zawodową, w której przebywa 3 dzieci;
- utworzono 2 rodziny wspierające - w Gminie Zawadzkie (1) i w Gminie Nysa (1);
- utworzono poradnię i infolinię prawno – mediacyjną dla rodzin przeżywających problemy opiekuńczo – wychowawcze. W poradni udzielane są bezpłatne porady z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, mediacji rodzinnych dotyczących nieletnich i rówieśniczych;
- zorganizowano 19 turnusów kolonii letnich i ferii zimowych dla 1 007 dzieci ze środowiska różnych form pieczy zastępczej z całego woj. opolskiego;
- zorganizowano 7 obozów edukacyjnych o charakterze językowym wraz z warsztatami psychologicznymi oraz warsztatami z doradcą zawodowym dla ponad 160 osób;
- zorganizowano 2 półkolonie dla 55 dzieci z rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz z rodzin zastępczych;
- przeprowadzono indywidualne doradztwo zawodowe dla 140 osób będących w pieczy zastępczej w wieku pow. 15 lat;
- zrealizowano wsparcie superwizyjne dla 40 asystentów rodzin, pracowników socjalnych i koordynatorów pieczy zastępczej;
- sukcesywnie prowadzono kampanię świadomościową „rodziny i rodzicielstwa zastępczego” poprzez organizację:
  - 7 pikników o zasięgu regionalnym dla każdorazowo ok. 450 osób mających na celu integrację środowiska lokalnego, promocję aktywnego i twórczego

wypoczynku poprzez ukazanie alternatywnych sposobów spędzania czasu wolnego;

- 5 regionalnych przedsięwzięć pn. Opolski Dzień Rodziny dla każdorazowo ok. 2 tys. osób (występy artystyczne, stoiska specjalistyczne – psychologiczne, prawne, terapeutyczne, socjalne, mediacyjne – zabawy i animacje rodzinne oraz wykłady specjalistów m.in. o prawach i obowiązkach rodzin). Na organizację ww. inicjatyw przekazano w trybie otwartego konkursu ofert 550 000,00 zł organizacjom pozarządowym, tj. Ludowemu Klubowi Jeździeckiemu „LEWADA” w Zakrzowie, Stowarzyszeniu Kultury Fizycznej Ludowy Zespół Sportowy „Tor” w Dobrzeniu Wielkim, Stowarzyszeniu Mażorettek Polskich, Rozwoju Kultury i Sportu z siedzibą w Dobrzeniu Wielkim;
- 21 spotkań w wybranych miejscach na terenie woj. opolskiego dot. ważności rodzin pn. ”Piaskownica”;
- przeszkolono m.in.:
  - 60 kandydatów na asystentów rodziny,
  - 187 asystentów rodziny,
  - 187 kandydatów na rodziny zastępcze, prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo wychowawczych typu rodzinnego poniżej 14 dzieci,
  - 58 przedstawicieli służb świadczących usługi społeczne w społeczności lokalnej w ramach szkolenia pn. „Studium przeciwdziałania przemocy w rodzinie”;
  - 45 przedstawicieli służb świadczących usługi społeczne w społeczności lokalnej przeszkolonych zostało w cyklu szkoleniowym podstawowym oraz specjalistycznym pn. „Mediacje rodzinne”.
- **Efekty działań:**
  - Liczba dzieci korzystających z usług wsparcia rodziny w ramach działań prewencyjnych – dzieci objęte opieką i wychowaniem w placówkach wsparcia dziennego – 444 osób;
  - Liczba dzieci korzystających z usług wsparcia rodziny w ramach działań prewencyjnych mających ograniczyć ich umieszczanie w pieczy zastępczej – 1 290 osób;
  - Liczba osób przebywających w pieczy zastępczej, które skorzystały z usług aktywnej integracji – 1 780;
  - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie – 5 290 osób;

- Liczba utworzonych nowych miejsc opieki i wychowania w palcówkach wsparcia dziennego - 104;
- Liczba osób opuszczających pieczę zastępczą, korzystających z mieszkań wspomaganych – 40;
- Liczba rodzin wspieranych w ramach działań prewencyjnych – objętych pomocą asystenta rodziny – 360 rodzin;
- Liczba rodzin wspieranych w ramach działań prewencyjnych mających ograniczyć umieszczenie dzieci w pieczy zastępczej – 262 rodziny.

Od początku trwania projektu (3 edycje) wydatkowano łącznie **32 204 696 zł**, w tym **1 304 714 zł w 2023 r.**

Nie-Sami-Dzielni – rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielne (trzy edycje)

Głównym celem trzech edycji projektu (w latach 2016-2023) było zwiększenie dostępu do usług społecznych świadczonych dla osób niesamodzielnych, starszych i z niepełnosprawnościami, pozwalających przeciwdziałać ich marginalizacji i wykluczeniu społecznemu.

Wsparciem objęte zostały m. in.: osoby i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym w pierwszej kolejności osoby niesamodzielne (i rodziny tych osób), których dochód nie przekracza 150% właściwego kryterium dochodowego na osobę samotnie gospodarującą lub na osobę w rodzinie (zgodnie z ustawą z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej), opiekunowie faktyczni osób niesamodzielnych, otoczenie tych osób i rodzin, kadra służb społecznych, a także osoby fizyczne w zakresie szkolenia na opiekunów środowiskowych i asystentów osobistych osób niepełnosprawnych.

- **Termin realizacji projektów:** grudzień 2016 r. - czerwiec.2023 r.
- **Liczba partnerów w trzech edycjach woj. opolskim projektu** - 15 Gmin, 3 Powiaty, 5 NGO i spółka non-profit

Gminy: Kędzierzyn Koźle, Głubczyce, Branice, Pokój, Nysa, Lubsza, Zawadzkie, Paczków, Kluczbork, Popielów, Biała, Skoroszyce, Pawłowiczki, Gogolin i Strzelce Op., Powiaty: Prudnicki, Krapkowicki i Oleski, oraz NGO: Fundacja Szansa dla Niewidomych, Fundacja Kwitnące Talenty, Stowarzyszenie Ambasada Sukcesu, Ludowy Klub Jeździecki Ostroga i Opolskie Centrum Demokracji Lokalnej FRDL (a także InfirmiCare non profit spółka z o. o. w Nysie).

- **Najważniejsze zadania:**

- Zwiększenie rozwoju usług asystenckich i opiekuńczych nad osobami niesamodzielnymi obejmujące m.in.:

- usługi opiekuńcze i usługi asystenckie - 260 osób objętych wsparciem realizowane w gminach: Kędzierzyn Koźle, Nysa, Lubsza, Zawadzkie, Kluczbork, Popielów, Branice, Paczków, Pokój, Biała, Skoroszyce, Pawłowiczki, Gogolin, Strzelce Op., i w ramach Powiatu Prudnickiego,
  - teleopiekę - nowoczesne technologie informacyjno – komunikacyjne, systemy przywoławcze – 137 osób objętych wsparciem, realizowane w gminach: Kędzierzyn Koźle, Pokój, Kluczbork oraz w ramach Powiatu Krapkowickiego,
  - "Złotą rączkę" – usługi realizowane na terenie gmin Paczków i Prudnik, łącznie wsparcie przewidziano dla ok 90 osób,
  - szkolenia - podnoszenie kompetencji i kwalifikacji personelu służb świadczących usługi w społeczności lokalnej – 142 osoby objęte wsparciem.
- Poprawa dostępu do mieszkań o charakterze wspomaganych, tj.:
- powstały miejsca w nowoutworzonych mieszkaniach wspomaganych na terenie Gminy Paczków 7 mieszkań z 9 miejscami (2 mieszkania 2-osobowe oraz 5 mieszkań 1-osobowych),
  - utworzenie 5 mieszkań wspieranych: 2 mieszkania dla 4 osób na terenie Gminy Białej, 2 mieszkania dla 2 osób na terenie Gminy Popielów, oraz 1 mieszkanie dla 3 osób na terenie Gminy Nysa.
- Zwiększenie rozwoju działań umożliwiających osobom niesamodzielnym pozostanie w lokalnej społeczności, w tym m.in.:
- przeprowadzono ok. 100 spotkań aktywizujących seniorów i osób niesamodzielnych w formie warsztatów kulturalnych i form aktywności teatralnej i twórczej,
  - zorganizowano Regionalne Dni Seniora w 2017 r., 2018 i 2019 r. (w imprezach łącznie wzięło udział 1 500 osób),
  - wydano 12 kwartalników Empowerment Senior w nakładzie 500 szt. każdy (6 000 egzemplarzy łącznie).
- Aktywizacja społeczna osób niesamodzielnych:
- hipoterapia oraz animaloterapia dla osób niepełnosprawnych w celu poprawy ich funkcjonowania - wsparciem objęto prawie 165 osób,
  - rehabilitacja społeczna osób laryngektomowanych - wsparciem objęto 32 osoby,
  - aktywizacja społeczno-kulturalna osób niesamodzielnych i osób z ich otoczenia poprzez wzmocnienie wspólnych więzi i wypożyczanie sprzętu rehabilitacyjnego oraz poradnictwo indywidualne - 690 osób,
  - zabiegi usprawniające osoby niesamodzielne - 190 osób z niepełnosprawnością w stopniu znacznym lub umiarkowanym, oraz 75 osób nowoociemniałych i osób z ich otoczenia.

- Wsparcie osób starszych i niesamodzielnych z województwa opolskiego w sytuacji pandemii COVID-19:
  - usługa **Marszałkowskiego Kuriera Społecznego**, realizowana od kwietnia 2020 r. do stycznia 2023 r. - wsparciem objęto 5 776 osób niesamodzielnych, starszych i osób z niepełnosprawnością (usługa powstała w związku z pandemią, obejmująca m.in.: zakupy, dowożenie artykułów spożywczych, leków, doraźną pomoc wg potrzeb; w ramach wszystkich czterech edycji Kuriera zrealizowano 220 tys. godzin usług oraz zatrudniono 227 kurierów w 58 gminach),
  - **usługi dożywiania** osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu na terenie województwa opolskiego - wydano około **529 204 tysiące posiłków**,
  - zakup środków ochrony osobistej dla ponad 2,5 tys. pracowników w (OPS-y, DPS-y) oraz zakup sprzętu do dezynfekcji w jednostkach pomocy społecznej.

Całkowity koszt projektu (w trzech edycjach) wyniósł łącznie **26 088 909,82 zł**, w 2023 r. wydatkowano **1 781 443 zł**.

Wsparcie dla opolskiego modelu promocji, upowszechniania oraz rozwoju sektora ekonomii społecznej - II edycja

Celem głównym projektu była promocja, rozwój i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej poprzez koordynowanie oraz prowadzenie działań w tym obszarze w województwie opolskim.

- **Termin realizacji projektu** : lipiec 2019 - listopad 2023 r.
- **Najważniejsze zadania:**
  - wydano dwa numery Monitora Trzeciego Sektora – Kwartalnik przedsiębiorczości społecznej i organizacji pozarządowych Opolszczyzny;
  - przeprowadzono Akademię Przedsiębiorczości Społecznej, w ramach której odbyły się spotkania promujące ekonomię społeczną wśród uczniów szkół;
  - zorganizowano kolejną edycję Gali „Opolszczyzna Aktywna Społecznie” razem z – po raz pierwszy, Festiwałem Opolskich Pozarządowców (FOP), podczas których uhonorowano wyróżniające się opolskie podmioty ekonomii społecznej i liderów NGO (w Kędzierzynie-Koźlu),
  - zorganizowano „VII Opolskie Targi Ekonomii Społecznej – edycja samorządowa” w Białej;
  - zorganizowano Festiwal Opolskich Pozarządowców w Kędzierzynie-Koźlu;
  - zorganizowano 9 spotkań sieciujących i 18 seminariów oraz zawiązano 10 partnerstw na rzecz rozwoju ekonomii społecznej (Gminy: Dobrzeń Wielki,

Krapkowice, Pokój, Popielów, Nysa, Branice, Olesno, Turawa, Kluczbork i Otmuchów),

- powołano członków Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej Województwa Opolskiego na lata 2023-2026 (zgodnie z ustawą z 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej oraz Zarządzeniem Marszałka Województwa Opolskiego z 21 kwietnia 2023 r.);
- opracowano Opolski Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2023-2027 (konsultacje społeczne dok. rozpoczęły się w grudniu 2023 r.).

W 2023 r. koszt realizacji projektu wyniósł **976 231 zł** (koszt całego projektu **2 879 400 zł**).

KOOPERACJE 3D - model wielosektorowej współpracy na rzecz wsparcia osób i rodzin (projekt partnerski) realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Oś priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji. Działanie 2.5 Skuteczna pomoc społeczna.

Celem projektu było zwiększenie kooperacji i poprawa współpracy międzyinstytucjonalnej poprzez przetestowanie Modelu kooperacji instytucji pomocy i integracji społecznej z innymi podmiotami polityk sektorowych (m.in. edukacji, zdrowia, sądownictwa, policji, org. pozarządowych) na rzecz osób i rodzin wykluczonych społecznie lub zagrożonych tym zjawiskiem (dla miast powyżej 20 tys. ludności), a w dalszej kolejności wsparcie rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji w woj. opolskim.

- **Termin realizacji projektu:** kwiecień 2018 r.- wrzesień 2023 r.
- **Rezultaty osiągnięte w ramach zadań projektu w 2023 r.:**
  - zorganizowano 2 jednodniowe spotkania informacyjno-edukacyjne: dla JST z zakresu popularyzacji centrów usług społecznych (CUS) dla 75 osób oraz z zakresu deinstytucjonalizacji usług społecznych dla 80 osób;
  - zorganizowano wizytę studyjną do centrów usług społecznych w Milanówku, Bełżycach oraz Wojcieszkowie, w której udział wzięło 20 przedstawicieli gmin zainteresowanych utworzeniem CUS

Łączna wartość projektu w woj. opolskim wyniosła **4 294 325 zł**, w 2023 r. **wydatkowano 221 817 zł**.

Opolski senior – zapewnienie wsparcia osobom niesamodzielnym oraz ich opiekunom (projekt partnerski)

Celem projektu było zwiększenie dostępu do usług społecznych świadczonych na rzecz osób niesamodzielnymi, starszych lub z niepełnosprawnościami oraz do usług wspierających te osoby, które pozwolą przeciwdziałać ich marginalizacji i wykluczeniu społecznemu.

- **Termin realizacji projektu:** kwiecień 2019 r.- październik 2023 r.

- **Rezultaty osiągnięte w ramach zadań projektu w 2023 r.:**

- zorganizowano 36 warsztatów dla 290 seniorów (w ramach aktywizacji kulturalnej w Teatrze EKOSTUDIO w Opolu);
- przeprowadzono dla 235 osób niesamodzielnych zajęcia aktywizujące w Domach Dziennego Pobytu, Klubów seniora, a w ośrodkach kultury 8 spektakli dla 919 seniorów;
- zrealizowano szkolenia dla 79 osób z otoczenia osób niesamodzielnych (kadra pomocy i integracji społecznej, opiekunowie środowiskowi osób niesamodzielnych, asystenci osobiści, osoby realizujące usługi opiekuńcze);
- zorganizowany **Regionalny Dzień Seniora w Opolu** (21 września 2023 r. w Centrum Wystawienniczo-Kongresowym w Opolu) – udział wzięło ok **750 osób**;
- wydano 4 kwartalniki *Empowerment Senior* (po 500 szt. każdy).

Całkowita wartość projektu wyniosła 7 mln zł, a jego realizatorami byli: Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim (lider) oraz ROPS w Opolu (partner) i Towarzystwo Dobroczynne Niemców na Śląsku (partner).

Razem koszt wszystkich zadań ROPS w 2023 r. w ramach tego projektu wyniósł 375 966,65 zł

Solidarni z Ukrainą – pomoc migrantom wojennym w województwie opolskim (projekt nadzwyczajny RPO EFRR).

Głównym celem projektu było uruchomienie usług integracyjnych i adaptacyjnych na rzecz migrantów z Ukrainy przebywających w województwie opolskim w wyniku działań zbrojnych prowadzonych na terenie tego kraju. Projekt był realizowany w formie partnerstwa Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej i Regionalnego Zespołu Placówek Wsparcia Edukacji wraz 17 gminami: Biała, Brzeg, Dobrzeń Wielki, Dobrodzień, Głubczyce, Głuchołazy, Kluczbork, Leśnica, Nysa, Olesno, Paczków, Popielów, Prudnik, Strzelce Opolskie, Strzeleczy, Ujazd i Wołczyn.

- **Termin realizacji projektu:** czerwiec 2022 r. – październik 2023 r.

- **Rezultaty osiągnięte w ramach zadań projektu w 2023 r.:**

- Utworzono 54 mieszkania dla około 200 migrantów wojennych w 17 gminach woj. opolskiego - do późniejszego zagospodarowania dla innych grup społecznych (a w 2022 r. zorganizowano kolonie letnie, zimowe oraz półkolonie i warsztaty dla 1 160 dzieci migrantów wojennych z Ukrainy, a 360 osób dorosłych wzięło udział w lekcjach nauki języka polskiego);

Łączna wartość projektu wyniosła **10 352 951 zł**, w 2023 r. wydatkowano **3 754 963 zł**.

2.2. Realizacja projektów ROPS w Opolu w ramach FEO 2021-2027 oraz FERS 2021-2027 w 2024 r. w obszarze integracji i pomocy społecznej

W 2024 r. w ramach realizacji programów Fundusze Europejskie dla Opolskiego na lata 2021-2027 (środki regionalne) oraz Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego na lata 2021+2027 (środki krajowe) ROPS w Opolu rozpoczął (lub wkrótce rozpocznie) realizację projektów, polegających m. in. na bezpośrednim wsparciu osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym osób starszych, z niepełnosprawnościami, bezrobotnych, rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz dzieci i młodzieży umieszczonej w systemie pieczy zastępczej, tj.:

Projekt „Opolskie Spójne i Aktywne Społecznie”

realizowany w ramach programu FERS 2021-2027, ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego, typ projektów pn. Działania ROPS w zakresie usług społecznych, pomocy społecznej, ES i aktywnej integracji, służące włączeniu społecznemu, realizowane na poziomie wojewódzkim.

Cel główny projektu: uspołnienie działań w obszarze polityki włączenia społecznego w województwie opolskim oraz wypracowanie mechanizmów jej sprawniejszej koordynacji i lepszego przepływu informacji pomiędzy różnymi podmiotami wewnątrz województwa do 2028 roku.

- **Czas trwania projektu:** 01.10.2023 r. – 31.12.2028 r.
- **Zadania projektowe obejmują** m. in. badania i analizy, szkolenia, doradztwo, sieciowanie i inne działania na rzecz instytucji i pomocy społecznej oraz systemu wspierania rodzin, pieczy zastępczej i adopcji oraz jego otoczenia, a także koordynację działań na rzecz ekonomii społecznej.

Całkowita kwota projektu: **10 032 520,40 zł.**

Nie-Sami-Dzielni - rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielne – III edycja (projekt partnerski)

realizowany w ramach Funduszy Europejskich dla Opolskiego 2021-2027, ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (aktualnie w trakcie oceny merytorycznej).

Cel główny projektu: zwiększenie dostępu do usług społecznych oraz zdeinstytucjonalizowanej opieki długoterminowej, świadczonych w województwie opolskim na rzecz osób starszych, z niepełnosprawnościami i potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, co pozwoli przeciwdziałać ich marginalizacji i wykluczeniu społecznemu.

- **Planowany czas trwania projektu:** do 30.06.2025 r.
- **Liczba partnerów:** 31 Gmin, 3 Powiaty, 7 NGO.

- **Zadania projektowe będą obejmować** m. in.: podnoszenie kwalifikacji i kompetencji kadr na potrzeby świadczenia usług społecznych w społeczności lokalnej, poprawę dostępu do mieszkań o charakterze wspomagającym dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, usługi dowozu dla osób o ograniczonej mobilności (door to door), usługi opiekuńcze, asystenckie i sąsiedzkie, usługi w formie pobytu dziennego (dzienny dom pobytu, klub seniora), wsparcie wytchnieniowe dla opiekunów faktycznych osób z niepełnosprawnościami.

Całkowita kwota projektu: **23 389 711,96 zł.**

Blżej rodziny i dziecka – wsparcie rodzin przeżywających problemy opiekuńczo- wychowawcze oraz wsparcie pieczy zastępczej - etap II (projekt partnerski)

realizowany będzie w ramach Funduszy Europejskich dla Opolskiego 2021-2027, ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (aktualnie w trakcie oceny merytorycznej).

Cel głównym projektu: zwiększenie dostępu do usług społecznych świadczonych w województwie opolskim na rzecz rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz pieczy zastępczej, pozwalających wyeliminować ich deficyty lub dysfunkcje oraz profilaktycznie przeciwdziałać ich marginalizacji.

- **Planowany czas trwania projektu:** do 31.12.2026 r.
- **Liczba partnerów:** 16 Gmin, 11 Powiatów, 6 NGO.
- **Zadania projektowe będą obejmować** m. in.: działania wspomagające rodziny w pełnieniu ról opiekuńczo-wychowawczych, w tym rodziny z dziećmi z niepełnosprawnościami, poprzez usługi aktywizujące i wspierające (w tym specjalistyczne, poradnictwo prawne, psychologiczne), kształcenie i doskonalenie osób wspomagających rodziny oraz sprawujących pieczę zastępczą, wzrost kompetencji społecznych dzieci z deficytami poprzez udział w zajęciach w placówkach wsparcia dziennego lub dodatkowych zajęć opiekuńczych i rehabilitacyjnych.

Całkowita kwota projektu: **41 689 816,53 zł.**

Opolskie bez granic – wsparcie integracji społecznej obywateli państw trzecich w województwie opolskim, (projekt partnerski)

będzie realizowany w ramach Funduszy Europejskich dla Opolskiego 2021-2027, ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (w trakcie oceny merytorycznej).

Zadania projektowe będą obejmować m. in.: wsparcie infrastruktury społecznej, w tym inwestycje w mieszkania treningowe i wspomagane oraz mieszkania

z usługami, inwestycje w miejsca pobytu dziennego, zwłaszcza dla dzieci i inną infrastrukturę niezbędną dla integracji obywateli państw trzecich, w tym osób uciekających przed agresją zbrojną z Ukrainy, poprzez np. uruchomienie Centrów Aktywności i Integracji Twórczej i świetlic integracyjnych.

- **Planowany czas trwania projektu:** do 31.12.2027 r.
- **Liczba partnerów:** 5 Gmin, 1 Powiat, 2 NGO.
- **Cel główny projektu:** integracja społeczna obywateli państw trzecich, w tym migrantów przebywających w woj. opolskim, poprzez uruchomienie usług integracyjnych i adaptacyjnych.

Całkowita kwota projektu: **26 012 237,92 zł.**

2.3. Realizacja zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej ze środków PFRON

W ramach środków PFRON udzielono **dotacji w wysokości 13 546 159 zł:**

Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania 5 zakładów aktywności zawodowej w wysokości 10 336 000 zł, tj. dla:

- Zakładu Aktywności Zawodowej w Opolu (prowadzonego przez Fundację „Dom Rodzinnej Rehabilitacji Dzieci z Porażeniem Mózgowym” w Opolu) – zatrudnienie 60 osób z niepełnosprawnościami,
- Zakładu Aktywności Zawodowej w Lewicach (prowadzonego przez Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Głubczycach) – zatrudnienie 57 osób z niepełnosprawnościami,
- Zakładu Aktywności Zawodowej w Kędzierzynie-Koźlu (prowadzonego przez Fundację „Różnosprawni” w Kędzierzynie-Koźlu) – zatrudnienie 80 osób z niepełnosprawnościami,
- Zakładu Aktywności Zawodowej w Kluczborku (prowadzonego przez Stowarzyszenie Rodzin i Osób z zaburzeniami Psychicznymi „Nadzieja” w Kluczborku) - zatrudnienie 56 osób z niepełnosprawnościami,
- Zakładu Aktywności Zawodowej w Nysa (prowadzonego przez InfirmiCare non profit spółka z o. o. w Nysie) – zatrudnienie 70 osób z niepełnosprawnością.

Zlecenie zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych fundacjom i organizacjom pozarządowym w wysokości 1 428 280 zł.

Razem udzielono 67 dotacji (zgodnie z art. 19a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie). Dotacje przeznaczono na:

- organizowanie szkoleń, kursów, warsztatów, grup środowiskowego wsparcia oraz zespołów aktywność społecznej dla samych osób niepełnosprawnych, a także ich opiekunów, kadry i wolontariuszy;
- prowadzenie poradnictwa psychologicznego, społeczno-prawnego oraz udzielania informacji na temat przysługujących uprawnień;
- prowadzenie grupowych i indywidualnych zajęć;
- organizowanie regionalnych i lokalnych imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacyjnych;
- promocję aktywności osób niepełnosprawnych.

Dofinansowanie robót budowlanych w obiektach służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, w wysokości 1 781 879 zł.

2.4. Realizacja zadań wynikających z Programu Współpracy Samorządu Województwa Opolskiego z Organizacjami Pozarządowymi oraz Podmiotami Prowadzącymi Działalność Pożytku Publicznego

W 2023 r. w ROPS w Opolu w obszarach pomocy społecznej oraz przeciwdziałania uzależnieniom i dysfunkcjom społecznym, zlecono zadania z zakresu pomocy i integracji społecznej 4 organizacjom pozarządowym:

- **Bankowi Żywności w Opolu** przyznano 50 000 zł na zadanie „Wspieranie działań o zasięgu regionalnym w zakresie gromadzenia i rozdawnictwa żywności instytucjom funkcjonującym w systemie pomocy społecznej”;
- **Stowarzyszenie Pomocy Wzajemnej „BARKA” w Strzelcach Op.**, na organizację Wigilii Świąt Bożego Narodzenia otrzymało 25 000 zł;
- **Stowarzyszenie Mażorettek Polskich Rozwoju Kultury i Sportu w Dobrzemiu Wielkim** zorganizowało również kompleksową organizację wydarzenia "Spotkanie Świąteczne dla członków **Związku Kombatantów RP**", w tym: organizacja, obsługa i prowadzenie spotkania, przygotowanie i rozdanie 100 paczek świątecznych, zapewnienie oprawy muzycznej i poczęstunku. Organizacja zadania kosztowała 25 000 zł;
- **Fundacja Piastun w Opolu** otrzymała 50 000 zł na organizację wypoczynku oraz warsztatów edukacyjnych dla dzieci Polaków zamieszkałych za granicą;

2.5. Realizacja zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej (adopcja)

W 2023 r. koszt realizacji zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, tj. bieżącego utrzymania **2 ośrodków adopcyjnych** (jednego prowadzonego przez Samorząd Województwa Opolskiego w ROPS w Opolu, drugiego na zlecenie SWO) oraz prowadzenia **Wojewódzkiego Banku Danych**, wyniósł około **1 366 582 zł**.

W 2023 r. w dwóch ośrodkach adopcyjnych działających w woj. opolskim **prowadzono procedury adopcyjne, w wyniku których do adopcji skierowano łącznie 51 dzieci**, w tym 29 z OA w ROPS w Opolu.

Jednocześnie działalność Ośrodków obejmowała również:

- udzielenie 2 692 porad dla rodzin przysposabiających i 45 porad dla rodzin naturalnych;
- przeprowadzenie szkoleń dla 20 kandydatów zgłaszających gotowość do przysposobienia dziecka oraz wszczęcie szkolenia dla 20 osób do stanowienia pieczy zastępczej;
- wydanie 43 opinii kwalifikacyjnych dla kandydatów na rodziny adopcyjne;
- udzielenie 504 porad w zakresie wsparcia postadopcyjnego dla rodzin;
- w ramach 691 spotkań konsultacyjnych dot. zespołów ds. oceny okresowej dzieci przebywających w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej przeanalizowano sprawy 973 dzieci

Dodatkowo w ramach działania OA w ROPS w Opolu:

- W ramach zadań **Wojewódzkiego Banku Danych** dokonano analizy sytuacji **831** dzieci do przysposobienia **z kraju**. Dla **23 dzieci z woj. opolskiego** wszczęto poszukiwania rodzin w innych Wojewódzkich Bankach Danych w Polsce, a **12** dzieci (po upływie ustawowego terminu poszukiwania rodzin na terenie kraju) zgłoszono do Ośrodka Adopcyjnego w Warszawie, prowadzącego Centralny Bank Danych z prośbą o zakwalifikowanie do adopcji zagranicznej;
- kontynuowano współpracę z instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny (w tym wydziałami sądów rodzinnymi i nieletnich) w zakresie przekazywania informacji o dzieciach do przysposobienia, gromadzenia informacji o dziecku, które może być przysposobione, przygotowania dziecka do adopcji, organizowania pierwszych kontaktów z dzieckiem, dot. problematyki nowelizacji ustawy o wspieraniu rodziny, organizowano spotkania upowszechniające ideę adopcji (w PCPR-ach, MOPR Opole, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, ochrony zdrowia, oświatowych, handlowych, rodzinnych domach dziecka, rodzinach zastępczych, ze studentami i innych);
- promowano ideę adopcji i prowadzono poradnictwo w ramach projektu pn. „Bliżej rodziny i dziecka”, tj. zorganizowano Piknik na rzecz Rodziny i Rodzicielstwa Zastępczego w Kup, poradnictwo w czasie cyklu spotkań integracyjno-edukacyjnych dla rodzin pn. „Piaskownica, a także podczas spotkania Opolski Dzień Rodziny i wielu innych. Licznie przybyłe rodziny z dziećmi miały możliwość odwiedzenia stoisk Ośrodka Adopcyjnego i skorzystania z poradnictwa psychologicznego i pedagogicznego specjalistów;

- przygotowano nowe opracowanie programu szkolenia dla kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej pn. „Rodzicielstwo zastępcze”, które zostało ponownie zatwierdzone przez MRPIPS na okres 5 lat (decyzja nr 22/2023/RZ z dn. 22.12.2023 r.);
- przygotowano nowe opracowania: „Procedury obowiązujące w Ośrodku Adopcyjnym ROPS w Opolu” oraz Regulamin Pracy Komisji ds. Adopcji Ośrodka Adopcyjnego ROPS w Opolu;
- Do prowadzenia procedur przysposobienia został wprowadzony system teleinformatyczny „Adopcja”;
- OA w ROPS w Opolu prowadził na bieżąco działania upowszechniające problematykę pomocy dziecku pozbawionemu opieki rodziny własnej, informował o znaczeniu zachowania prawidłowości procedur przysposobienia dla dobra przyszłej adopcji, w tym roli Wojewódzkiego Banku Danych, z uwzględnieniem zasady zgłaszania dzieci z uregulowaną sytuacją prawną do ośrodków adopcyjnych.

Pozytywna realizacja zadań współpracy Ośrodka z instytucjami oraz szerokie upowszechnianie działalności, w tym promowanie idei adopcji i poszukiwania kandydatów do adopcji dziecka, skutkowały pozytywnymi efektami pracy, tj. zgłaszaniem się do ośrodka rodzin naturalnych w trudnej sytuacji życiowej, osób zainteresowanych pełnieniem roli rodzin adopcyjnych, oraz pozyskiwaniem informacji o dzieciach do przysposobienia.

Tabela 6. Dzieci przysposobione w woj. opolskim w latach 2022-2023

Wyszczególnienie	Działalność ośrodków adopcyjnych w woj. opolskim		
	2022 r.	2023 r.	Wzrost/spadek w 2023 r. 2022 r.=100%
Dzieci przysposobione - ogółem, w tym w wieku:	65	51	-21,5
poniżej 1 roku	3	7	133
od 1 do 4 lat	33	22	-33
od 5 do 9 lat	23	12	-48
10 i więcej lat	6	10	67
Dziewczęta	36	32	-11
Chłopcy	29	19	-34,5

Wyszczególnienie	Działalność ośrodków adopcyjnych w woj. opolskim		
	2022 r.	2023 r.	Wzrost/spadek w 2023 r. 2022 r.=100%
dzieci przysposobione z orzeczeniem o niepełnosprawności	2	2	0
Dzieci wg miejsca pobytu przed przysposobieniem, w tym:	65	51	-21,5
w pieczy instytucjonalnej	0	2	200
w rodzinnej pieczy zastępczej	46	38	-17
w rodzinie biologicznej	19	11	-42

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez samorząd województwa zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za I oraz II półrocze w 2022 r i 2023 r.

W 2023 r. – w porównaniu do roku poprzedniego, w strukturze wieku dzieci przysposobionych w woj. opolskim:

- poniżej 1 roku życia przysposobiono 7 dzieci, tj. o 4 dzieci więcej niż w 2022r.;
- zmniejszyła się grupa dzieci starszych w wieku od 1 do 4 lat (o 11 dzieci), a także zmalała liczba dzieci w wieku od 5 do 9 lat i powyżej 10 (o 15 dzieci).

Natomiast w latach 2022-2023 miejsce pobytu dzieci adoptowanych przed adopcją były podobne, w tym najwięcej dzieci przed adopcją przebywało w rodzinnej pieczy zastępczej (74%).

2.6. Realizacja zadań z zakresu przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Celem głównym zadania było zwiększenie profesjonalizmu zawodowego kadr mających kontakt z problematyką przemocy w rodzinie na terenie województwa opolskiego. Rezultaty osiągnięte w ramach zadania to przeszkolenie 98 osób w ramach 3 dniowych cykli szkoleniowych. Zorganizowano 5 tematów szkoleniowych, tj. profilaktyka przemocy, zasady prowadzenia oddziaływań poprzedzających wystąpienie zjawiska przemocy, prawne aspekty przeciwdziałania przemocy, współpraca w zespołach interdyscyplinarnych i grupach roboczych oraz przemoc wobec dziecka i przemoc wobec starszych i niepełnosprawnych. W 2023 r. na zadanie wydatkowano 96 152 zł.

Łącznie na realizację zadań pomocy społecznej oraz niektórych zadań z zakresu polityki społecznej Samorząd Województwa Opolskiego wydatkował 27 685 tys. zł

W 2023 roku koszt realizacji tych zadań wzrósł o 13,2 % (względem 2022 r.), natomiast względem 2021 r. zanotowano spadek o 18,6% (przy czym w roku 2021 ogólny koszt realizacji zadań był większy z powodu zwiększonych nakładów ze środków europejskich na ostatnie działania antycovidowe w realizowanych projektach).

Jednocześnie:

- o ponad 54% zmniejszyły się wydatki na realizację projektów finansowanych ze środków europejskich w ROPS w Opolu, z uwagi na zakończenie realizacji projektów, współfinansowanych z Funduszy Europejskich na lata 2014-2020;
- wzrosły wydatki przeznaczone na rehabilitację społeczną i zawodową finansowaną przez PFRON o 36,4%;
- o 3,2% wzrosły wydatki na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie (z 93 do 96 tys. zł);
- o około 14,5% wzrosły wydatki przeznaczone na utrzymanie ośrodków adopcyjnych oraz prowadzenie Wojewódzkiego Banku Danych o sytuacji dzieci oczekujących na przysposobienie;
- prawie o 40% wzrosły środki przeznaczone na utrzymanie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Opolu.

Tabela 7. Wydatki Samorządu Województwa Opolskiego w zakresie zadań pomocy społecznej oraz niektórych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2021-2023

Lp.	Rodzaj zadania	Zadania samorządu województwa w zakresie pomocy społecznej oraz niektórych zadań z zakresu polityki społecznej			
		2021 r.	2022 r.	2023 r.	Wzrost/ spadek w 2023 r. 2022 r.=100%
		w tys. zł			
1	Rehabilitacja społeczna i zawodowa ze środków PFRON (dofinansowanie kosztów tworzenia i działania ZAZ, zlecenie zadań organizacjom pozarządowym, dofinansowanie robót budowlanych)	7 947	10 201	13 916	36,4
2	Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	100	93	96	3,2

Lp.	Rodzaj zadania	Zadania samorządu województwa w zakresie pomocy społecznej oraz niektórych zadań z zakresu polityki społecznej			
		2021 r.	2022 r.	2023 r.	Wzrost/ spadek w 2023 r. 2022 r.=100%
		w tys. zł			
3	Współpraca z organizacjami pozarządowymi	90	230	145	-37
6	Ośrodki adopcyjne i WBD*	1 105	1 194	1 367	14,5
7	Projekty współfinansowane ze środków UE - realizowane w ROPS w Opolu	13 289	18 188	8 336	-54
8	Utrzymanie ROPS w Opolu**	1 936	2 742	3 825	39,5
Razem		34 048	24 467	27 685	13,2

*Razem z kosztem utrzymania Katolickiego Ośrodka Opiekuńczo-Adopcyjnego w Opolu – prowadzone na zlecenie SWO.

**Wynagrodzenia i składki oraz zadania inwestycyjne

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu.

3. Pomoc społeczna i inne zadania z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim

3.1. Liczba osób i rodzin objętych pomocą i wsparciem²⁴

W 2023 r. z różnych form pomocy i wsparcia w woj. opolskim korzystało 48 019 osób i rodzin, z tego:

- 20 120 osób objęto środowiskową pomocą społeczną (w ośrodkach pomocy społecznej);
- 11 375 osób wsparły powiatowe centra pomocy rodzinie lub inne instytucje powiatowe (osoby z niepełnosprawnościami otrzymujące wsparcie ze środków PFRON, dzieci i młodzież umieszczona w pieczy zastępczej oraz osoby

²⁴ Bez rodzin objętych systemem świadczeń rodzinnych i świadczeń wychowawczych.

i rodziny objęte poradnictwem specjalistycznym, wsparciem w sytuacjach kryzysowych);

- 3 082 osoby to mieszkańcy domów pomocy społecznej;
- 1 603 to miejsca dla seniorów w dziennych domach pomocy;
- 810 osób z zaburzeniami psychicznymi korzystało z usług w środowiskowych domach samopomocy;
- 444 dzieci i młodzieży przebywało w placówkach opiekuńczo-wychowawczych;
- 10 585 osób korzystało z innych instytucji i ośrodków wsparcia (noclegowni, schronisk dla bezdomnych, mieszkań chronionych, klubów samopomocy, KIS-ów, CIS-ów, WTZ-ów i innych).

Ponadto – w sektorze komercyjnym funkcjonują placówki całodobowej opieki dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych i w podeszłym wieku, których liczba od kilku lat systematycznie wzrasta. W 2023 r. były 32 placówki na 1 265 miejsc, tj. o 78 miejsc więcej niż w 2022 r. (wzrost o 6,6%).

Tabela 8. Liczba osób i rodzin, którym udzielono wsparcia w woj. opolskim w latach 2019-2023

Wyszczególnienie	Liczba osób i rodzin, którym udzielono wsparcia w woj. opolskim					
	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.	2023 r.	Wzrost/spadek w 2023 r. 2022 r.=100%
Ogółem*, w tym	50 401	52 481	46 267	45 378	48 019	105,8
ośrodkach pomocy społecznej	26 395	24 247	21 823	20 246	20 120	99,4
powiatowych centrach pomocy rodzinie	11 118	15 374	11 724	11 639	11 375	97,7
domach pomocy społecznej	3 082	3 082	3 082	3 082	3 082	100,0
placówkach opiekuńczo-wychowawczych	510	479	463	458	444	96,9
dziennych domach pomocy	1 601	1 584	1 620	1 638	1 603	97,9
środowiskowych domach samopomocy	733	740	812	799	810	101,4
innych ośrodkach wsparcia (schroniska, noclegownie, kluby samopomocy, KIS, CIS, WTZ, ZAZ i inne)	6 962	6 975	6 743	7 516	10 585	140,8

* W odniesieniu do DPS, DDP, ŚDS podano miejsca.

Źródło: gminne i powiatowe oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego

w latach 2019-2023, sprawozdanie MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych, w naturze i usługach za 2019-2023 oraz materiały własne ROPS w Opolu.

W 2023 r. liczba osób i rodzin, którym udzielono wsparcia wzrosła o 5,8% w porównaniu do 2022 r. Wpływ na to ma przede wszystkim znaczny wzrost liczby osób korzystających ze wsparcia w klubach seniora.

3.2. Klienci ośrodków pomocy społecznej

W 2023 r. pomocą społeczną w gminach województwa opolskiego objęto 20 120 osób i rodzin, co stanowiło 2,2% mieszkańców województwa. W porównaniu do 2022 r. liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej spadła o 0,6%.

W stosunku do 2017 r. spadek liczby korzystających z pomocy społecznej wyniósł 11 742 osoby (ponad 36,9%).

Spadek liczby klientów pomocy społecznej w 2023 r. - i we wcześniejszych latach, był efektem wielu czynników, w tym:

- sytuacją dochodową ludności, tj. uzyskiwaniem i posiadaniem na tyle wysokich dochodów, które uniemożliwiały otrzymanie świadczeń z pomocy społecznej;
- wzrostem dochodów ludności większych niż podnoszone co 3 lata kwoty kryteriów dochodowych, uprawniających do korzystania ze świadczeń z pomocy społecznej (od 1 stycznia 2022 r. obowiązują kryteria dochodowe ustalone rozporządzeniem Rady Ministrów z 14 lipca 2021 r. - **776 zł** dla osoby samotnie gospodarującej oraz **600 zł** dla osoby w rodzinie.²⁵ Ich wysokość wpływa na kwoty części świadczeń pieniężnych wypłacanych z pomocy społecznej, np. zasiłku stałego i zasiłku okresowego)²⁶;
- utrzymującą się, korzystną sytuacją na opolskim rynku pracy w latach 2014-2023 (z wyjątkiem 2020 r., w którym po raz pierwszy od 2012 r. liczba bezrobotnych w woj. opolskim wzrosła nagle o 19,2% - 4 028 osób, co było spowodowane skutkami ograniczeń epidemicznych, wynikających z ogólnoświatowej pandemii COVID-19, utrudniającej lub uniemożliwiającej prowadzenie m. in. działalności gospodarczej poprzez nakazy prawne. Jednak ten jednorazowy wzrost bezrobocia miał wyjątkowo znikomą wpływ na liczbę

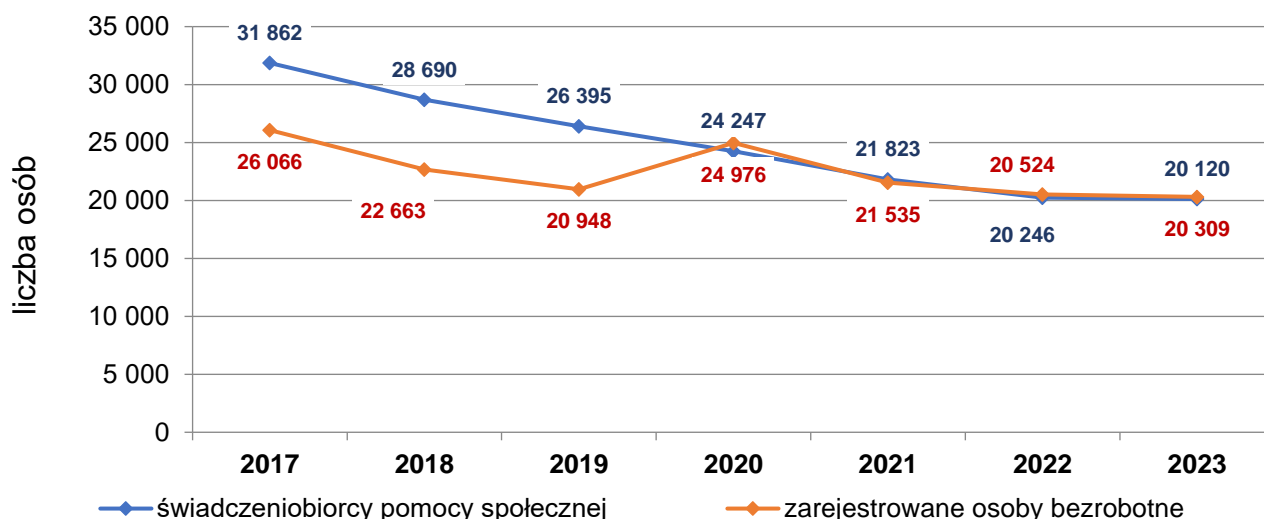
25 Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2021 r. w sprawie weryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz. U. 2021 poz. 1296).

26 Dnia 14.05.2024 r. Rada Ministrów przyjęła propozycję zmiany kwot kryteriów dochodowych uprawniających do świadczeń z pomocy społecznej od dnia 1 stycznia 2025 r. - dla osoby samotnie gospodarującej kryterium wzrośnie do 1010 zł, a dla osoby w rodzinie - do 823 zł.
<https://www.gov.pl/web/rodzina/wzrosna-kryteria-dochodowe-w-pomocy-spoecznej> ,
dostęp:27.05.2024 r.

korzystających z pomocy społecznej, z uwagi m. in. na wsparcie, w tym finansowe, udzielane przez rząd i samorząd terytorialny pracownikom i pracodawcom w 2020 r., co ograniczało otrzymanie wsparcia z pomocy społecznej). W 2023 r. po raz kolejny odnotowano spadek liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych o 1% (z 20 542 do 20 309);

- innymi działaniami wspierającymi osoby i rodziny w kraju i woj. opolskim w ostatnich latach, zmniejszającymi liczbę klientów bezpośrednio korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej poprzez realizowane ogólnokrajowe i lokalne programy socjalne (np. 800+, Dobry start, programy własne samorządu terytorialnego), które zwiększają dochody ludności oraz rozwijają lokalne usługi społeczne.

Wykres 15. Beneficjenci pomocy społecznej (ośrodków pomocy społecznej) oraz zarejestrowani bezrobotni w woj. opolskim w latach 2017-2023

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie sprawozdań MRiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za lata 2017-2023 oraz danych WUP w Opolu za lata 2017-2023.

Od lat spadek liczby klientów pomocy społecznej powiązany jest ze spadkiem bezrobocia. W latach 2017-2023 liczba osób i rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej systematycznie zmniejszała się (łącznie spadła o 36,9%), głównie z powodu poprawiającej się sytuacji na rynku pracy i spadku liczby zarejestrowanych bezrobotnych (o 22,1%). Do jedynego zakłócenia w tej tendencji doszło w 2020 r., w którym liczba bezrobotnych była większa niż świadczeniobiorców ośrodków pomocy społecznej, jednak wzrost zarejestrowanych bezrobotnych nie przełożył się na zwiększone wsparcie udzielane z pomocy.

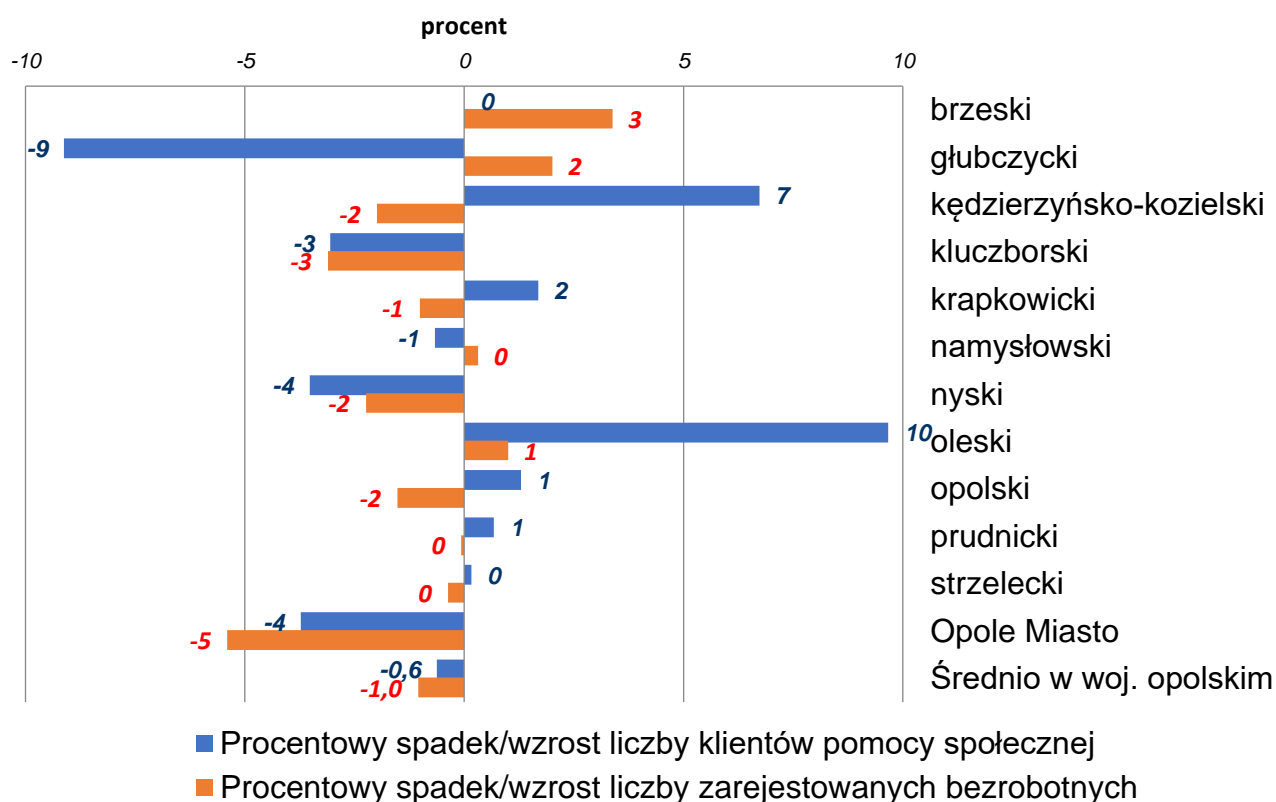
W okresie grudzień 2022 r. - grudzień 2023 r. liczba zarejestrowanych bezrobotnych zmniejszyła się w woj. opolskim z 20 542 do 20 309 osób (o 1% - 215 osób), w tym najwięcej w: Mieście Opolu (o 5%) oraz w powiatach: kluczborskim

(o 3%), kędzierzyńsko-kozielskim, nyskim i opolskim (po 2%), a także krapkowickim (o 1%). W trzech powiatach woj. opolskiego liczba zarejestrowanych bezrobotnych pozostała na tym samym poziomie (w namysłowskim, prudnickim i strzeleckim), a w 3. powiatach zanotowano minimalny wzrost liczby zarejestrowanych bezrobotnych (w powiatach: brzeskim o 3%, głubczyckim o 2% i w oleskim o 1%).

W przypadku klientów ośrodków pomocy społecznej ich liczba corocznie zmniejsza się, a tendencja ta utrzymała się także w latach 2020-2021 r., tj. także w czasie pandemii COVID-19 w Polsce.

Spadek liczby beneficjentów pomocy społecznej był największy w powiatach: głubczyckim (o 9%), nyskim i Mieście Opolu (o 4%) oraz kluczborskim (o 3%). Natomiast w 5. powiatach woj. opolskiego zanotowano wzrost liczby świadczeniobiorców pomocy społecznej, tj. w oleskim (o 10%), kędzierzyńsko-kozielskim (o 7%), krapkowickim (o 2%), opolskim i prudnickim (po 1%).

Wykres 16. Zmiana liczby zarejestrowanych bezrobotnych oraz klientów ośrodków pomocy społecznej w powiatach woj. opolskiego w latach 2022-2023 (w %)

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie sprawozdań MRiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych w naturze i usługach za lata 2022-2023 oraz danych WUP w Opolu za lata 2022-2023.

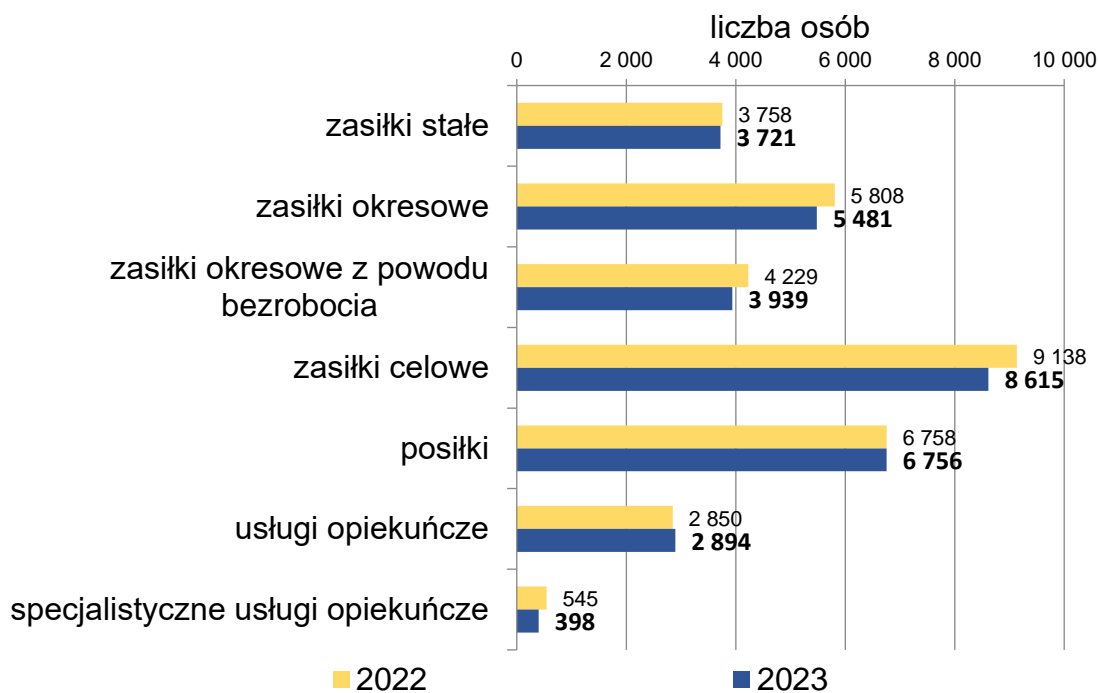
W latach 2022-2023 – podobnie jak w latach wcześniejszych - w strukturze świadczeniobiorców pomocy społecznej odnotowano zmniejszenie się udzielanych świadczeń, tj. nastąpił kolejny:

- spadek liczby osób korzystających z zasiłków celowych (o ponad 5,7%, tj. o 523 osoby);
- spadek liczby osób otrzymujących zasiłki okresowe o 5,6% (z 5 808 w 2022 r. do 5 481 w 2023 r.), w tym zasiłków okresowych przyznanych z powodu bezrobocia o 6,9% (z 4 229 do 3 939 osób);
- spadek liczby osób, którym przyznano zasiłek stały (z tytułu niezdolności do pracy) o 1%, tj. o 37 osób.

W 2023 r. wzrosła liczba osób objętych usługami opiekuńczymi o 1,6% (z 2 850 do 2 894).

Natomiast niepokojącą zmianą jest spadek liczby osób objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi o prawie 27% (z 545 do 398).

Wykres 17. Struktura świadczeniobiorców pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2022-2023

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie sprawozdań MRiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych w naturze i usługach w 2022 r. i 2023 r.

W 2023 r. najwyższy wskaźnik udziału korzystających z pomocy społecznej do liczby mieszkańców występował w powiatach: głubczyckim i nyskim (po 3,1%). Natomiast najmniej świadczeniobiorców do liczby ludności miały: Miasto Opole (1,3%), powiat opolski (1,5%) oraz powiaty: strzelecki (1,7%) i oleski (1,8%).

Tabela 9. Liczba osób i rodzin objętych pomocą ośrodków pomocy społecznej

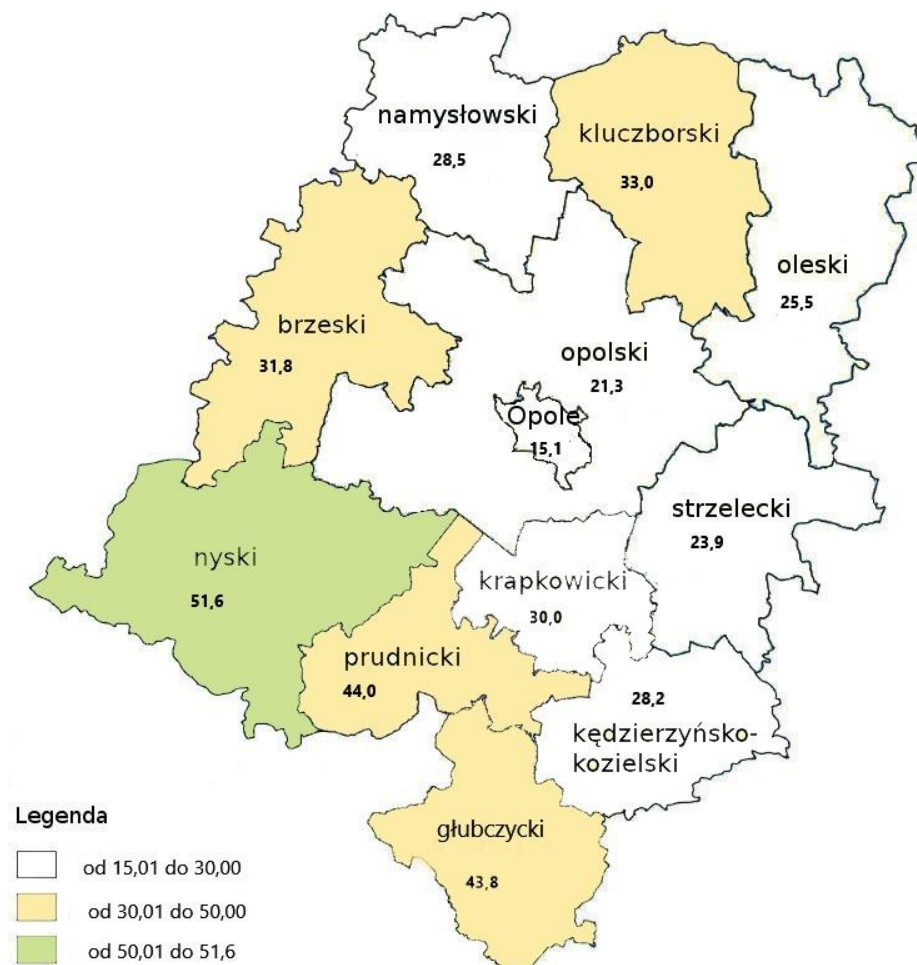
Powiaty	Klienci ośrodków pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2022-2023				
	2022 r.	Wskaźnik do liczby mieszkańców	2023 r.	Wskaźnik do liczby mieszkańców	Procentowy spadek/wzrost klientów pomocy społecznej w 2023 r. w stosunku do 2022 r.
brzeski	1 998	2,3	1 998	2,3	0
głubczycki	1 458	3,4	1 325	3,1	-9
kędzierzyńsko-kozielski	1 694	1,9	1 808	2,1	7
kluczborski	1 508	2,4	1 462	2,4	-3
krapkowicki	1 301	2,2	1 323	2,2	2
namysłowski	899	2,1	893	2,1	-1
nyski	4 175	3,2	4 028	3,1	-4
oleski	1 024	1,7	1 123	1,8	10
opolski	1 778	1,5	1 801	1,5	1
prudnicki	1 480	2,9	1 490	2,9	1
strzelecki	1 214	1,7	1 216	1,7	0
Opole Miasto	1 717	1,4	1 653	1,3	-4
Razem woj. opolskie	20 246	2,1	20 120	2,1	-0,6

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania MRiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za lata 2022-2023

Wskaźnik deprivacji lokalnej

W rodzinach świadczeniobiorców pomocy społecznej woj. opolskiego w 2023 r. było **28 650 osób** (o 1 130 mniej niż w 2022 r.), a **wskaźnik deprivacji lokalnej** (liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców na 1 000 mieszkańców województwa) wyniósł **30,6** (w 2022 r. – 31,6) i **wahał się od najniższego (15,1) w Mieście Opolu, do najwyższego (51,6) w powiecie nyskim.**

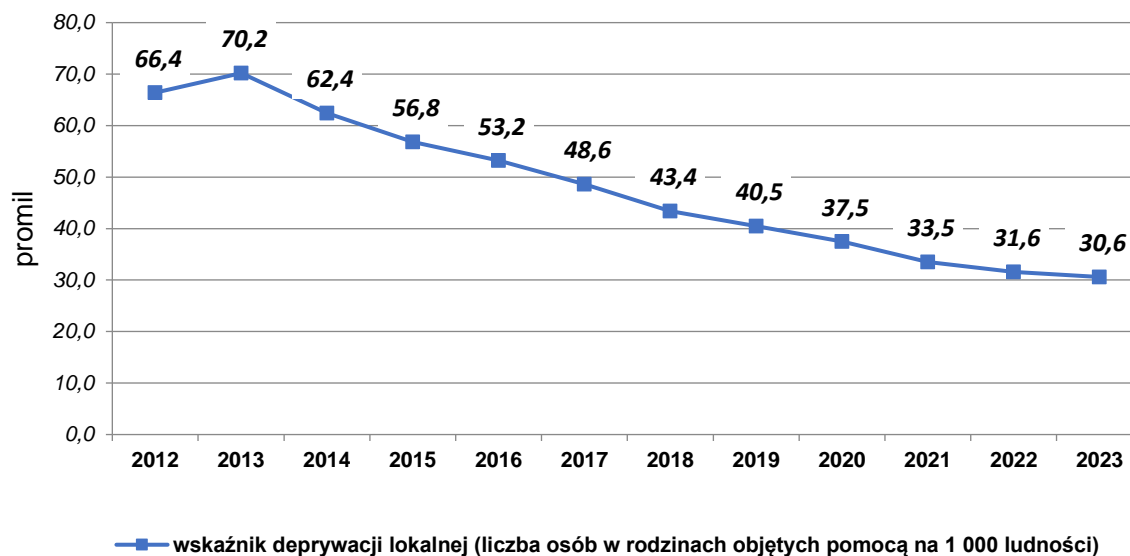
Mapa 2. Wskaźnik deprivacji lokalnej (liczba osób w rodzinach, w których przyznano świadczenie na każde 1 000 mieszkańców) w woj. opolskim w 2023 r. – wg powiatów

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2023 r.

W latach 2012-2023 wskaźnik deprivacji lokalnej (liczba osób w rodzinach klientów pomocy społecznej na 1000 mieszkańców) zmniejszył się z 66,4 w 2012 r. do 30,6 w 2023 r., tj. o 35 pkt promilowych (‰).

Wykres 18. Wskaźnik deprivacji lokalnej w woj. opolskim w latach 2012-2023

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2023 r.

3.3. Świadczeniobiorcy pomocy społecznej według powiatów woj. opolskiego

W 2023 r. na 100 mieszkańców województwa opolskiego przypadały nieco ponad 2 osoby (średnio 2,1), którym przyznano świadczenie pomocy społecznej.

Wskaźnik ten wahał się od najwyższego (3,1%) w powiatach głubczyckim i nyskim do najniższego (1,2%) w powiecie opolskim.

W 2023 r. wskaźnik liczby osób objętych pomocą do liczby ludności obniżył się lub został na tym samym poziomie we wszystkich powiatach województwa, z wyjątkiem 4 powiatów, w których wzrósł (w strzeleckim, oleskim, kędzierzyńsko-kozielskim i Mieście Opolu).

W latach 2018-2023 udział osób, którym przyznano świadczenia pomocy społecznej do liczby mieszkańców, zmniejszył się z niemal 3 osób do 2 osób na 100 mieszkańców (z 2,7% do 2,1%), przyjmując najniższy wskaźnik od ponad 10 lat (w 2008 r. wyniósł ponad 7 osób na 100 mieszkańców).

Jednocześnie wśród klientów ośrodków pomocy społecznej znajdują się także rodziny, mające trudności opiekuńczo-wychowawcze i problemy w prowadzeniu gospodarstwa domowego, jako grupa społeczna planowana do wsparcia przez Samorządu Województwa Opolskiego w ramach działań finansowanych z FEO 2021-2027.

Tabela 10. Wskaźnik klientów ośrodków pomocy społecznej do liczby ludności w woj. opolskim w latach 2021-2023 - wg powiatów

Powiaty	Klienci ośrodków pomocy społecznej w woj. opolskim						
	2021 r.	Wskaźnik liczby ludności w 2021 r. %	2022 r.	Wskaźnik liczby ludności w 2022 r. %	2023 r.	Wskaźnik liczby ludności w 2023 r. %	Zmiana wskaźnika liczby klientów do liczby ludności w latach 2022-2023
brzeski	2 164	2,4	1 998	2,3	1 998	2,3	0,0
głubczycki	1 630	3,6	1 458	3,4	1 325	3,1	-0,3
kędzierzyńsko-kozielski	1 964	2,1	1 694	1,9	1 808	2,1	0,1
kluczborski	1 585	2,4	1 508	2,4	1 462	2,4	-0,1
krapkowicki	1 314	2,1	1 301	2,2	1 323	2,2	0,0
namysłowski	928	2,2	899	2,1	893	2,1	0,0
nyski	4 413	3,3	4 175	3,2	4 028	3,1	-0,1
oleski	1 037	1,6	1 024	1,7	1 123	1,8	0,2
Opole Miasto	1 900	1,5	1 717	1,4	1 801	1,4	0,1
opolski	2 061	1,7	1 778	1,5	1 490	1,2	-0,2
prudnicki	1 539	2,8	1 480	2,9	1 216	2,3	-0,5
strzelecki	1 288	1,7	1 214	1,7	1 653	2,3	0,6
Razem	21 823	2,2	20 246	2,1	20 120	2,1	0,0

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej w 2023 r.

Tabela 11. Klienci ośrodków pomocy społecznej korzystający z pomocy z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (art.7 ust.9 ustawy o pomocy społecznej) w woj. opolskim w 2023 r. – wg powiatów

Powiaty	Liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy w związku z art.7 ust.9	Wskaźnik liczby klientów do liczby ludności w 2023 r. %	Liczba klientów ogółem w 2023 r.	Udział procentowy w ogólnej liczbie klientów pomocy społecznej w 2023 r.
brzeski	971	1,1	1 998	48,6
głubczycki	401	0,9	1 325	30,3
kędzierzyńsko-kozielski	557	0,9	1 808	30,1
kluczborski	543	0,9	1 462	37,1
krapkowicki	676	1,1	1 323	51,1
namysłowski	286	0,7	893	32,0
nyski	834	0,6	4 028	20,1
oleski	286	0,5	1 123	25,5
Opole Miasto	219	0,2	1 801	12,2
opolski	457	0,4	1 490	30,7
prudnicki	362	0,7	1 216	30,0
strzelecki	409	0,6	1 653	24,7
Razem	6 001	0,6	20 120	30,0

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej w 2023 r.

Najwięcej rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego występuje w powiatach: krapkowickim (51,1% wszystkich klientów) oraz brzeskim (48,6%). Najmniej rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi korzysta z pomocy w mieście Opolu (12,2%) i powiecie nyskim (20,1%).

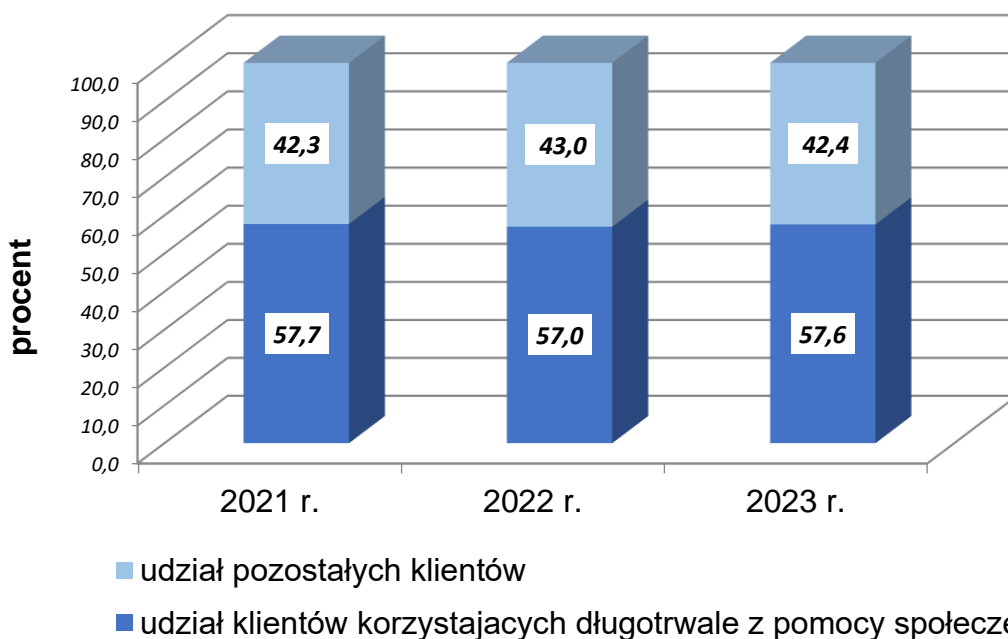
3.4. Klienci długotrwale korzystający z pomocy społecznej w 2023 r.

W 2023 r. – w przeciwieństwie do poprzednich lat, odnotowano podobną liczbę osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej (w ciągu 36 miesięcy były zarejestrowane w systemie pomocy społecznej przez co najmniej 18 miesięcy). Ich liczba wzrosła z 11 532 do 11 588 świadczeniobiorców, tj. o 0,5% (w 2022 r. był to spadek o 5,9%, w 2021 r. o 5,9%, w 2020 r. o 14,3%, a w 2019 r. o 7,9%).

Oznacza to, że w 2023 r. utrwaliła się liczba osób długotrwale korzystających z pomocy, co przełożyło się na ich wzrost o 0,6 pkt proc. (z 57,0% do 57,6%) wśród wszystkich klientów ośrodków pomocy społecznej.

W konsekwencji na 20 120 świadczeniobiorców pomocy społecznej w 2023 r. większość (11 588 osób) korzysta ze świadczeń ośrodków pomocy społecznej długotrwale (są stałymi klientami pomocy społecznej otrzymującymi różnorodną pomoc z systemu pomocy społecznej).

Wykres 19. Udział klientów długotrwale korzystających z pomocy społecznej wśród wszystkich osób objętych świadczeniami pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2021-2023

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2023 r.

3.5. Koszt pomocy środowiskowej w latach 2022-2023

Całkowity koszt świadczeń udzielonych przez ośrodki pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2022-2023 uwzględnia:

- świadczenia pieniężne (zasiłki stałe, zasiłki okresowe i zasiłki celowe);

- świadczenia niepieniężne (posiłki, usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, udzielenie schronienia, ubrania, sprawienie pogrzebu oraz inne świadczenia rzeczowe, w tym pomoc na usamodzielnienie wychowanków ośrodków wsparcia wskazanych w art. 88 ustawy o pomocy społecznej oraz pomoc dla uchodźców).

W 2023 r. koszt świadczeń pomocy społecznej w woj. opolskim, udzielonych przez gminy, wyniósł ponad 104 679 744. zł, tj. o 21,3% więcej niż w 2022 r.

W 2023 r. – w porównaniu do 2022 r., wzrost kosztów zanotowano w przypadku zasiłków celowych (o 3,2%), usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych (o 3,2%), a także innych świadczeń, w tym zapewnienia schronienia, posiłków, ubrania oraz sprawienia pogrzebu (o 32,5%). Natomiast o 3,6% spadła kwota udzielanych zasiłków stałych, a zasiłków celowych o 8,6%.

Tabela 12. Koszt świadczeń udzielanych przez ośrodki pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2022-2023

Lp.	Wyszczególnienie	Koszt środowiskowej pomocy społecznej w zł w latach 2022-2023		
		2022 r.	2023 r.	Wzrost/spadek w 2023 r. 2022 r.=100%
1	Koszt pomocy środowiskowej – ogółem*, w tym:	86 272 556	104 679 744	121,3
2	zasiłki stałe	23 283 250	22 437 743	96,4
3	zasiłki okresowe, z tego:	16 957 075	15 494 290	91,4
4	dotacja budżetu państwa	16 910 264	15 458 103	91,4
5	środki własne gminy	46 811	36 187	77,3
6	zasiłki celowe	10 647 623	10 990 874	103,2
7	usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psych.	22 593 367	23 316 574	103,2
8	pozostałe świadczenia (schronienie, posiłki, sprawienie pogrzebu, ubranie, usamodzielnienie, inne)	12 791 241	16 945 973	132,5
9	Liczba świadczeniobiorców	20 246	20 120	99,4
10	Liczba mieszkańców**	942 441	936 725	99,4
11	Średnia - roczna wartość pomocy ogółem dla beneficjenta w zł (wiersz 1 / wiersz 9)	4 261	5 203	122,1

Lp.	Wyszczególnienie	Koszt środowiskowej pomocy społecznej w zł w latach 2022-2023		
		2022 r.	2023 r.	Wzrost/spadek w 2023 r. 2022 r.=100%
12	Średnia - roczna wartość zasiłków pieniężnych w zł (w. 2+3+6 / w. 9)	2 513	2 432	96,7
13	Średnia roczna wartość pomocy w zł na 1 mieszkańca (w. 1 / w. 10)	92	112	122,1

* wartość pomocy uwzględnia zadania powiatu (pomoc na usamodzielnienie dla wychowanków instytucji wymienionych w art. 88 ustawy o pomocy społecznej oraz pomoc dla uchodźców).

** stan na 31.12.2023 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach w 2022 r. i 2023 r.

Średnia, roczna wartość pomocy przypadająca w 2023 r. na jednego świadczeniobiorcę wyniosła 5 203 zł (o ponad 22% więcej niż w 2022 r.), co wynikało głównie ze zwiększonych kosztów usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych, zasiłków celowych oraz innych świadczeń m.in. schronienia, posiłków, sprawienia pogrzebu, usamodzielnienia, mimo spadku liczby uprawnionych do świadczeń pomocy społecznej o 0,6%.

Przeciętna, miesięczna wartość:

- zasiłku stałego nieznacznie spadła (o 0,5%) z 606 zł w 2022 r. do 603 zł w 2023 r.;
- zasiłku okresowego zmniejszyła się (o 1,6%) z 427 zł do 420 zł.

Natomiast w przypadku zasiłku celowego można ustalić jedynie wartość rocznej pomocy, która wzrosła z 1 165 zł w 2022 r. do 1 276 zł w 2023 r. tj. o 9,5%.

Tabela 13. Świadczenia pieniężne pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2022-2023

Formy pomocy pieniężnej	2022 r.	2023 r.	Wzrost/spadek w 2023 r. 2022 r.=100%
ZASIŁKI STAŁE			
liczba świadczeniobiorców	3 758	3 721	99,0
liczba świadczeń	38 450	37 189	96,7
koszt świadczeń w zł	23 283 250	22 437 743	96,4

Formy pomocy pieniężnej	2022 r.	2023 r.	Wzrost/spadek w 2023 r. 2022 r.=100%
średnia wartość 1 zasiłku	606	603	99,5
ZASIŁKI OKRESOWE			
liczba świadczeniobiorców	5 808	5 481	94,4
liczba świadczeń	39 709	36 879	92,9
koszt świadczeń w zł	16 957 075	15 494 290	91,4
średnia wartość 1 zasiłku	427	420	98,4
ZASIŁKI CELOWE			
liczba świadczeniobiorców	9 139	8 615	94,3
koszt świadczeń w zł	10 647 623	10 990 874	103,2
średnia-roczna wartość 1 zasiłku	1165	1276	109,5

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdań MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach za 2022 r. i 2023 r.

W 2023 r. – w porównaniu do 2022 r., wartość pomocy przypadającej na 1 mieszkańca województwa wzrosła z 92 zł do 112 zł (w 2021 r. było to 88 zł), na co wpływ miał minimalny wzrost ogólnego kosztu świadczeń pomocy społecznej i spadek liczby mieszkańców województwa.

3.6. Powody udzielania pomocy (ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie)

Tabela 14. Powody udzielenia świadczeń z pomocy społecznej w latach 2022-2023

Lp.	Powody udzielonych świadczeń	Liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców pomocy społecznej		
		2022 r.	2023 r.	Wzrost / spadek w 2023 r. (w %)
1	ubóstwo	14 180	12 656	-10,7
2	bezrobocie	13 001	12 288	-5,5
3	długotrwała lub ciężka choroba	12 469	12 239	-1,8
4	niepełnosprawność	9 916	9 389	-5,3
5	bezradność w sprawach op.-wychowawczych .	6 133	6 001	-2,2

Lp.	Powody udzielonych świadczeń	Liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców pomocy społecznej		
		2022 r.	2023 r.	Wzrost / spadek w 2023 r. (w %)
6	w tym rodziny niepełne	2 919	2 848	-2,4
7	rodziny wielodzietne	1 681	1 633	-2,9
8	przemoc domowa	846	785	-7,2
9	potrzeba ochrony macierzyństwa	4 316	4 331	0,3
10	w tym wielodzietność	3 263	3 350	2,7
11	alkoholizm	1 733	1 665	-3,9
12	narkomani	157	141	-10,2
13	bezdomność	1 063	1 058	-0,5
14	trudności w przystosowaniu. po zwolnieniu z zakładów karnych	303	310	2,3
15	zdarzenie losowe	347	244	-29,7
16	klęska żywiołowa i ekologiczna	8	0	-100,0
17	sieroctwo	14	19	35,7
18	potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	4	8	100,0

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Sprawozdania MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach w 2022 r. i 2023 r.*

W 2023 r. – podobnie jak rok wcześniej, spadek liczby ludności województwa, w tym objętych pomocą społeczną, zdecydował o zmniejszeniu poszczególnych grup klientów, wyróżnionych ze względu na główny powód jej udzielania.

Nadal – najczęściej występującym powodem udzielania wsparcia było: ubóstwo (12,6 tys. osób w rodzinach), bezrobocie (12,2 tys.) i długotrwała lub ciężka choroba (12,2 tys.) pomimo, że liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców z tych wymienionych powodów była mniejsza niż w 2022 r. o odpowiednio 10,7%, 5,5% i 1,8%. Istotnie też spadła liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności (o 5,3% - do 9,3 tys. osób.), przemocy domowej (o 7,2%) oraz narkomanii (o 10,2%).

Ponadto – najbardziej zmniejszyły się również grupy świadczeniobiorców, którym pomocy udzielono z powodu:

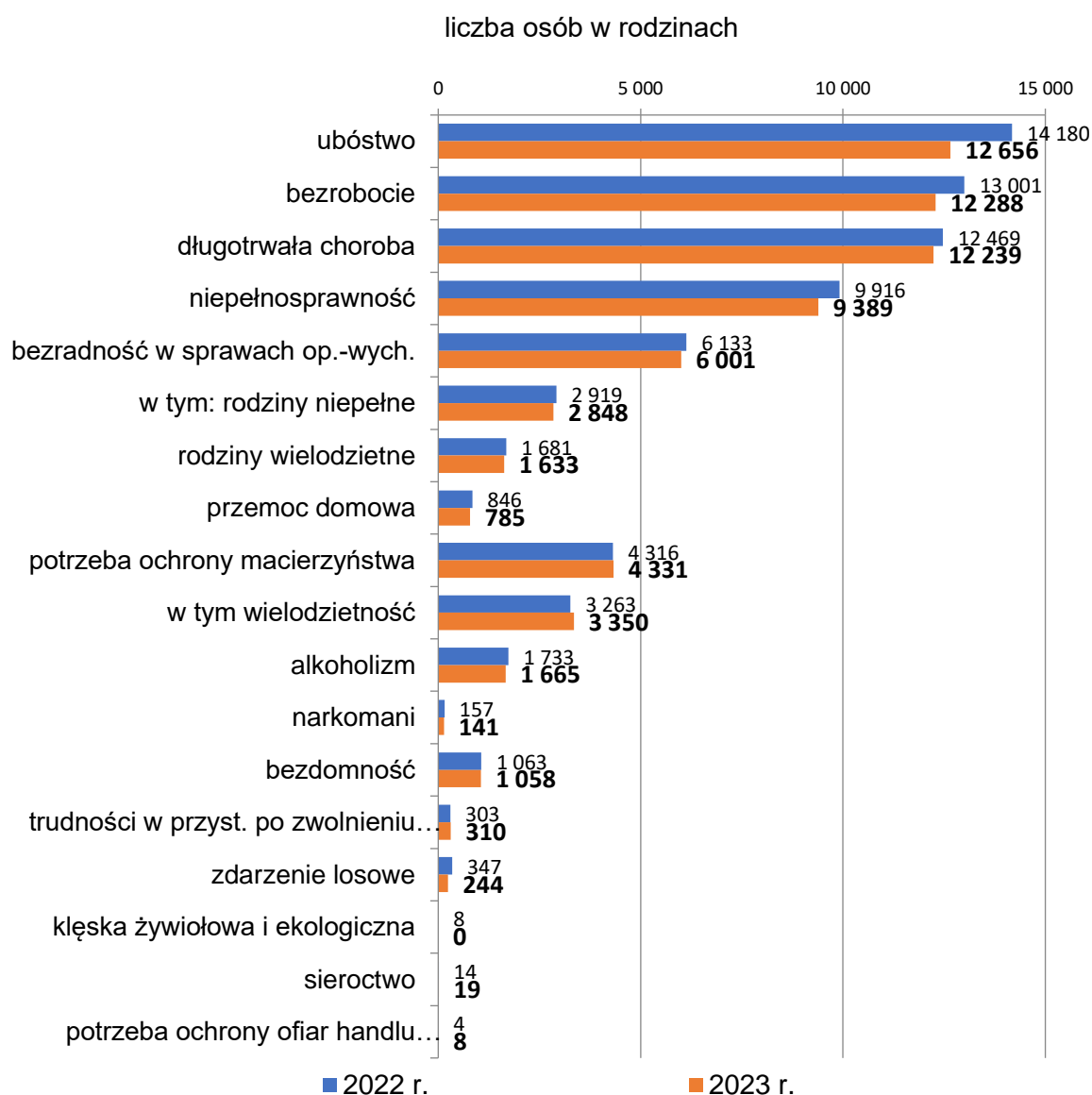
- klęski żywiołowej i ekologicznej (o 100%);

— zdarzenia losowego (o 29,7%).

Natomiast liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców wzrosła najbardziej w przypadkach:

- potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi o 100% (obecnie 8 osób w rodzinach);
- z powodu sieroctwa o 35,7% (obecnie 19 osób w rodzinach).

Wykres 20. Powody udzielenia pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2022-2023

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej w 2022 r. i 2023 r.

3.7. Realizacja ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

3.7.1. Asystenci rodziny

W 2023 r. liczba zatrudnionych asystentów rodziny wyniosła 91 (tyle samo co w 2022 r.). Asystenci zatrudnieni byli w 68 gminach woj. opolskiego, tj. bez zmian w stosunku do 2022 r.

Na 91 asystentów rodziny **21 zatrudniono w latach 2016-2023 w ramach RPO WO 2014-2020 (projekt Bliżej rodziny i dziecka).**

W porównaniu do 2012 r., tj. początku działania systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej - liczba asystentów rodziny wzrosła z 33 do 91, tj. prawie 3-krotnie (ich liczba w ostatnich 4 latach waha się w granicach 95-91).

Asystenci rodziny mieli pod opieką 1 141 rodzin (o prawie 6% mniej niż w 2022 r.). Na 1 asystenta przypadało ponad 12 rodzin.

Od początku działania systemu (2012 r.) liczba rodzin korzystających z pracy asystentów rodziny wzrosła prawie 4-krotnie (z 306 w 2012 r. do 1 141 w 2023 r.).

Podobnie jak w poprzednich latach najwięcej rodzin objętych w 2023 r. pracą asystenta rodziny występuje w gminach miejskich i miejsko-wiejskich (w Kędzierzynie-Koźlu – 68, Nysie – 56, Prudniku – 48, Opolu – 47, Głubczycach – 41, Grodkowie – 40, Brzegu – 39, Paczkowie – 33, w Namysłowie i Zawadzkiem po 32).

W 2023 r. podobnie jak w 2022r. w 3 gminach woj. opolskiego –Lubrzy, Leśnicy i Strzeleczkach, brak było zatrudnionych asystentów rodziny.

3.7.2. Placówki wsparcia dziennego

W 2023 r. liczba placówek wsparcia dziennego dla dzieci z rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze wyniosła 36 (o 1 mniej niż w 2022 r.).

Istotny udział we wspieraniu działalności tego typu placówek w gminach ma Samorząd Województwa Opolskiego, który w wyniku realizowanego przez ROPS w Opolu projektu **Bliżej rodziny i dziecka, utworzył 16 placówek wsparcia dziennego** (w latach 2016-2023) na łączną liczbę 282 miejsc (większość w formie pracy podwórkowej prowadzonej przez wychowawców w różnych miejscowościach gminy).

Wśród 36 placówek wsparcia dziennego w woj. opolskim (na ogółem 895 miejsc) było:

- 12 placówek opiekuńczych;
- 6 specjalistycznych (w tym opiekuńczo-specjalistycznych);
- 18 w formie pracy podwórkowej.

W 2023 r. z placówek wsparcia dziennego przeciętnie korzystało 847 dzieci (w 2022 r. 838 dzieci).

Tabela 15. Placówki wsparcia dziennego w woj. opolskim w 2023 r.

Lp.	Powiat	Gmina	Liczba jednostek	Liczba miejsc w placówce wsparcia dziennego	Przeciętna liczba korzystających dzieci w 2023 r.
1	brzeski	Brzeg	1	15	15
		Lewin Brzeski z filiami w Łosiowie i Skorogoszczy	1	90	90
2	głubczycki	Branice	1	30	30
3	Kędzierzyńsko-kozielski	Kędzierzyn-Koźle	3	155	136
4	kluczborski	Kluczbork	1	60	60
5	krapkowicki	Zdzieszowice	1	15	20
6	namysłowski	Pokój	7	105	90
7	nyski	Głuchołazy	1	30	35
8		Nysa	1	30	30
9		Paczków	1	15	15
10	opolski	Turawa	1	30	30
11		Popielów	1	20	5
12		Dąbrowa (funkcjonowała do 31.07.2023 r.)	1	15	5
13	prudnicki	Prudnik	2	30	30
14	Opole Miasto	Opole	13	255	256
Razem			36	895	847

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2023 r.

Wsparcie rodzin przeżywających trudności w opiece i wychowaniu przez SWO, w ramach realizacji projektu **Blżej rodziny i dziecka**, obejmuje także szereg innych działań (poza zatrudnieniem 21 asystentów rodziny i utworzeniem 16 placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży).

W latach 2016-2023 w efekcie działań projektu w systemie wspierania rodziny zwiększono także zakres usług społecznych dla rodzin problemowym w formie specjalistycznego poradnictwa, usług wspierających, edukacyjnych, rekreacyjnych, integracyjnych w placówkach wsparcia dziennego, tj.:

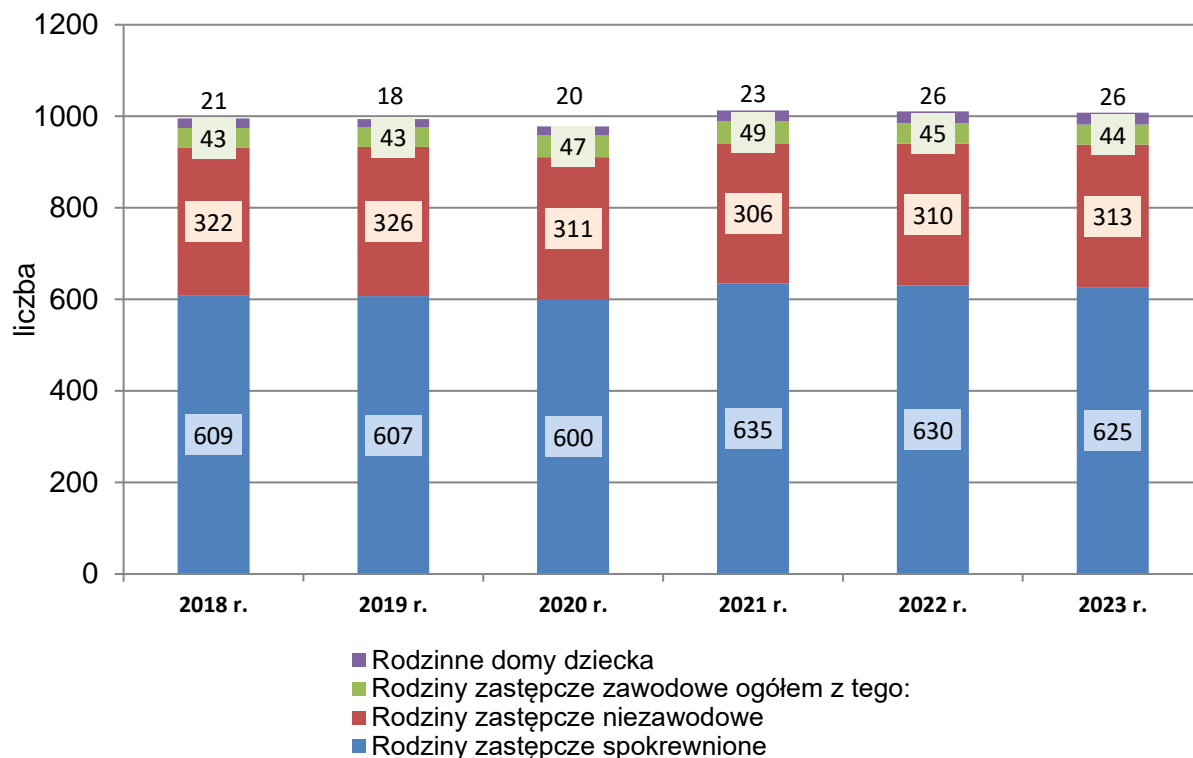
- zatrudniono 6 koordynatorów pieczy zastępczej oraz 10 innych specjalistów pracy z dziećmi (w tym wychowawców podwórkowych, psychologów, pracowników socjalnych);
- sfinansowano specjalistyczne działania projektowe (w tym psychologów, prawników, terapeutów, logopedów);
- usługami i różnymi formami wsparcia rodziny objęto łącznie 2 910 osób (kolonie letnie i zimowe, obozy językowe, szkolenia dla rodziców i kadry ośrodków wsparcia, imprezy integrujące, kampanie informacyjno-świadomościowe);
- promowano wsparcie pieczy zastępczej i działań na rzecz rodziny i dziecka poprzez organizację regionalnych imprez tematycznych (pikniki dla rodzin z dziećmi, Opolskie Dni Rodziny, w których uczestniczyło łącznie ok. 10 000 osób z woj. opolskiego).

3.7.3. Rodzinna piecza zastępcza

W 2023 r. **liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej obejmowała 1 008 podmiotów** (o 3 mniej niż w 2022 r.), z tego:

- 625 rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem (o 5 mniej niż w 2022 r.);
- 313 rodzin niezawodowych (o 3 więcej niż w 2022 r.);
- 44 rodziny zastępcze zawodowe (o 1 mniej niż w 2022 r.), z tego:
  - 32 „zwykłe” zawodowe rodziny zastępcze;
  - 9 rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego;
  - 3 rodziny specjalistyczne (wychowujące dzieci z niepełnosprawnością);
- 26 rodzinnych domów dziecka (tyle samo co w 2022 r.).

Wykres 21. Struktura podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2018-2023

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2023-07-01 do 2023-12-31, zamieszczonego w Centralnej Aplikacji Statystycznej - rządowej platformie do sporządzenia mi.in. sprawozdań z realizacji zadań z zakresu pomocy i integracji społecznej przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej – aplikacja Sprawozdania resortowe.

W 2023 r. – w porównywaniu do 2022 r., w strukturze rodzinnych form pieczy zastępczej spadek nastąpił wśród rodzin spokrewnionych (o 5 rodzin) oraz rodzin zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego (o 2 rodziny). O 1 zmniejszyła się liczba specjalistycznych rodzin zastępczych. Natomiast wzrosła liczba rodzin niezawodowych (o 3), zastępczych zawodowych „zwykłych”(o 2).

Tabela 16. Podmioty pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2014-2023

Lp.	Podmioty pieczy zastępczej	Podmioty rodzinnej pieczy zastępczej w woj. opolskim w poszczególnych latach 2014-2023											
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Wzrost/ spadek w 2023 r. 2022 r. =100%	Wzrost/ spadek w 2023 r. 2014 r. =100%
1	Razem (w.2+3+4+8)	1 102	1 019	1019	1 028	995	994	978	1 013	1 011	1 008	-0,3	-8,5
2	Rodziny zastępcze spokrewnione	691	638	656	639	609	607	600	635	630	625	-0,8	-9,6
3	Rodziny zastępcze niezawodowe	357	324	318	323	322	326	311	306	310	313	1,0	-12,3
4	Rodziny zastępcze zawodowe ogółem z tego:												
5	rodziny zastępcze zawodowe „zwykłe”	24	25	13	33	33	29	36	37	30	32	6,7	33,3
6	rodziny zastępcze pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	10	9	9	9	9	10	8	8	11	9	-18,2	-10,0
7	rodziny zastępcze specjalistyczne	2	4	4	4	4	4	3	4	4	3	-25,0	50,0
8	Rodzinne domy dziecka	18	19	19	20	21	18	20	23	26	26	0,0	44,4

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2014-2023.

Jednocześnie analiza danych w latach 2014-2023 (podobnie jak w latach poprzednich), wskazuje na spadek ogólnej liczby podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej – o 8,5%, w tym:

- o 9,6% zmniejszyła się liczba rodzin spokrewnionych z dzieckiem;
- o 22,2% wzrosła liczba zastępczych rodzin zawodowych (z 36 do 44), choć liczba specjalistycznych rodzin zawodowych jest podobna (3-4 rodziny), a liczba rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego wynosi 8-11;
- o ponad 44% wzrosła liczba Rodzinnych domów dziecka (z 18 do 26).

W 2023 r. – w porównaniu do 2014 roku, liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej wzrosła w 4 powiatach woj. opolskiego tj. brzeskim (o 20%), nyskim, prudnickim (po 8%) i krapkowickim (o 5%). Natomiast największy spadek liczby podmiotów zanotowano w powiatach: kędzierzyńsko-kozielskim i głubczyckim (po 33%) oraz oleskim i strzeleckim (po 24%).

Średni spadek liczby podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej wyniósł w woj. opolskim 9%.

Tabela 17. Podmioty rodzinnej pieczy zastępczej w powiatach woj. opolskiego w latach 2014- 2023

Lp.	Powiat	Podmioty rodzinnej pieczy zastępczej w poszczególnych powiatach woj. opolskiego										
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Wzrost/ spadek w 2023 r. 2014 r.=100%
1	brzeski	98	99	107	108	95	101	92	94	98	118	120
2	głubczycki	60	56	57	60	66	49	45	45	42	40	67
3	kędzierzyńsko-kozielski	158	115	137	136	119	113	116	109	109	106	67
4	kluczborski	82	80	76	76	84	80	80	74	83	78	95
5	krapkowicki	75	73	69	69	68	76	76	78	77	79	105
6	namysłowski	49	46	43	43	33	35	37	38	37	34	69
7	nyski	123	122	104	105	119	118	131	139	139	133	108
8	oleski	45	39	34	35	37	42	39	37	33	34	76
9	Opole Miasto	127	119	119	119	121	119	116	118	116	123	97
10	opolski ziemski	110	114	105	105	107	114	101	110	103	101	92
11	prudnicki	91	88	102	102	87	86	82	88	84	98	108
12	strzelecki	84	68	66	66	59	61	63	68	90	64	76
	Razem woj.	1 102	1 019	1 019	1 019	995	994	978	998	1 011	1 008	91

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2021-07-01 do 2021-12-31, zamieszczonego w Centralnej Aplikacji Statystycznej - rządowej platformie do sporządzenia mi.in. sprawozdań z realizacji zadań z zakresu pomocy i integracji społecznej przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej – aplikacja Sprawozdania resortowe.

Samorząd Województwa Opolskiego wspiera rozwój rodzinnych formy pieczy zastępczej w woj. opolskim. W latach 2018-2023 - w ramach m.in. realizacji projektu *Bliżej rodziny i dziecka*, przeprowadzono różnorodne działania wzmacniające system pieczy zastępczej, w tym:

- przeszkolono 67 kandydatów na rodziny zastępcze;

- powstało 8 mieszkań chronionych dla osób usamodzielniających się łącznie dla 23 osób, w tym 2 samotnych matek z 2 dziećmi, nieposiadających czasowo innych możliwości zamieszkania i znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej oraz 1 mieszkanie wspomagane/treningowe dla 2 osób.
- utworzono rodzinny dom dziecka w powiecie krapkowickim w Gogolinie;
- uruchomiono 3 miejsca do przyjaznej i profesjonalnej diagnostyki, tj.
  - 1) dla dzieci przebywających w pieczy zastępczej w siedzibie Publicznego Ośrodka Adopcyjnego ROPS w Opolu;
  - 2) do pracy z dzieckiem i rodziną w PCPR w Strzelcach Op.;
  - 3) do pracy z rodzinami zastępczymi w PCPR w Namysłowie;
- utworzono poradnię i infolinię prawno-mediacyjną dla rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze (w poradni wsparcie udziela 3 adwokatów, a na infolinii dyżuruje prawnik/mediator);
- ustanowiono 2 rodziny wspierającą w Gminie Zawadzkie i Gminie Nysa (po 1) udzielające bezpośredniego wsparcia rodzinie, mającej trudności opiekuńczo-wychowawcze, a indywidualne doradztwo zawodowe zapewniono 140 osobom w pieczy zastępczej pow. 15 lat.

Jednocześnie nadal kontynuowane są działania wspierające pracowników pieczy zastępczej i promujące rodzicielstwo zastępcze, tj.:

- prowadzone jest specjalistyczne wsparcie dla 40 asystentów rodzin, pracowników socjalnych i koordynatorów pieczy zastępczej (superwizja);
- sukcesywnie prowadzona jest kampania świadomościowa „rodziny i rodzicielstwa zastępczego” poprzez organizację: pikników o zasięgu regionalnym dla ok. 450 osób, mających na celu integrację środowiska lokalnego, promocję aktywnego i twórczego wypoczynku poprzez ukazanie alternatywnych sposobów spędzania czasu wolnego; regionalnych przedsięwzięć pn. Opolski Dzień Rodziny dla każdorazowo ok. 2 tys. osób (występy artystyczne, stoiska specjalistyczne – psychologiczne, prawne, terapeutyczne, socjalne, mediacyjne – zabawy i animacje rodzinne oraz wykłady specjalistów m.in. o prawach i obowiązkach rodzin); 26 spotkań w wybranych miejscach na terenie woj. opolskiego dot. ważności rodzin pn. „Piaskownica”.

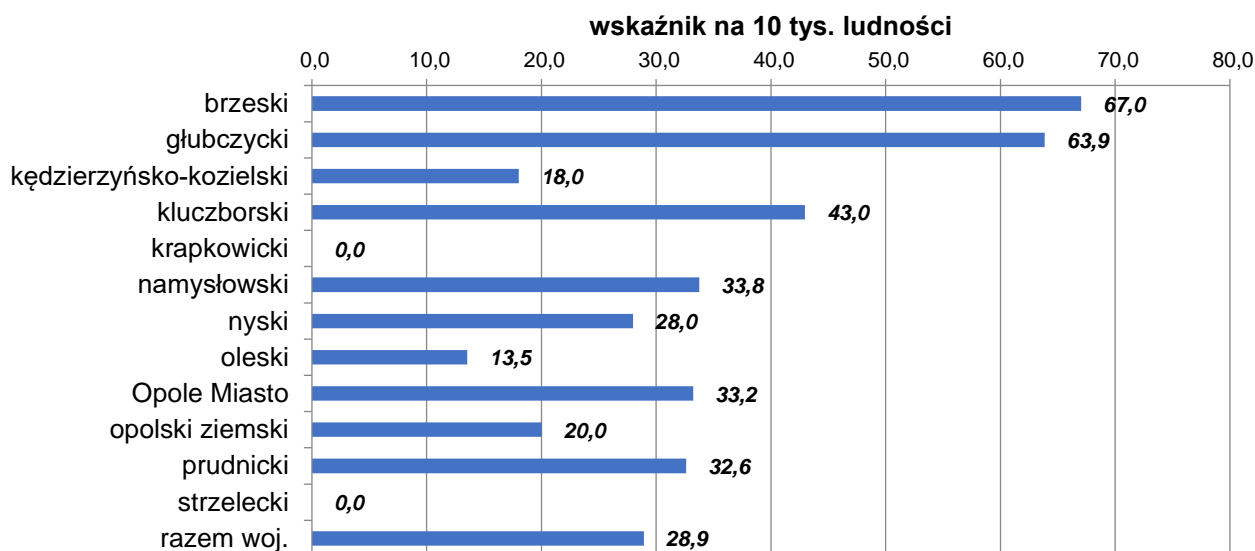
3.7.4. Instytucjonalna piecza zastępcza

Według stanu na dzień 29 lutego 2024 r. w woj. opolskim było 31 placówek opiekuńczo-wychowawczych (o 1 więcej niż w 2022 r.). Liczba miejsc w tych placówkach była mniejsza niż w poprzednich latach i wyniosła 442 (w 2022 r. – 458, w 2021 r. – 463, w 2020 r. – 479, w 2019 r. – 510, a w 2018 r. – 521).

Średnio na 10 tys. dzieci i młodzieży w wieku do 17 lat przypadało w województwie 28,9 miejsca w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, przy czym:

- najwięcej w powiatach: brzeskim (67) i głubczyckim (63,9);
- najmniej w powiatach: oleskim (13,5) i kędzierzyńsko-kozielskim (18);
- brak jest domów dziecka w dwóch powiatach: krapkowickim i strzeleckim.

Wykres 22. Wskaźnik liczby miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na 10 tys. ludności w wieku przedprodukcyjnym wg powiatów woj. opolskiego – stan na dzień 29.02.2024 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Rejestru wolnych miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych województwa opolskiego – stan na 29.02.2024 Wojewody Opolskiego <https://www.gov.pl/web/uw-opolski/rejestr-wolnych-miejsc-w-placowkach-opiekunczo-wychowawczych-stan-na-30112020-r> (01.03.2024 r.) oraz danych GUS za rok 2023 r. (liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym w powiatach w woj. opolskim wg stanu na 31.12.2023 r.).

Wskaźnik liczby miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w stosunku do liczby osób w wieku przedprodukcyjnym (dzieci i młodzieży do 17 lat) od lat sukcesywnie się zmniejsza (w 2016 r. na 10 tys. mieszkańców przypadało średnio 34,3 miejsca, a w 2023 r. 28,9, tj. o ponad pięć miejsc mniej). Wpływ na to ma systematyczny spadek liczby ludności woj. opolskiego, w tym w wieku do 17 lat, oraz

tw. deinstytucjonalizacja pieczy zastępczej, ustawowo zobowiązująca samorządy, prowadzące placówki opiekuńczo-wychowawcze, do ograniczania w nich liczby miejsc (do 14) i rozwoju rodzinnych form opieki.²⁷

3.7.5. Dzieci w pieczy zastępczej

Tabela 18. Liczba dzieci w pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2014-2023

Wyszczególnienie	Dzieci w pieczy zastępczej										Wzrost/ spadek w 2023 r. 2022 r. =100%	Wzrost/ spadek w 2023 r. 2014 r. =100%
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023		
w rodzinach zastępczych spokrewnionych	886	801	818	792	760	775	748	798	770	788	2,3	-11,1
w rodzinach zastępczych niezawodowych	494	434	423	422	447	446	422	405	392	405	3,3	-18,0
w rodzinach zastępczych zawodowych	149	139	125	142	145	189	191	204	218	191	-12,4	28,2
w rodzinnych domach dziecka	123	127	127	118	123	130	133	152	188	212	12,8	72,4
w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	514	528	542	532	521	510	479	417	416	444	6,7	-13,6
Razem	2 166	2 029	2 035	2 006	2 006	2 050	1 973	1 976	1 984	2 040	2,8	-5,8

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2023-07-01 do 2023-12-31, zamieszczonego w Centralnej Aplikacji Statystycznej - rządowej platformie do sporządzenia mi.in. sprawozdań z realizacji zadań z zakresu pomocy i integracji społecznej przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej – aplikacja Sprawozdania resortowe, a także powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2014-2023.

²⁷ Według stanu na 29.02.2024 r. liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych zmniejszyła się łącznie o 16 w stosunku do 2022 r.

W 2023 r. w systemie pieczy zastępczej umieszczonych było 2 040 (o 56 dzieci więcej niż w 2022 r. – 2,8%).

Od początku funkcjonowania systemu pieczy zastępczej, tj. od 2012 r., liczba umieszczonych w nim dzieci sukcesywnie maleje (mimo okresowych wzrostów liczby dzieci w całym systemie pieczy zastępczej, w tym w 2023 r). Przy czym wzrost w 2023 r. o 56 dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej wynika głównie z większej liczby dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych spokrewnionych, rodzinnych domach dziecka i w nowych placówkach opiekuńczo-wychowawczych (do 14 miejsc).

Niemniej zauważalny spadek w ostatnim dziesięcioleciu (i brak wzrostu) liczby dzieci w pieczy zastępczej jest w dużym stopniu efektem działań profilaktycznych, prowadzonych przez gminy (ośrodki pomocy społecznej), m.in. w formie wsparcia asystentów rodziny oraz działalności placówek wsparcia dziennego, umożliwiających pozostanie dzieci w swoich rodzinach naturalnych i ograniczenie konieczności umieszczania ich w pieczy zastępczej.

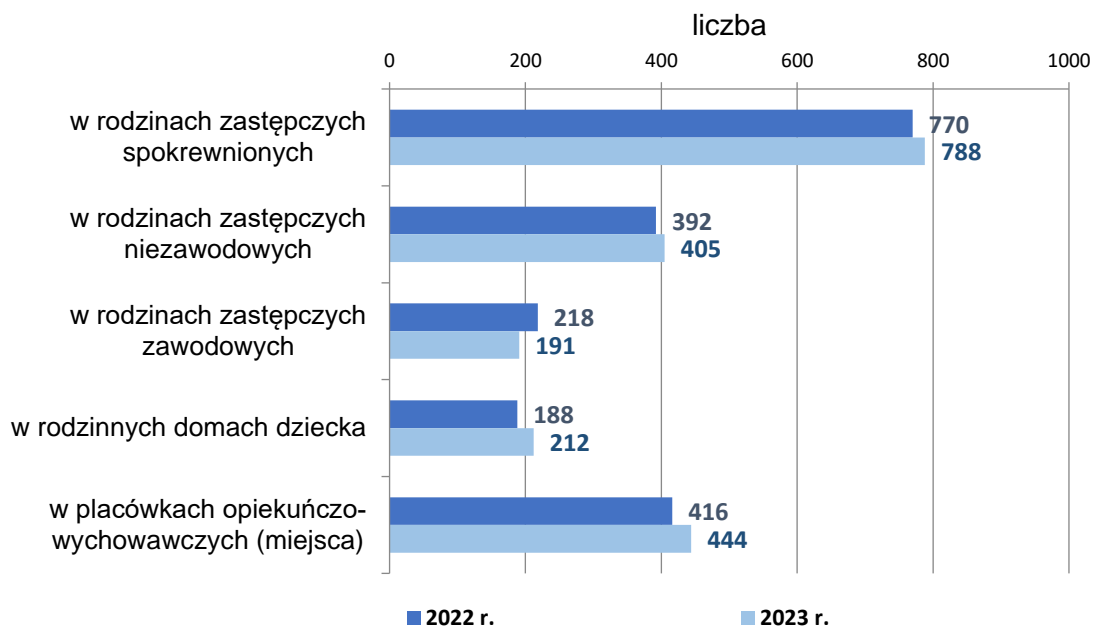
W latach 2014-2023 liczba dzieci umieszczonych w systemie zmniejszyła się o 5,8% (126 osób), w tym:

- w rodzinach spokrewnionych z dzieckiem – o 11,1%,
- w rodzinach niezawodowych – o 18%,
- w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (miejsc) - o 13,6%.

Natomiast o 72,4% (z 123 do 212) wzrosła liczba dzieci umieszczonych w rodzinnych domach dziecka – podmiotach, które w formie zdeinstytucjonalizowanej zapewniają obecnie najlepszą formę pieczy zastępczej dzieciom pozbawionym opieki rodziny biologicznej.

Pomimo systematycznego, w ostatnich latach, wzrostu liczby dzieci umieszczanych w rodzinnych domach dziecka i rodzinach zastępczych zawodowych (razem jest ich 403), nadal liczba dzieci w tych formach pieczy jest prawie 2-krotnie mniejsza niż w rodzinach spokrewnionych z dzieckiem (788).

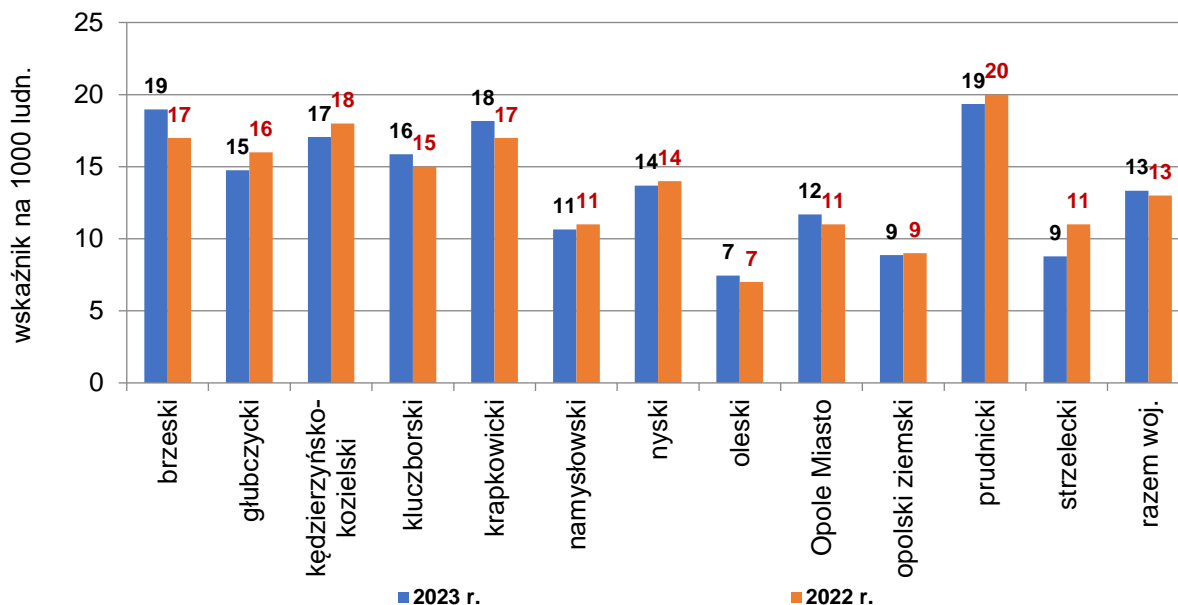
Wykres 23. Dzieci w podmiotach pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2022-2023

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2022 r. i 2023 r.

W 2023 r. - podobnie jak w latach 2017-2022, **średnio na 1 000 mieszkańców** woj. opolskiego w wieku do 17 lat przypadało **13 dzieci i młodzieży umieszczonej w pieczy zastępczej**. Wartość tego wskaźnika wahała się od 19 (w powiecie prudnickim) do 7 (w powiecie oleskim), a w pozostałych powiatach, z wyjątkiem opolskiego i strzeleckiego (9), wskaźniki ten wyniósł 11 i więcej.

Wykres 24. Liczba dzieci w pieczy zastępczej na 1000 ludności w wieku przedprodukcyjnym

*liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym do 17 lat wg stanu na 31.12.2022 r. oraz 31.12.2023 r. (BDL)

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS oraz Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31 oraz od 2023-07-01 do 2023-12-31, zamieszczonego w Centralnej Aplikacji Statystycznej - rządowej platformie do sporządzenia mi.in. sprawozdań z realizacji zadań z zakresu pomocy i integracji społecznej przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej – aplikacja Sprawozdania resortowe

W latach 2014-2023, w systemie wspierania rodziny i pieczy zastępczej.:

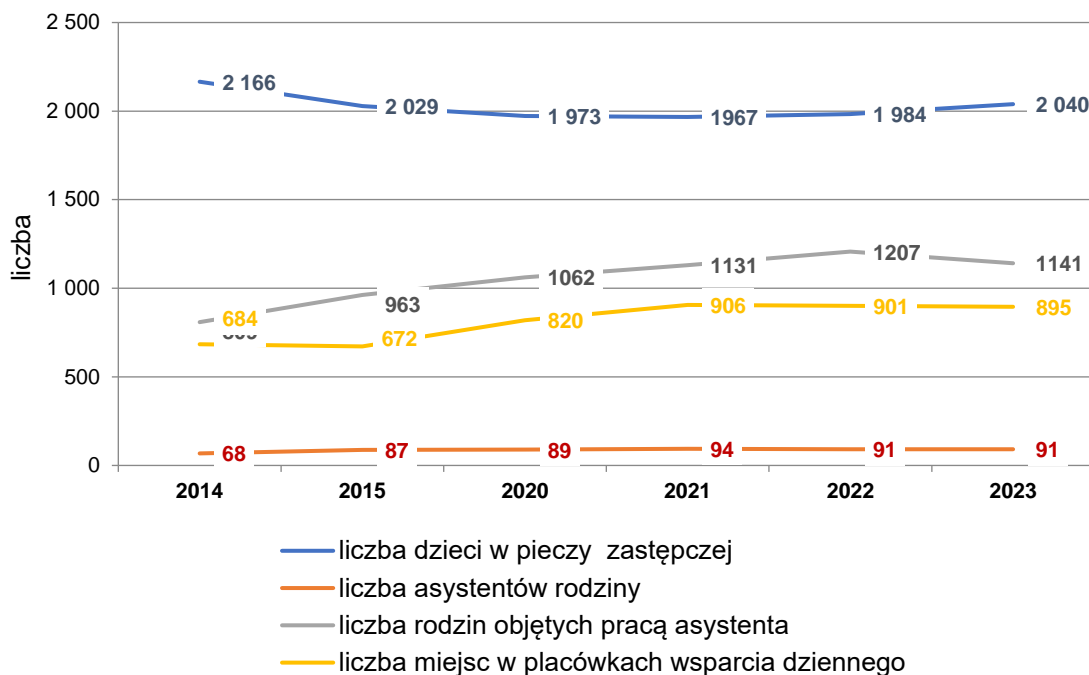
- liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej spadła o 8,5%, w tym najbardziej liczba rodzin spokrewnionych z dzieckiem (o 9,6%);
- wzrosła liczba rodzin zawodowych (o 22,2%), a **liczba rodzinnych domów dziecka zwiększyła się o 44,5%**;
- **o 33,8% wzrosła liczba asystentów rodziny i o 41% liczba rodzin korzystających z ich pomocy**;
- wzrosła również liczba **placówek wsparcia dziennego, a liczba miejsc zwiększyła się o 30,9%**.

Tabela 19. System wspierania rodziny i pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2014-2023

Lp.	Wyszczególnienie	Piecza zastępcza w latach 2014-2023										Wzrost / spadek w 2023 r. 2014 r. =100%
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	
1	Liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej, z tego:	1 102	1 019	1 019	1 028	995	994	978	1013	1 011	1 008	-8,5%
2	liczba rodzin zastępczych spokrewnionych	691	638	656	639	609	607	600	635	630	625	-9,6%
3	liczba rodzin zastępczych niezawodowych	357	324	318	323	322	326	311	306	310	313	-12,3%
4	liczba rodzin zastępczych zawodowych	36	38	26	46	43	43	47	49	45	44	22,2%
5	liczba rodzinnych domów dziecka	18	19	19	20	21	18	20	23	26	26	44,5%
6	Liczba dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	514	526	542	532	521	510	479	463	416	444	-13,6%
7	Liczba dzieci w pieczy zastępczej	2 166	2 029	2 035	2 006	1 996	2 050	1 973	1 967	1 984	2 040	-5,8%
8	Liczba asystentów rodziny	68	87	97	97	98	95	89	94	91	91	33,8%
9	Liczba rodzin objętych pracą asystenta	809	963	1182	1239	1169	1 129	1 062	1 131	1 207	1 141	41,0%
10	Liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego	684	672	841	841	934	805	820	906	901	895	30,9%

Źródło: gminne i powiatowe oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego (z lat 2014- 2023).

Wykres 25. System wspierania rodziny i pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2014-2015 oraz w latach 2020-2023

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2014- 2023.

3.7.6. Organizatorzy i koordynatorzy pieczy zastępczej

W województwie opolskim funkcję organizatorów pieczy zastępczej w każdym powiecie pełnią powiatowe centra pomocy rodzinie, w których zatrudnieni są koordynatorzy pieczy zastępczej.

W 2023 r. PCPR-y zatrudniały 47 koordynatorów pieczy zastępczej (w 2022r. – 43, w 2021r. – 46, w 2020 r. – 43, w 2019 r. – 42, a w 2018 r. – 39), w tym 3 koordynatorów zatrudniono w ramach projektu **Bliżej rodziny i dziecka**. Łącznie koordynatorzy pracowali z 584 rodzinami zastępczymi i rodzinnymi domami dziecka.

Na jednego koordynatora przypadało ponad 12 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka (w 2022 r. – 16, w 2021 r. – 15, w 2020 r. – 13, w 2019 r. – 18, a w 2018 r. – 19).

3.7.7. Usamodzielnieni wychowankowie pieczy zastępczej oraz innych ośrodków wsparcia, o których mowa w art. 88 ustawy o pomocy społecznej²⁸

W 2023 r. w woj. opolskim w ramach systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej oraz innych instytucji wsparcia, świadczenia w formie pomocy na usamodzielnienie i zagospodarowanie otrzymało 142 wychowanków²⁹, z tego:

- 98 świadczeń dla osób opuszczających rodzinne formy pieczy zastępczej (rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka);
- 35 świadczeń dla osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze;
- 9 świadczeń dla osób opuszczających inne ośrodki wsparcia, o których mowa w art. 88 ust.1 ustawy o pomocy społecznej.

Koszt pomocy na usamodzielnienie wychowanków, finansowany przez powiaty województwa opolskiego, wyniósł **1 476 637 zł**, z tego koszt pomocy:

- na kontynuowanie nauki – 842 733 zł;
- pieniężnej na usamodzielnienie – 507 510 zł;
- na zagospodarowanie – 126 394 zł.

Średnia wartość pomocy przypadająca na 1 osobę usamodzielniającą się wyniosła w 2023 r. 10 399 zł.

3.8. Formy pomocy i wsparcia dla osób starszych i z niepełnosprawnościami

3.8.1. Domy pomocy społecznej

W 2023 r. w województwie opolskim funkcjonowało 29 placówek stacjonarnych pomocy społecznej, w których były 3 082 miejsca (tyle samo co w latach 2018-2022), z tego:

- 3 domy dla osób w podeszłym wieku na 222 miejsca,

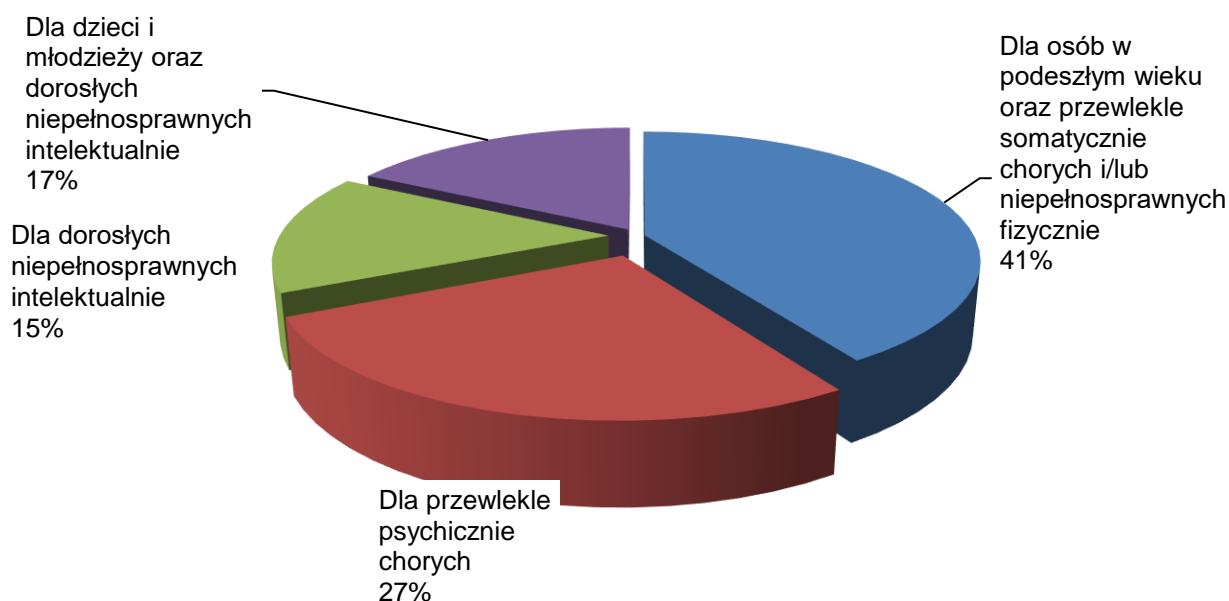
---

²⁸ Osoba pełnoletnia opuszczająca dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz okręgowy ośrodek wychowawczy, zakład poprawczy, schronisko dla nieletnich, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii zapewniający całodobową opiekę i młodzieżowy ośrodek wychowawczy.

²⁹ Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2023-07-01 do 2023-12-31, zamieszczonego w Centralnej Aplikacji Statystycznej - rządowej platformie do sporządzenia mi.in. sprawozdań z realizacji zadań z zakresu pomocy i integracji społecznej przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej – aplikacja Sprawozdania resortowe.

- 12 domów dla osób w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chorych i/lub niepełnosprawnych fizycznie na 1 019 miejsc,
- 3 domy dla przewlekle psychicznie chorych na 841 miejsc,
- 5 domów dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie na 477 miejsc,
- 6 domów dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie na 523 miejsca³⁰.

Wykres 26. Domy pomocy społecznej w woj. opolskim w 2023 r. – struktura liczby miejsc wg typów

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie MRPiPS-05 Sprawozdanie o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie za I-XII 2023 r., zamieszczonego w Centralnej Aplikacji Statystycznej – aplikacja Sprawozdania resortowe oraz powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2023 r.

W 2023 r. - podobnie jak w latach 2018-2022, w strukturze placówek stacjonarnych pomocy społecznej wg typów brak jest istotnych zmian:

- dominującą grupą są nadal DPS-y dla osób w podeszłym wieku, przewlekle somatycznie chorych oraz niepełnosprawnych fizycznie – łącznie 41% miejsc;
- 27% miejsc przeznaczonych jest dla przewlekle psychicznie chorych;

³⁰ W 2023 r. na 29 placówek stacjonarnych pomocy społecznej (domów pomocy społecznej) 26 jest prowadzonych przez powiat lub na jego zlecenie oraz podmioty niepubliczne (zgromadzenia i wspólnoty zakonne Kościoła katolickiego), 2 przez osoby prawne (DPS w Jakubowicach i DPS w Borkach Wielkich), a 1 przez gminę (Gogolin).

- prawie 1/3 (32%) stanowią domy z miejscami dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie, w tym DPS-y przeznaczone wyłącznie dla osób dorosłych (15% miejsc).

Tabela 20 Liczba domów pomocy społecznej i miejsc w tych domach w woj. opolskim w 2023 r.

Lp.	Powiat	Domy pomocy społecznej w woj. opolskim - powiatowe i gminne w 2023 r.													
		Razem		w tym dla osób:											
		Liczba domów	Liczba miejsc	w podeszłym wieku		przewlekle somatycznie chorych		w podeszłym wieku oraz przewlekle somatycznie chorych i/lub niepełnosprawnych		przewlekle psychicznie chorych		dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie		dzieci i młodzieży oraz dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie	
				Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc
1	brzeski	2	148	0	0	0	0	1	53	0	0	1	95	0	0
2	głubczycki	2	793	0	29 ^a	0	0	0	0	1	714	0	0	1	50
3	kędzierzyńsko-kozielski	3	172	0	0	0	0	1	49	0	0	1	70	1	53
4	kluczborski	2	191	0	0	1	76	0	45 ^b	0	0	1	70	0	0
5	krapkowicki	1	25	1	25	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	namysłowski	1	49	1	49	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	nyski	4	309	0	0	0	0	2	164	1	65	0	0	1	80
8	oleski	2	112	0	0	0	0	1	42	0	0	1	70	0	0
9	Miasto Opole	3	310	0	0	0	0	2	190	0	0	0	0	1	120
10	opolski	2	278	0	0	0	59 ^c	1	55	0	0	1	164	0	0
11	prudnicki	3	190	0	72 ^d	0	0	2	56	1	62	0	0	0	0
12	strzelecki	3	458	0	0	0	0	1	238	0	0	0	0	2	220
13	Gogolin - DPS prowadzony przez gminę (DPS w Kamionku)	1	47	1	47	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
RAZEM WOJ.		29	3 082	3	222	1	135	11	892	3	841	5	469	6	523

^a Filia w Głubczycach (29 miejsc) DPS-u w Klisinie (743 miejsca, w tym 714 dla przewlekle psychicznie chorych).

^b Filia dla niepełnosprawnych fizycznie (45 miejsc) DPS-u w Kluczborku (121 miejsc, w tym 76 dla przeznaczony jest dla przewlekle somatycznie chorych).

^c DPS w Prószkowie jest dla osób przewlekle somatycznie chorych (59 miejsc) i osób niepełnosprawnych intelektualnie (164 miejsca).

^d w DPS w Prudniku wskazano 72 miejsca dla osób w podeszłym wieku (na 78 miejsc).

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Rejestru domów pomocy społecznej Wojewody Opolskiego z 2024 r., gminnych i powiatowych oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2023 r., a także MRPiPS-05 Sprawozdania o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie za I-XII 2023 r.

Województwo opolskie - podobnie jak w latach poprzednich, utrzymuje pierwszą pozycję w Polsce pod względem liczby miejsc w zakładach stacjonarnych pomocy społecznej (w tym głównie w domach pomocy społecznej) w porównaniu do liczby mieszkańców.

W 2023 r. - według danych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej - **najwyższy wskaźnik liczby miejsc w gminnych i ponadgminnych domach pomocy społecznej do liczby mieszkańców (na 10 tys. ludności) występuje w woj. opolskim (32,9)**, a następnie w województwach: świętokrzyskim (28,54), warmińsko-mazurskim (26,92) i łódzkim (25,96). Średnia wartość tego wskaźnika w kraju wynosi 21,3.

Tabela 21. Wskaźnik liczby miejsc w domach pomocy społecznej w Polsce w 2023 r. – wg województw

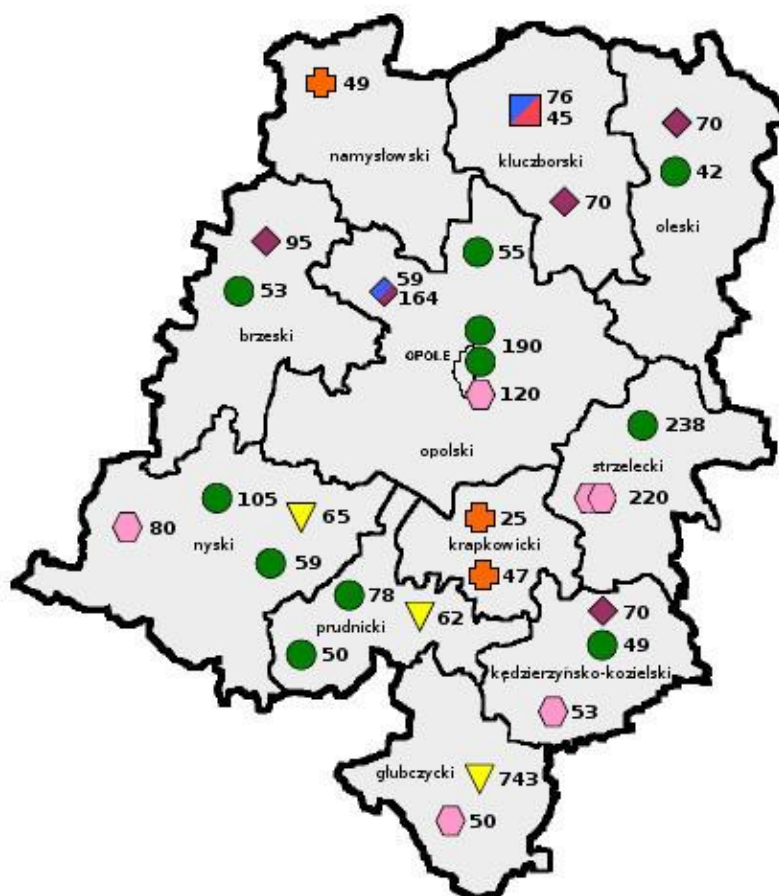
Lp.	Województwo	Liczba miejsc w domach pomocy społecznej - ogółem	Liczba ludności (wg stanu na 31.12.2023 r.)	Wskaźnik liczby miejsc (na 10 tys. ludności)	Pozycja w kraju
1	Dolnośląskie	5 834	2 879 271	20,26	10
2	Kujawsko-pomorskie	3 982	1 996 003	19,94	11
3	Lubelskie	4 525	2 011 047	22,50	9
4	Lubuskie	2 236	975 023	22,93	8
5	Łódzkie	6 134	2 362 519	25,96	4
6	Małopolskie	8 114	3 429 632	23,65	6
7	Mazowieckie	9 340	5 510 527	16,94	16
8	Opolskie	3 082	936 725	32,90	1
9	Podkarpackie	4 881	2 071 676	23,56	7
10	Podlaskie	2 177	1 138 216	19,12	13
11	Pomorskie	4 045	2 359 573	17,14	15
12	Śląskie	8 573	4 320 130	19,84	12
13	Świętokrzyskie	3 336	1 168 499	28,54	2
14	Warmińsko-mazurskie	3 656	1 357 910	26,92	3
15	Wielkopolskie	6 382	3 487 973	18,29	14
16	Zachodniopomorskie	3 870	1 631 784	23,71	5
Polska razem		80 167	37 636 508	21,3	x

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie MRiPS-05 Sprawozdanie o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie za I-XII 2023 r., zamieszczonego w Centralnej Aplikacji Statystycznej - aplikacja Sprawozdania resortowe (Sprawozdawczość krajowa), a także danych demograficznych GUS (Dziedzinowe Bazy Wiedzy).

Pierwsza pozycja woj. opolskiego (wśród wszystkich województw w Polsce) pod względem liczby miejsc w domach pomocy społecznej (do liczby mieszkańców) odnotowana jest od wielu lat (a w statystyce regionalnej od ponad 10).

Województwo opolskie wyróżnia także najwyższy w kraju wskaźnik liczby miejsc w domach pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych intelektualnie oraz przewlekle psychicznie chorych, zwłaszcza występujący w powiatach: głubczyckim, nyskim, prudnickim, brzeskim i namysłowskim.

Mapa 3. Liczba miejsc w domach pomocy społecznej w woj. opolskim w 2023 r. – wg typów

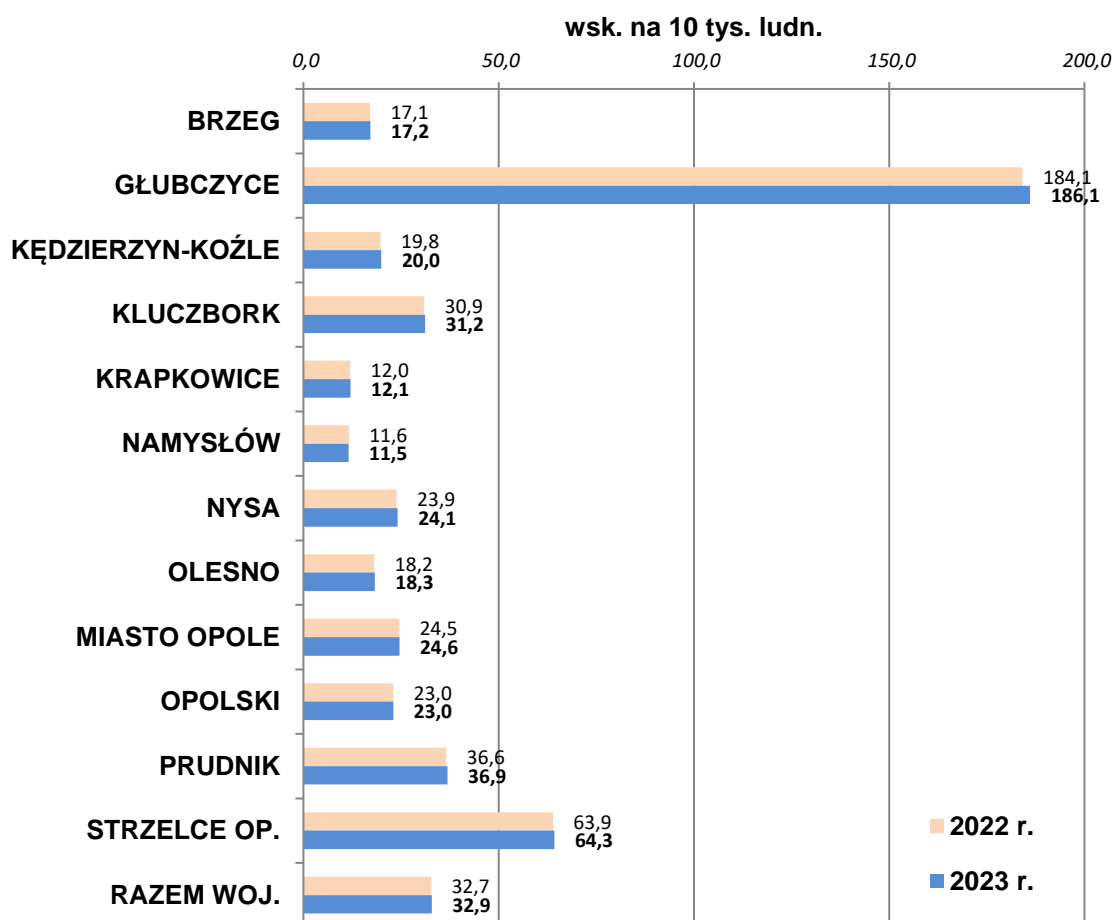

- + DPS dla osób w podeszłym wieku – 3 (Krapkowice, Namysłów, Kamionek w gm. Gogolin)
- DPS dla osób w podeszłym wieku i osób przewlekle somatycznie chorych – 11 (Borki Wlk., Grodków, Koperniki, Opole – 2 domy, Dobrzeń Wielki, Grabina, Prudnik, Strzelce Opolskie, Korfantów i Jakubowice w gm. Pawłowiczki)
- DPS dla osób przewlekle somatycznie chorych i osób niepełnosprawnych fizycznie – 1 (Kluczbork)

- ▼ DPS dla osób przewlekle psychicznie chorych – 3 (Nysa, Raclawice Śląskie i Klisino z 6 filiami)
- ◆ DPS dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie – 4 (Jędrzejów, Kędzierzyn-Koźle, Radawie, Gierałce w gm. Wołczyn)
- ◊ DPS dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie – 6 (Kędzierzyn-Koźle, Zawadzkie, Nysa, Kietrz, Kadłub i Opole-Czarnowąsy)
- ◆ DPS dla osób niepełnosprawnych intelektualnie i osób przewlekle somatycznie chorych – 1 (Prószków)

W 2023 r. w woj. opolskim na każde 10 tys. mieszkańców **przypadały 32,9 miejsca w domach pomocy społecznej** i wskaźnik ten wahał się od najniższego w powiecie krapkowickim (11,6) do najwyższego w powiecie głubczyckim - **ponad 184 miejsc na 10 tys. mieszkańców** (wzrost z 177,3 w 2021 r. do 184,1 w 2022 r.).

Wykres 27. Wskaźnik liczby miejsc w domach pomocy społecznej (na 10 tys. ludności) wg powiatów woj. opolskiego w latach 2022-2023

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie MRiPS-05 Sprawozdanie o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie za I-XII 2023 r. oraz powiatowych oceny zasobów pomocy społecznej w 2023 r.

W 2023 r. bieżące utrzymanie 29 domów pomocy społecznej w woj. opolskim oraz odpłatność gminy za pobyt w DPS wyniosło 254 434 137 zł (o 17% więcej niż w 2022 r.).

Według najnowszych danych w 2024 r. miesięczny **koszt utrzymania miejsca w domu pomocy społecznej** wynosi **6 050 zł** (o 16,68% - 861 zł, więcej niż w 2023 r.).

Koszt ten waha się od 4 902 zł (w DPS dla osób w podeszłym wieku oraz przewlekle somatycznie chorych w Kopernikach – gm. Nysa) do 7 285 zł (w DPS dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie w Jędrzejowie – gm. Grodków).

Średni koszt utrzymania jednego miejsca wzrósł w latach 2022-2024 o 36,7% (z 4 425 zł do 6 050 zł), a w porównaniu do 2015 r. o 112% (z 2 848 zł).

Tabela 22. Średni, miesięczny koszt utrzymania 1 miejsca w domach pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2022-2024

Lp.	Powiat / DPS	Liczba domów	Liczba miejsc	Średni, miesięczny koszt utrzymania 1 miejsca w zł		
				2022 r.	2023 r.	2024 r.
1.	Powiat brzeski	2	148			
2.	DPS Grodków		53	4 690	5 377	6 650
3.	DPS Jędrzejów		95	5 257	5 927	7 285
4.	Powiat głubczycki	2	793			
5.	DPS Klisino		743	4 369	5 170	5 988
6.	DPS Kietrz		50	4 465	5 047	6 340
7.	Powiat kędzierzyńsko-kozielski	3	172			
8.	DPS Kędzierzyn-Koźle (ul. Zielna)		70	4 178	5 093	5 723
9.	DPS Kędzierzyn-Koźle (ul. Łukasiewicza)		53	4 542	5 155	5 943
10.	DPS w Jakubowicach		49	4 026	4 474	4 985
11.	Powiat kluczborski	2	191			
12.	DPS Kluczbork		121	3 859	5 170	5 505
13.	DPS Gieraltce		70	4 316	5 017	6 054
14.	Powiat krapkowicki (DPS w Krapkowicach)	1	25	4 880	5 700	6 950
15.	Powiat namysłowski (DPS w Namysłowie)	1	49	4 600	5 460	6 500
16.	Powiat nyski	4	309			
17.	DPS Korfantów		59	4 061	4 972	6 018
18.	DPS Nysa (ul. Świętojańska)		65	4 542	5 281	5 917

Lp.	Powiat / DPS	Liczba domów	Liczba miejsc	Średni, miesięczny koszt utrzymania 1 miejsca w zł		
				2022 r.	2023 r.	2024 r.
19.	DPS Nysa (Al. Wojska Polskiego)		80	4 944	5 782	6 521
20.	DPS Koperniki		105	3 651	4 266	4 902
21.	Powiat oleski	2	112			
22.	DPS Radawie		70	4 821	5 503	6 054
23.	DPS Borki Wielkie		42	3 815	5 200	6 200
24.	Miasto Opole	3	310			
25.	DPS Opole (ul. Szpitalna)		52	4 500	5 000	6 000
26.	DPS Opole – Kombatant		138	4 810	5 351	6 351
27.	DPS Opole (Pl. Klasztorny)- Czarnowąsy		120	3 988	4 478	5 031
28.	Powiat opolski	2	278			
29.	DPS Prószków		223	4 650	5 949	7 164
30.	Dobrzeń Wielki		55	4 100	4 850	5 700
31.	Powiat prudnicki	3	190			
32.	DPS Grabina		50	4 198	4 668	5 577
33.	DPS Prudnik		78	4 593	5 492	6 555
34.	DPS Raclawice Śl.		62	4 536	5 278	6 116
35.	Powiat strzelecki	3	458			
36.	DPS Strzelce Op.		238	4 516	4 973	5 922
37.	DPS Zawadzkie		110	4 242	4 972	5 154
38.	DPS Kadłub		110	4 511	5 200	5 946
40.	Kamionek (gm. Gogolin)	1	47	4 651	5 685	6 409
41.	Łączna średnia	29	3 082	4 425	5 189	6 050

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie informacji ogłoszonych w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego przez Starostów powiatów i Prezydenta Miasta Opola w latach 2022-2023 oraz w 2024 r., a także inf. telefonicznych z DPS-ów.

Na koniec 2023 r. na umieszczenie w domu pomocy społecznej oczekiwało ogółem 135 osób (o 28% mniej niż w 2022 r. i 23% mniej niż w 2021 r.).

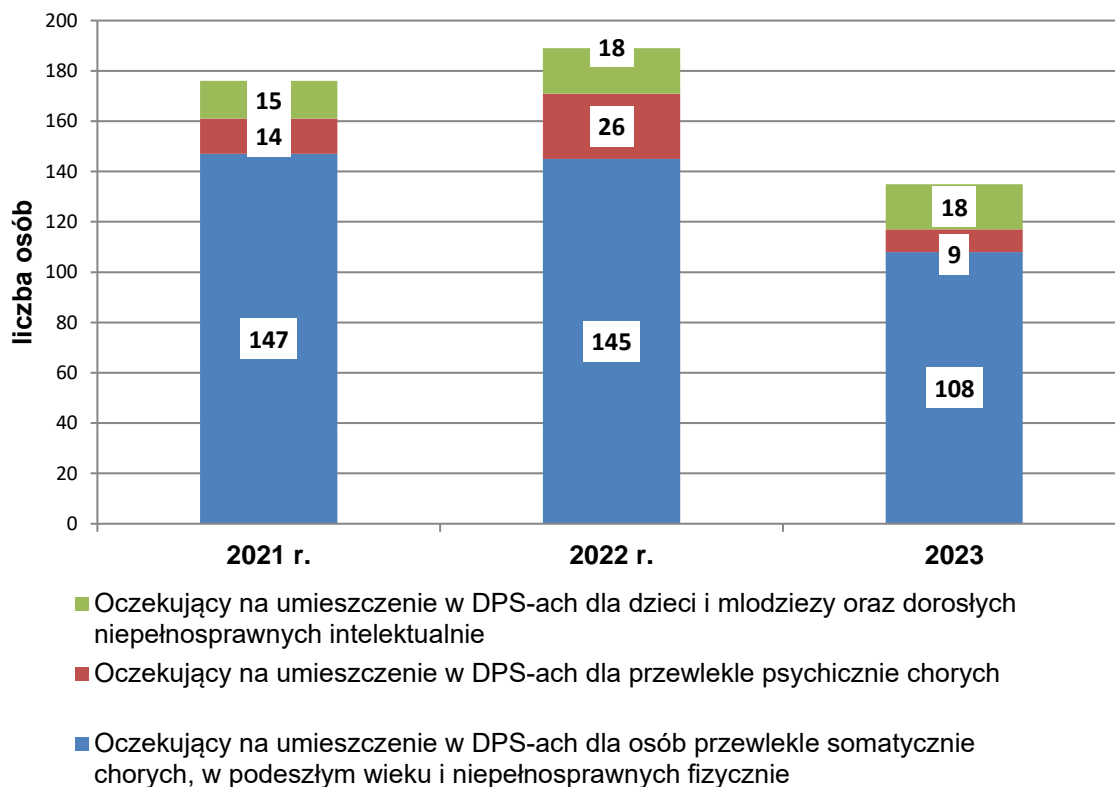
Podobnie jak w latach poprzednich największą grupą oczekujących są osoby w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chore i/lub niepełnosprawne fizycznie (108 osób – 82%). Pozostałe osoby oczekiwały na miejsce w DPS-ach dla przewlekle psychicznie chorych (9 osób) oraz dla dzieci, młodzieży lub dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie (18 osób).

Tabela 23. Liczba osób oczekujących na umieszczenie w domach pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2019-2023 (w tym dla osób w podeszłym wieku, przewlekle somatycznie chorych i/lub niepełnosprawnych fizycznie)

Lp.	Powiat	Domy pomocy społecznej w woj. opolskiej w latach 2019-2023							Wskaźnik liczby oczekujących w 2023 r. do liczby miejsc statutowych
		Miejsca statutowe na 31.12.2023r.	Liczba osób oczekujących na przyjęcie do DPS w grudniu:						
			2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.	2023 r.		
1	brzeski	148	5	0	0	0	0	0,0	
2	głubczycki	793	58	33	20	25	16	2,0	
3	kędzierzyńsko-kozielski	172	4	7	11	8	2	1,2	
4	kluczborski	191	29	15	13	10	21	11,0	
5	krakowicki	72	9	5	7	7	2	2,8	
6	namysłowski	49	4	4	1	1	1	2,0	
7	nyski	309	58	36	11	19	19	6,1	
8	oleski	112	0	1	1	0	0	0,0	
9	Opole Miasto	310	75	48	30	19	17	5,5	
10	opolski	278	61	78	68	80	42	15,1	
11	prudnicki	190	21	18	11	8	8	4,2	
12	strzelecki	458	18	4	3	12	7	1,5	
13	DPS woj. opolskiego – razem	3 082	342	249	176	189	135	4,4	
14	W tym DPS-y dla osób w podeszłym wieku, przewlekle chorych somatycznie i niepełnosprawnych fizycznie	1 249	260	196	147	145	108	8,6	
15	Udział liczby miejsc w DPS dla osób w podeszłym wieku, chorych somatycznie i niepełnosprawnych fizycznie do liczby oczekujących w %	41,0	76	78,7	83,5	76,7		x	

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie MRPiPS-05 Sprawozdanie o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie za I-XII 2023 r. oraz powiatowe oceny zasobów pomocy społecznej w 2023 r.

Wykres 28. Liczba oczekujących na umieszczenie w domu pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2021-2023 wg typów domów

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie MRiPS-05 Sprawozdanie o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie w 2021 r., w 2022 r. i 2023 r.

W 2023 r. - porównaniu do 2022 r. - liczba oczekujących na miejsce w DPS-ach zmniejszyła się (o 54 osoby, a względem 2021 r. spadła o 41 osób). Spadek obserwowany jest od czasu pandemii COVID-19 – przy czym liczba wniosków o umieszczenie oraz decyzji OPS-ów kierujących osoby do domów pomocy społecznej była mniejsza w latach 2020-2021 w głównej mierze z powodu obaw o zdrowie przebywających w tych placówkach mieszkańców oraz ograniczeń epidemicznych.

Mimo mniejszej liczby oczekujących, w porównaniu do 2022 r.

- nadal - obserwowany od lat, największy udział procentowy oczekujących na miejsce jest w DPS-ach dla osób w podeszłym wieku, przewlekle somatycznie chorych i niepełnosprawnych fizycznie (80% w 2023 r.);
- pozostałe 20% - podobnie jak w latach wcześniejszych, obejmują osoby oczekujące na miejsce w domach pomocy społecznej dla: dzieci, młodzieży i dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie (18 osób – 13%) oraz przewlekle psychicznie chorych (9 osób – 7%).

W domach pomocy społecznej przebywają osoby o zróżnicowanym statusie społeczno-ekonomicznym, w tym również osoby o bardzo niskich dochodach, wymagające specjalistycznej, całodobowej opieki, umieszczone w takiej instytucji na podstawie decyzji ośrodka pomocy społecznej. Oznacza to, że nawet dla grupy osób najbardziej potrzebujących liczba miejsc w publicznych placówkach całodobowej opieki jest daleka od zaspokojenia potrzeb (średni stopień zaspokojenia potrzeb wśród klientów pomocy społecznej na tego typu całodobową opiekę wynosi 67%). Wprawdzie liczba klientów pomocy społecznej corocznie zmniejsza się, jednak ze względu na zmiany demograficzne i spadek liczby urodzeń, zmienia się struktura korzystających z pomocy społecznej. Zwiększa się udział emerytów i rencistów, w tym samotnie gospodarujących, a istotnie spada liczba rodzin z dziećmi i rodzin niepełnych (w tym także za sprawą wprowadzenia świadczenia 500+), objętych pomocą społeczną (w 2010 r. rodziny z dziećmi i niepełne stanowiły 53% objętych pomocą, a w 2021 r. – 30%, natomiast rodziny emerytów i rencistów w 2010 r. stanowiły 22% korzystających ze wsparcia, a od 2021 r. stanowią już około 30% wszystkich świadczeniobiorców. W konsekwencji, celem zabezpieczenia obecnych potrzeb oraz przyszłego niwelowania liczby osób kierowanych do publicznych placówek całodobowych, koniecznym jest rozwój usług polegających na wsparciu opiekunów osób wymagających intensywnej opieki oraz chorych i innych osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.³¹

3.8.2. Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku

Zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej zapewnienie całodobowej opieki osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku może odbywać się także na zasadach komercyjnych (działalność gospodarcza), po uzyskaniu zezwolenia właściwego wojewody.³²

W 2023 r. w rejestrze Wojewody Opolskiego były **32 podmioty, prowadzące domy o łącznej liczbie miejsc 1 265**³³. W porównaniu do 2022 r. liczba miejsc w placówkach całodobowych wzrosła o 78 (o 6,6%), przy takiej samej liczbie podmiotów prowadzących domy (jednak w latach 2018-2023 liczba „komercyjnych”

---

31 Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Opolskiego na lata 2023-2025, https://ops.rops-opole.pl/?page_id=329

32 Art. 67-69 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. 2023 poz. 901 t. j.).

33 Rejestru placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w województwie opolskim Wojewody Opolskiego – stan na dzień 31.12.2023 r.

placówek całodobowej opieki zwiększyła się o 13, a liczba miejsc od 2018 r. do 2023 r. wzrosła o 542 miejsca tj. o 75%).³⁴

Łącznie w 2023 r. woj. opolskie dysponowało 61 stacjonarnymi placówkami opiekuńczymi (29 DPS-ów i 32 placówki całodobowej opieki), w których było 4 347 miejsc (3 082 miejsca w DPS-ach i 1 265 miejsc w placówkach całodobowych). Wskaźnik liczby miejsc na 10 tys. mieszkańców wyniósł 46,3 (w 2022 r. - 45,2).

Tabela 24. Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w woj. opolskim w 2023 r.

Lp.	Nazwa domu	Gmina	Powiat	Liczba miejsc
1	Dom Seniora „Słoneczna Jesień Życia” w Zwanowicach	Brzeg	brzeski	58
2	Placówka Całodobowej Opieki dla Osób Starszych "Spokojna Przystań" w Chomiąży	Głubczyce	głubczycki	46
3	Dom opieki dla osób starszych „Spokojna Przystań II” w Baborowie	Baborów	głubczycki	73
4	Rodzinny Dom Pomocy „Siedlisko” w Landzmierzycach	Cisek	kędzierzyńsko-kozielski	8
5	Centrum Opieki i Rehabilitacji Ostoja w Landzmierzycach	Cisek	kędzierzyńsko-kozielski	40
6	Placówka Całodobowej Opieki „Nadzieja” w Pawłowiczkach	Pawłowiczki	kędzierzyńsko-kozielski	16
7	„Dom Seniora” w Kędzierzynie -Koźlu	Kędzierzyn-Koźle	kędzierzyńsko-kozielski	50
8	Stobrawskie Centrum Seniora – Opieka Sp. Komandytowa w Kluczborku	Kluczbork	kluczborski	90
9	Stobrawskie Centrum Seniora – Opieka Sp. z o.o. w Kluczborku	Kluczbork	kluczborski	37
10	Remedium-Borkowice Sp.zo.o. w Borkowicach	Kluczbork	kluczborski	30
11	Dom Seniora „Amazonka” w Mosznej	Strzeleczyki	krakowicki	30

³⁴ Wg stanu na 31 grudnia 2023 r. (Rejestr Wojewody Opolskiego) liczba placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w woj. opolskim wyniosła 32, tj. była taka sama jak w latach 2021-2022 (w 2018 r. liczba tego typu placówek wynosiła 19 pomiotów na 723 miejsc).

Lp.	Nazwa domu	Gmina	Powiat	Liczba miejsc
12	Rezydencja Seniora EDESSA w Ładzach	Pokój	namysłowski	53
13	Teresa Zając „Dom Kwitnącej Jesieni” w Starym Lesie	Głucholazy	nyski	17
14	Dom Opieki „Złote Borki” w Jarnołtówku	Głucholazy	nyski	62
15	Dom Opieki „Orpheo” w Nysie	Nysa	nyski	37
16	Dom Opieki „Mera” w Nysie	Nysa	nyski	54
17	Dom Spokojnej Starości Konfederak Marzena	Radłów	oleski	24
18	Rezydencja dla Seniorów „Złote Borki” w Borkach Małych	Olesno	oleski	94
19	Dom Seniora „Paulinka” w Pawłowicach	Gorzów Śląski	oleski	30
20	Dom Opieki DESIDERATA w Praszce	Praszka	oleski	54
21	Dom Opieki Zgromadzenia Córek Św. Kamila w Opolu (Sławice)	Opole	Miasto Opole	24
22	Dom Seniora „Pogodna Jesień” w Opolu	Opole	Miasto Opole	29
23	Dom Opieki Zgromadzenia Sióstr Służebniczek N.M.P.N.P. w Ozimku	Ozimek	opolski	18
24	Pensjonat „Pokoje seniora” w Niemodlinie	Niemodlin	opolski	49
25	„Rezydencje” Plewiński Damian w Dylakach	Ozimek	opolski	25
26	Dom Opieki Społecznej „Rezydencja Elwira” w Rzędowie	Turawa	opolski	17
27	Dom Świętego Jana Bożego w Prudniku	Prudnik	prudnicki	30
28	Dom Opieki im. Bł. Edmunda Bojanowskiego w Porębie	Leśnica	strzelecki	50
29	Dom Opieki „Siedlisko” w Staniszczech Wielkich	Kolonowskie	strzelecki	30
30	„Seniorenresidenz Tilam II” w Staniszczech Wielkich	Kolonowskie	strzelecki	30
31	Dom Seniora „TILIAM” w Zawadzkiem	Zawadzkie	strzelecki	30
32	Centrum Seniora ANNA w Jemielnicy	Jemielnica	strzelecki	30

Lp.	Nazwa domu	Gmina	Powiat	Liczba miejsc
RAZEM				1 265

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Rejestru placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w województwie opolskim Wojewody Opolskiego – stan na dzień 31.12.2023 r.

3.8.3. Dzielne domy pomocy i Kluby seniora

W 2023 r. na terenie woj. opolskiego funkcjonowały **23 dzielne domy pomocy**, w których można było skorzystać z 1 603 miejsc (o 35 mniej niż w 2022 r., na co wpływ miało zmniejszenie liczby miejsc w istniejących domach, głównie z uwagi na mniejszą liczbę osób korzystających oraz czasowe zawieszenie działalności Domu Dziennego Pobytu przy DPS w Prószkowie, którego działalność ma być wznowiona w 2024 r.).

Spośród 23 dziennych domów pomocy 7 placówek powstało w ramach programów: Senior–Wigor (w Niemodlinie, Polskiej Cerekwi i Głogówku) oraz Senior+ (w Namysłowie, Pokoju, Głucholazach i w 2021 r. w Paczkowie), a **1 dom w ramach środków RPO WO 2014-2020** (Dom Dziennego Pobytu w Bładaczu utworzony w 2017 r.).

W 2023 r. koszt utrzymania DDP-ów (finansowany przez budżet gmin oraz ze środków budżetu państwa i UE) pomimo spadku miejsc wzrósł i wynosił 16 730 185 zł (w 2022 r. 14 596 265). Średni koszt utrzymania jednego miejsca w domu dziennego pobytu to ok. 870 zł miesięcznie (w 2022 r. ok. 747 zł).

Tabela 25. Dzielne domy pomocy w woj. opolskim w 2023 r.- wg źródła pozyskania środków

Powiat	Dzielne domy pomocy w 2023 r.				Razem	
	w tym powstałe z wykorzystaniem:					
	własnych środków samorządu		Programów: Senior-Wigor oraz Senior+			
	Liczba jednostek	Liczba miejsc	Liczba jednostek	Liczba miejsc	Liczba jednostek	Liczba miejsc
brzeski	1	30	0	0	1	30
głubczycki	1	198	0	0	1	198
kędzierzyńsko-kozielski	5	485	1	20 ^a	6	505

Powiat	Dzienne domy pomocy w 2023 r.				Razem	
	w tym powstałe z wykorzystaniem:					
	własnych środków samorządu		Programów: Senior-Wigor oraz Senior+		Liczba jednostek	Liczba miejsc
	Liczba jednostek	Liczba miejsc	Liczba jednostek	Liczba miejsc		
kluczborski	0	0	0	0	0	0
krapkowicki	3	140	0	0	3	140
namysłowski	0	0	2	45 ^b	2	45
nyski	1	80	2	75 ^c	3	155
oleski	0	0	0	0	0	0
Opole Miasto	4	470	0	0	4	470
opolski	1	20 ^d	1	20 ^e	2	40
prudnicki	0	0	1	20 ^f	1	20
strzelecki	0	0	0	0	0	0
Razem w woj.	16	1423	7	180	23	1 603

^a Dom Senior-Wigor w Polskiej Cerekwi

^b Dzienny Dom Senior+ w Namysłowie (powiatowy) oraz Dzienny Dom Senior+ w Pokoju

^c Dzienny Dom Senior+ w Głucholazach oraz Dzienny Dom Senior+ w Paczkowie

^d Dom Dziennego Pobytu w Biadaczu powstał w 2017 r. w ramach RPO WO 2014-2020

^e Dom Senior-Wigor w Niemodlinie

^f Dom Senior-Wigor w Głogówku

Źródło: gminne i powiatowe *oceny zasobów pomocy społecznej w 2023 r.*, zamieszczone w Centralnej Aplikacji Statystycznej – rządowej platformie do sporządzenia m.in. sprawozdań z realizacji zadań z zakresu pomocy i integracji społecznej przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej – aplikacja *Ocena zasobów pomocy społecznej* (17.05.2024 r.) oraz materiały własne ROPS w Opolu.

Ponadto – w województwie opolskim w 2023 r., zidentyfikowano 98 Klubów seniora, utworzonych i finansowanych w ramach środków własnych samorządu gminnego, w tym z Programu Senior+, organizacji pozarządowych (głównie przedstawicielstw Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów), parafii Kościoła katolickiego, a także innych lokalnych instytucji (np. spółdzielni

mieszkańczych) i środków zewnętrznych. Liczba miejsc w tych Klubach wynosi ogółem 5 495.

Z 98 Klubów seniora 20 podmiotów zostało utworzonych w ramach środków Samorządu Województwa Opolskiego (RPO WO 2014-2020), na łączną liczbę 376 miejsc, z których większość funkcjonuje w gminach wiejskich, zwłaszcza na terenie małych miejscowości.

Tabela 26. Kluby Seniora w woj. opolskim wg źródła pozyskania środków w 2023 r.

Lp.	Powiat	Kluby seniora w 2023 r.				Razem	
		w tym powstałe z wykorzystaniem					
		własnych środków samorządu gminnego, organizacji pozarządowej, Kościoła katolickiego i innych		RPO WO 2014-2020			
		liczba jednostek	liczba miejsc	liczba jednostek	liczba miejsc	liczba jednostek	liczba miejsc
1	brzeski	4	100	0	0	4	100
2	głubczycki	5	220	0	0	5	220
3	kędzierzyńsko-kozielski	6	1 952	3	45	9	1 997
4	kluczborski	3	120	0	0	3	120
5	krapkowicki	2	92	3	73	5	165
6	namysłowski	1	30	0	0	1	30
7	nyski	6	494	0	0	6	494
8	oleski	6	526	3	56	9	582
9	Opole Miasto	30	800	0	0	30	800
10	opolski	11	535	6	102	17	637
11	prudnicki	2	50	1	15	3	65
12	strzelecki	2	200	4	85	6	285
Razem w woj.		78	5 119	20	376	98	5 495

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie danych i informacji zamieszczonych na stronach internetowych gmin, organizacji pozarządowych oraz

innych instytucji prowadzących klub seniora, a także bezpośrednich informacji tel. z ośrodków pomocy społecznej i podmiotów prowadzących kluby w woj. opolskim.

Razem w 2023 r. województwo opolskie dysponowało 121 placówkami wsparcia dziennego dla osób starszych (dienne domy pomocy i kluby seniora) na 7 098 miejsc.

Tabela 27. Dienne domy pomocy i kluby seniora w woj. opolskim w 2023 r.

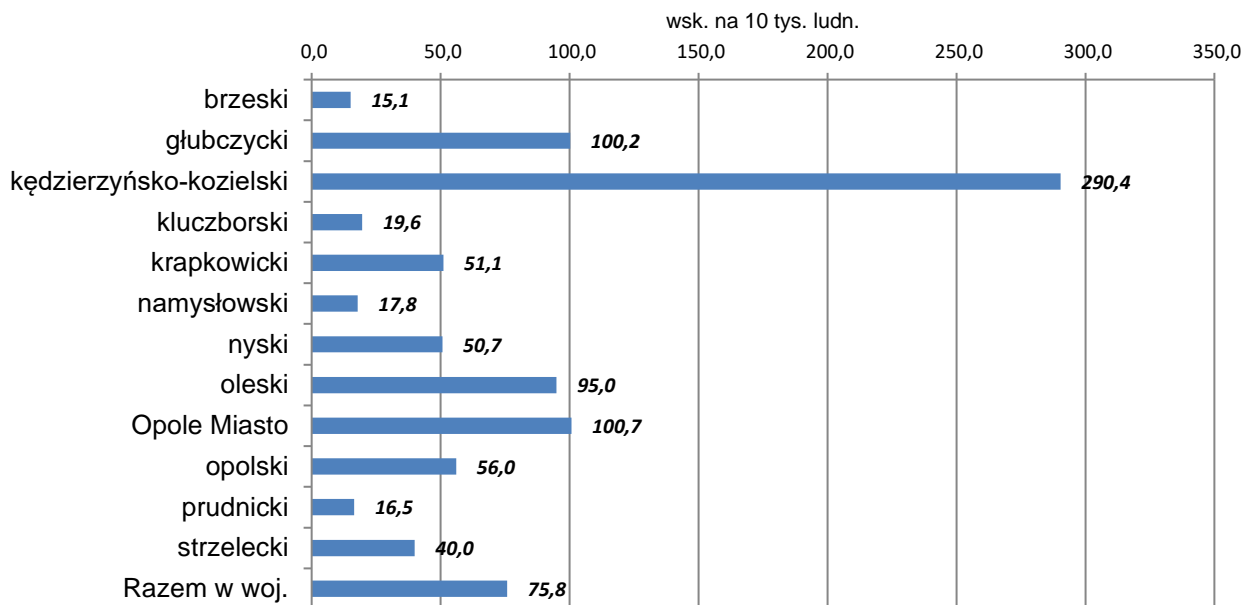
Lp.	Powiat	Dienne domy pomocy		Kluby seniora		Dienne domy pomocy i Kluby seniora - razem	
		liczba jednostek	liczba miejsc	liczba jednostek	liczba miejsc	liczba jednostek	liczba miejsc
1.	brzeski	1	30	4	100	5	130
2.	głubczycki	1	207	5	220	6	427
3.	kędzierzyńsko-kozielski	6	505	9	1997	15	2502
4.	kluczborski	0	0	3	120	3	120
5.	krapkowicki	3	140	5	165	8	305
6.	namysłowski	2	45	1	30	3	75
7.	nyski	3	155	6	494	9	649
8.	oleski	0	0	9	582	9	582
9.	Opole Miasto	4	470	30	800	43	1270
10.	opolski	2	40	17	637	17	677
11.	prudnicki	1	20	3	65	4	85
12.	strzelecki	0	0	6	285	6	285
Razem w woj.		23	1 603	98	5495	121	7 098

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2023 r. oraz materiałów własnych.

Najwięcej miejsc w stosunku do liczby ludności było w powiecie kędzierzyńsko-kozielski (290,4), a najmniej w powiecie prudnickim – 16,5 (średni wskaźnik w woj. opolskim wyniósł prawie 75,8 miejsca). Przy czym w wyniku aktywności samorządów, w tym realizacji programów rządowych (Senior-Wigor i Senior+) oraz wykorzystania środków z RPO WO 2014-2020, od 2016 r. w każdym powiecie

województwa nastąpił wzrost liczby miejsc opieki i wsparcia dziennego dla osób starszych.

Wykres 29 . Wskaźnik liczby miejsc w dziennych domach pomocy i klubach seniora (na 10 tys. ludności) w woj. opolskim w 2023r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2023r. oraz materiałów własnych.

3.8.4. Środowiskowe domy samopomocy

W 2023 r. w woj. opolskim funkcjonowało 15 środowiskowych domów samopomocy, z których działalności skorzystało 810 osób z zaburzeniami psychicznymi.

W porównaniu do 2022 r. liczba ŚDS-ów nie zmieniła się, ale wzrosła liczba osób korzystających z usług środowiskowych domów łącznie o 11 (z 799 do 810).

Od 2017 r. liczba miejsc w ŚDS wzrosła około 15%, co jest wynikiem powstania nowych domów oraz corocznego zwiększania liczby miejsc w już istniejących placówkach, jednak każdorazowo wymaga to zgody wojewody, który przekazuje środki na utrzymanie ŚDS w ramach zadań zleconych z zakresu administracji rządowej³⁵.

³⁵ Koszt utrzymania środowiskowych domów samopomocy jest nadal finansowany z budżetu państwa i w minimalnym stopniu z własnych środków samorządu.

Tabela 28. Środowiskowe domy samopomocy w woj. opolskim w 2023 r.

Lp.	Powiat	Jednostka prowadząca ŚDS	Siedziba ŚDS	Liczba miejsc
1	brzeski	Org. pozarządowa na zlecenie Gminy Brzeg	Brzeg	28
2		Org. pozarządowa na zlecenie Gminy Grodków	Grodków	36
3	głubczycki	Gmina Głubczyce	Nowe Gołuszowice	60
4	kędzierzyńsko-kozielski	Gmina Kędzierzyn-Koźle	Kędzierzyn-Koźle	52
5	kluczborski	Gmina Kluczbork	Kluczbork	86
6	krapkowicki	Gmina Krapkowice	Krapkowice	73
7	namysłowski	Gmina Namysłów	Namysłów	35
8	nyski	Caritas Diecezji Opolskiej na zlecenie Gminy Nysa	Nysa	55
9		Org. pozarządowa na zlecenie Gminy Paczków	Paczków	50
10	oleski	Powiat Oleski	Sowczyce	41
11		Gmina Praszka	Gana	50
12	Opole Miasto	Gmina Opole	Opole	84
13		Org. pozarządowa na zlecenie Gminy Opole	Opole	40
14	prudnicki	Gmina Prudnik	Prudnik	60
15	strzelecki	Gmina Strzelce Opolskie	Strzelce Op.	60
Razem				810

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2023 r.

Spośród środowiskowych domów samopomocy w województwie:

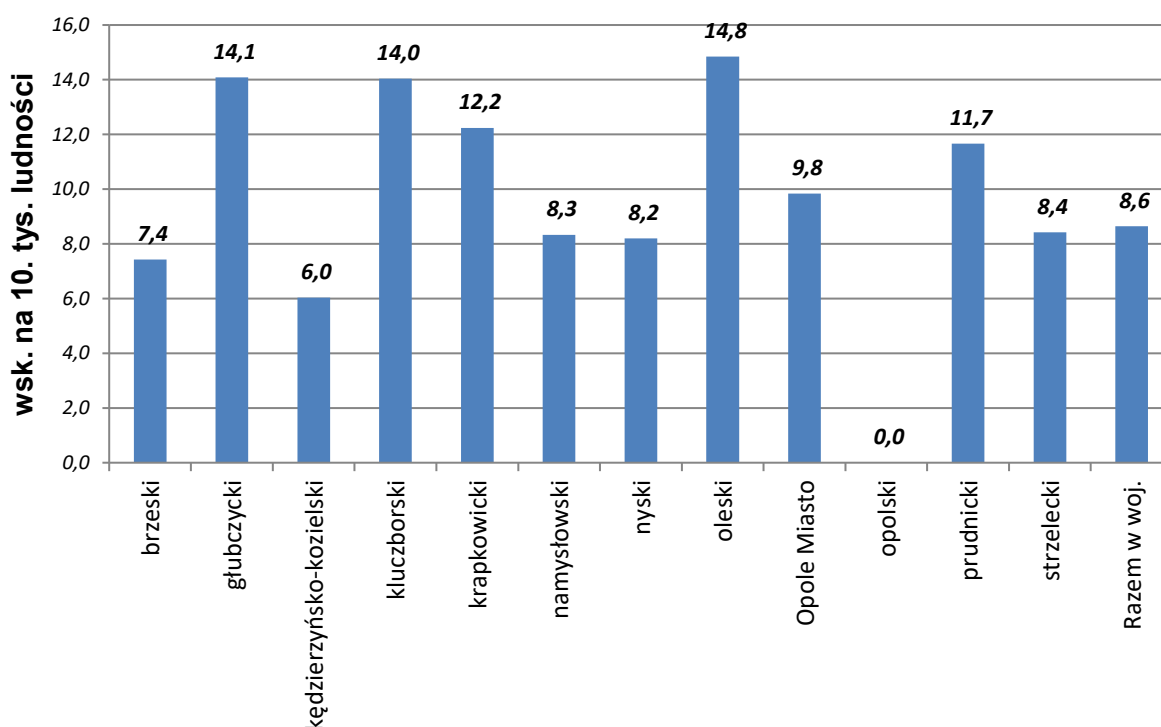
- 9 prowadzonych jest przez gminę (Głubczyce – ŚDS w Nowych Gołuszowicach, Praszka – ŚDS w Ganie, Strzelce Opolskie, Prudnik, Krapkowice, Namysłów, Opole, Kluczbork, Kędzierzyn–Koźle);
- 1 przez powiat – oleski (ŚDS w Sowczycach);
- 5 przez podmioty niepubliczne na zlecenie gmin (w Brzegu, Grodkowie, Paczkowie, Nysie i Opolu).

W 2023 r. koszt utrzymania i prowadzenia tych placówek wyniósł 25 929 492 zł (o 19 % więcej niż w 2022 r.).

Średni, miesięczny koszt utrzymania 1 miejsca w ŚDS-ach w 2023 r. wyniósł ok. 2 668 zł.

Jedynym powiatem w woj. opolskim bez środowiskowego domu samopomocy jest powiat opolski (a po dwa ŚDS-y występują w Opolu Mieście oraz powiatach: brzeskim, nyskim, oleskim). Powiat oleski ma też najwyższy wskaźnik liczby miejsc w stosunku do liczby mieszkańców (14,8), co oznacza, że na każde 10 tys. ludności przypada ponad 14 miejsc w tych placówkach. Średni wskaźnik dla woj. opolskiego wynosi 8,6.

Wykres 30. Wskaźnik liczby miejsc (na 10 tys. ludności) w środowiskowych domach samopomocy w woj. opolskim w 2023r. – wg powiatów

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2023 r.

3.8.5. Mieszkania treningowe i wspomagane

Istotnym elementem przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu jest rozwój różnych form mieszkalnictwa wspierającego. Zaspokojenie potrzeb w tym zakresie odbywa się najczęściej w ramach posiadanych przez gminę zasobów komunalnych, w tym poprzez najem socjalny oraz tworzenie (także przez powiat) mieszkań treningowych i wspomaganych (dawniej chronionych), jako formy systemu pomocy społecznej, przeznaczonych dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (starszych, chorych, z niepełnosprawnościami). Wskazuje się przy tym, że ze względu na wieloletnią praktykę działań środowiskowych, w tym realizację projektów unijnych, mieszkania wspomagane i treningowe winny być obecnie

rozwijane jako mieszkania wspomagane z koszykiem usług dostosowanych do indywidualnych potrzeb osób w nich przebywających.³⁶

W 2023 r. w woj. opolskim liczba miejsc w mieszkaniach wspomaganych i treningowych wyniosła 443, z tego:

- 63 miejsca (14%) przypadają dla młodzieży opuszczającej placówki opieki i wychowania;
- 96 miejsc (22%) przeznaczonych było dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz zagrożonych przemocą domową (miejsca interwencyjne);
- 99 miejsc zajmowały osoby starsze oraz inne mające trudności w samodzielnym funkcjonowaniu (22,3%);
- 183 miejsca przeznaczono dla migrantów wojennych (w późniejszym czasie do zagospodarowania przez inne grupy społeczne).

Tabela 29. Mieszkania wspomagane i treningowe w woj. opolskim w 2023 r.

Powiat	Mieszkania wspomagane i treningowe* w woj. opolskim w 2023 r.						Wskaźnik liczby miejsc na 10 tys. ludności
	Wyszczególnienie (gmina lub powiat)	Liczba mieszkań/ miejsc	w tym:				
			dla osób usamodzielnianych opuszczających niektóre typy placówek opiekuńczo-wychowawczych, schronisk, zakłady poprawcze i inne	dla osób z zaburzeniami psychicznymi / zagrożonymi przemocą domową	dla osób w podeszłym wieku	dla migrantów wojennych	
	Liczba mieszkań - razem	207	20	58	76	54	x
Liczba miejsc							
brzeski	Gmina Brzeg	18	0	5	2	11	3,3
	Powiat Brzeski	10	10	0	0	0	
głubczycki	Gmina Głubczyce	6	0	0	0	6	1,4
kędzierzyńsko-kozielski	Gmina Kędzierzyn-Koźle	52	0	52	0	0	6,3
	Powiat Kędzierzyńsko-Kozielski	3	3	0	0	0	
kluczborski	Gmina Kluczbork	35	2	6	0	27	6,0
	Gmina Wołczyn	2	0	0	0	2	

36 Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Opolskiego na lata 2023-2025 s. 9, https://ops.rops-opole.pl/?page_id=329

Powiat	Mieszkania wspomagane i treningowe* w woj. opolskim w 2023 r.						Wskaźnik liczby miejsc na 10 tys. ludności
	Wyszczególnienie (gmina lub powiat)	Liczba mieszkań/ miejsc	w tym:				
			dla osób usamodzielnianych opuszczających niektóre typy placówek opiekuńczo-wychowawczych, schronisk, zakłady poprawcze i inne	dla osób z zaburzeniami psychicznymi / zagrożonymi przemocą domową	dla osób w podeszłym wieku	dla migrantów wojennych	
	Liczba mieszkań - razem	207	20	58	76	54	x
krapkowicki	Gmina Krapkowice	9	1	8	0	0	4,0
	Gmina Strzeleczyki	6	0	0	0	6	
	Powiat Krapkowicki	9	9	0	0	0	
nyski	Gmina Nysa	21	0	16	0	5	5,4
	Powiat Nyski	4	4	0	0	0	
	Gmina Głucholazy	17	3	4	4	6	
	Gmina Paczków	27	0	3	9	13	
oleski	Gmina Olesno	19	4	0	0	15	7,0
	Gmina Dobrodzień	24	0	0	4	20	
Miasto Opole	Miasto Opole	26	16	0	10	0	2,1
opolski	Powiat Opolski	8	8	0	0	0	2,7
	Gmina Popielów	10	0	0	2	8	
	Dobrzeń Wielki	13	0	0	0	13	
prudnicki	Powiat Prudnicki	3	3	0	0	0	4,8
	Gmina Biała	17	0	2	8	7	
	Gmina Prudnik	5	0	0	0	5	
strzelecki	Gmina Strzelce Opolskie	92	0	0	60	32	13,9
	Gmina Leśnica	7	0	0	0	7	
Liczba miejsc w woj. opolskim – razem		443	63	96	99	183	4,7

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2023 r.

*Zgodnie z art. 53 ustawy o pomocy społecznej „osobie pełnoletniej, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonym przez jednostkę całodobowej opieki, w szczególności

osobie z zaburzeniami psychicznymi, osobie bezdomnej, osobie opuszczającej pieczę zastępczą w rozumieniu przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, okręgowy ośrodek wychowawczy, zakład poprawczy, schronisko dla nieletnich, a także cudzoziemcowi, który uzyskał w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, może być przyznane wsparcie w mieszkaniu treningowym lub wspomaganym.”

W układzie powiatów w 2023 r.:

- najwięcej miejsc w mieszkaniach wspomaganych i treningowych ma – tak samo jak w latach 2018-2022, powiat strzelecki – Strzelce Opolskie (60 miejsc dla osób starszych oraz 32 miejsca dla migrantów wojennych) i Leśnica 7 miejsc dla migrantów wojennych (wskaźnik 13,9, co oznacza, że na 10 tys. ludności przypadało prawie 14 miejsc w takich mieszkaniach);
- powiat namysłowski jest jedynym powiatem, w którym brakuje mieszkań wspomaganych/treningowych.

Rozwój mieszkalnictwa treningowego i wspomaganego, był jednym z priorytetów programów współfinansowanych ze środków europejskich (RPO WO na lata 2014-2020 oraz PO WER na lata 2014-2020), w ramach których realizowane były projekty polegające na wdrażaniu standardów oraz tworzeniu mieszkań wspomaganych dla różnych grup ludności, w tym dla wychowanków pieczy zastępczej i osób z niepełnosprawnościami.

Od 2016 r. Samorząd Województwa Opolskiego/Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu w ramach projektów partnerskich, realizowanych od kilku lat ze środków unijnych, **utworzył:**

- **9 mieszkań dla 26 osób, w tym 2 dla samotnych matek z 2 dzieci w ramach projektu** Bliżej rodziny i dziecka – wsparcie rodzin przeżywających problemy opiekuńczo – wychowawcze oraz wsparcie pieczy zastępczej (RPO 2014-2020)
- **12 mieszkań dla 20 osób** dla osób w podeszłym wieku i niepełnosprawnych w ramach projektu Nie-Sami-Dzielni – **rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielne (RPO 2014-2020)**
- **3 mieszkania dla 6 osób** dla osób z chorobami neurologicznymi, w tym z chorobą Alzheimerera i chorobą Parkinsona w ramach projektu Niezależne Życie (PO WER 2014-2020)
- **54 mieszkania dla około 180 migrantów wojennych** z Ukrainy (do późniejszego zagospodarowania dla innych grup społecznych) w ramach projektu Solidarni z Ukrainą (RPO 2014-2020. Mieszkania zostały utworzone w gminach jako mieszkania komunalne, wyjątkiem są 3 gminy: Biała, Brzeg oraz Nysa, gdzie powstały mieszkania wspomagane.

3.8.6. Usługi opiekuńcze realizowane przez samorząd gminny lub na jego zlecenie

W 2023 r. pomocą w formie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych objęto 3 395 osoby, w tym 545 osoby z zaburzeniami psychicznymi, które korzystały ze specjalistycznych usług opiekuńczych.

W latach 2022-2023 ogólna liczba osób objętych usługami spadła o 10,6% (360 osób), z tego:

- w formie „zwykłych” usług opiekuńczych objęto o 11,8% osób mniej (335 osób);
- zakres specjalistycznych usług opiekuńczych zmniejszył się o 4,5% (25 osoby).

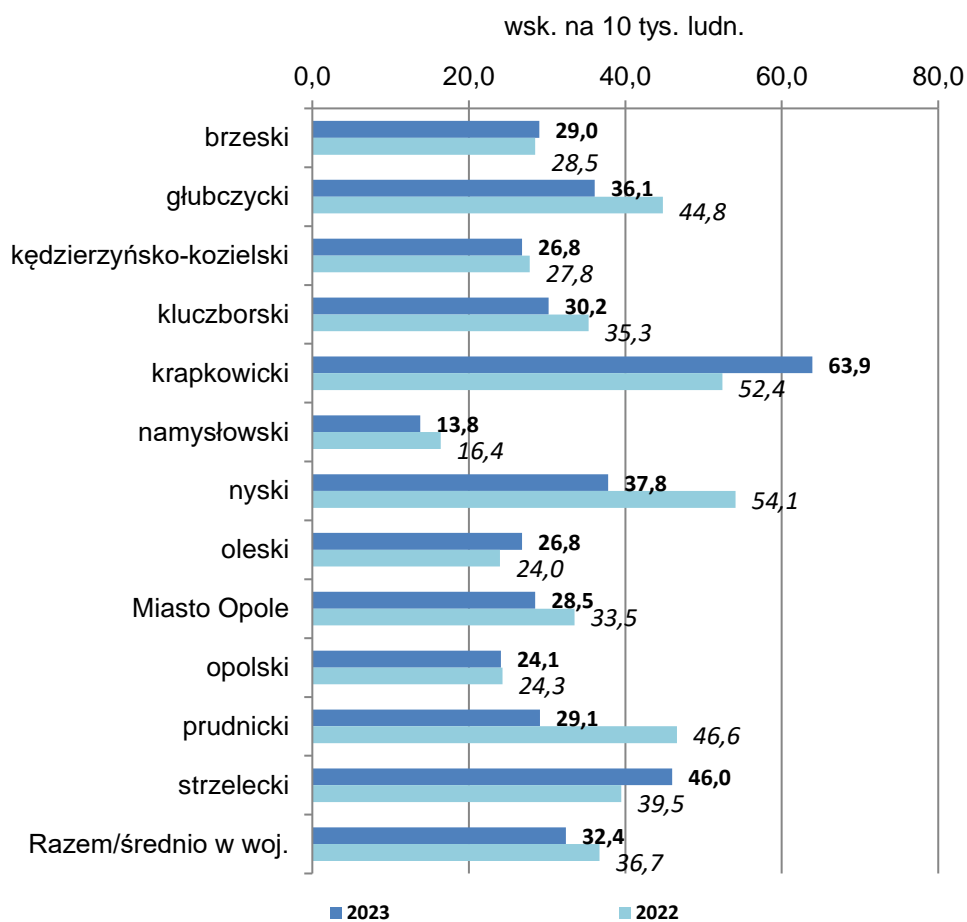
Tabela 30. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych i wskaźnik na 10 tys. ludności w woj. opolskim w latach 2022-2023

Powiat	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w 2023 r.			Wskaźnik liczby korzystających z usług opiekuńczych na 10 tys. ludności powiatu w 2022 r.	Wskaźnik liczby korzystających z usług opiekuńczych na 10 tys. ludności powiatu w 2023 r.
	Razem	z tego:			
		zwykłe	specjalistyczne		
brzeski	250	195	55	28,5	29,0
głubczycki	154	140	14	44,8	36,1
kędzierzyńsko-kozielski	231	206	25	27,8	26,8
kluczborski	185	164	21	35,3	30,2
krapkowicki	381	312	69	52,4	63,9
namysłowski	58	53	5	16,4	13,8
nyski	483	299	184	54,1	37,8
oleski	164	147	17	24,0	26,8
Miasto Opole	360	357	3	33,5	28,5
opolski	291	284	7	24,3	24,1
prudnicki	150	78	72	46,6	29,1
strzelecki	328	280	48	39,5	46,0
Razem/średnio w woj.	3 035	2 515	520	36,7	32,4

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdanie MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych, w usługach i naturze za 2022 r. i 2023 r.

W 2023 r. wskaźnik liczby osób objętych usługami na 10 tys. mieszkańców województwa minimalnie zmniejszył się z 36,7 do 32,4 (o 4,3 pkt.). Spadek odnotowano w 7 powiatach, w tym najbardziej w powiecie prudnickim (o 17,5 pkt.), powiecie nyskim (o 16,3 pkt.) i powiecie głubczyckim (o 8,7 pkt.). Natomiast nieznaczny wzrost wystąpił w 4 powiatach (najwięcej w krapkowickim o 11,5 pkt.).

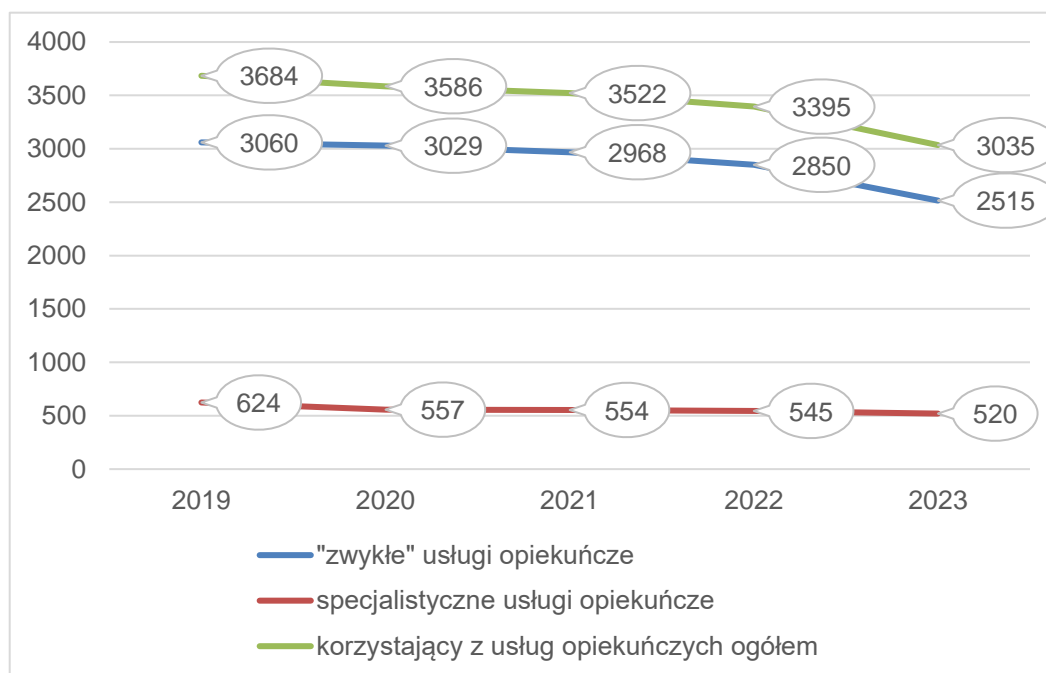
Wykres 31. Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi w powiatach woj. opolskiego w latach 2022-2023 (wskaźnik na 10 tys. ludności) Wykres 33

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach w 2022 r. i 2023 r.

Najwięcej osób objętych wsparciem w odniesieniu do liczby ludności miały powiaty: krapkowicki (63,9 - tj. 63 osoby na 10 tys. ludności) i strzelecki (46). Natomiast najmniej pomocy w formie usług opiekuńczych udzielał powiat namysłowski (nieco ponad 13 osób na 10 tys. mieszkańców)

Wykres 32. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w woj. opolskim w latach 2019-2023

Źródło: gminne oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego z lat 2019-2023 oraz Sprawozdanie MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach w 2023 r.

Od 2019 r. liczba osób korzystających z usług opiekuńczych (w tym specjalistycznych) sukcesywnie spada (z 3 684 do 3 035 osób, w tym liczba osób objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi - dla zaburzonych psychicznie z 624 do 520 osób). W latach 2020-2021 wpływ na to miała m.in. występująca pandemia COVID-19 i konieczność zachowania izolacji społecznej, ograniczająca liczbę składanych wniosków na takie usługi do ośrodków pomocy społecznej (przy jednoczesnej występującej śmiertelności osób starszych, korzystających dotychczas z usług opiekuńczych). Dodatkowymi czynnikami mającymi wpływ na spadek liczby osób korzystających z usług opiekuńczych są wysokie koszty takiej pomocy wraz z brakiem wykwalifikowanych osób do świadczenia usług.

Tabela 31. Koszt usług opiekuńczych w woj. opolskim w 2023 r.

Wyszczególnienie	Usługi opiekuńcze w woj. opolskim w 2023 r.					
	Koszt usług w zł	Liczba osób	Liczba godzin usług	Średnia liczba godzin usług	Średni koszt 1 godziny usług w zł	Źródło finansowania
usługi opiekuńcze "zwykłe"	17 804 385	2 515	624 243	ok. 1 godziny dziennie	28,5	budżet gmin
specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi	5 512 189	520	115 040	ok. 1 godziny dziennie	48	budżet państwa
Razem	23 316 574	3 035	739 283	1 godzina dziennie	X	x

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach za 2023 r.

W 2023 r. średni koszt 1 godz. specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi (finansowanych z budżetu państwa) wyniósł 48 zł (w 2022 r. – 44,63 zł). Natomiast koszt usług opiekuńczych („zwykłych”), finansowanych przez gminy, wyniósł 28,5 zł, co potwierdza prognozy z ubiegłych lat, wskazujące, że koszt 1 godz. tego świadczenia znajduje się w przedziale ok. 30-48 zł z tendencją do corocznego wzrostu o ok. 4 zł.

Infrastruktura i zakres usług społecznych w woj. opolskim dla osób starszych i niesamodzielnych od lat systematycznie powiększa się (mimo trudności w realizacji części usług, a nawet ich minimalnego zmniejszenia, wynikających z pandemii COVID-19 w latach lat 2020-2021) oraz kończącym się wsparciem ze środków unijnych w ramach perspektywy finansowej na lata 2014-2020.

W 2023 r. wzrosła liczba miejsc w środowiskowych domach samopomocy (o 11, wynikająca z większej liczby osób korzystających). Zwiększyła się także liczba miejsc w placówkach całodobowej opieki (dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych lub w podeszłym wieku) - o 6,5% - 78 miejsc do 1 265. Natomiast spadła liczba domów dziennego pobytu z 24 do 23, co spowodowało zmniejszenie się w nich liczba miejsc do 1603 (o 35 miejsc). Wzrosła liczba klubów seniora do 98, a także liczba miejsc w tych placówkach, na co wpływ ma mniej sformalizowana forma udział w zajęciach w klubie seniora (nie wymaga skierowania w postaci decyzji administracyjnej wydawanej przez ośrodek pomocy społecznej, poprzedzonej koniecznością przeprowadzenia wywiadu środowiskowego, jak w przypadku korzystania z działalności oferowanej przez DDP-y). W 2023 r. nastąpił spadek (podobnie jak w 2022 r.) o 10,6% (360 osób) korzystających z usług opiekuńczych.

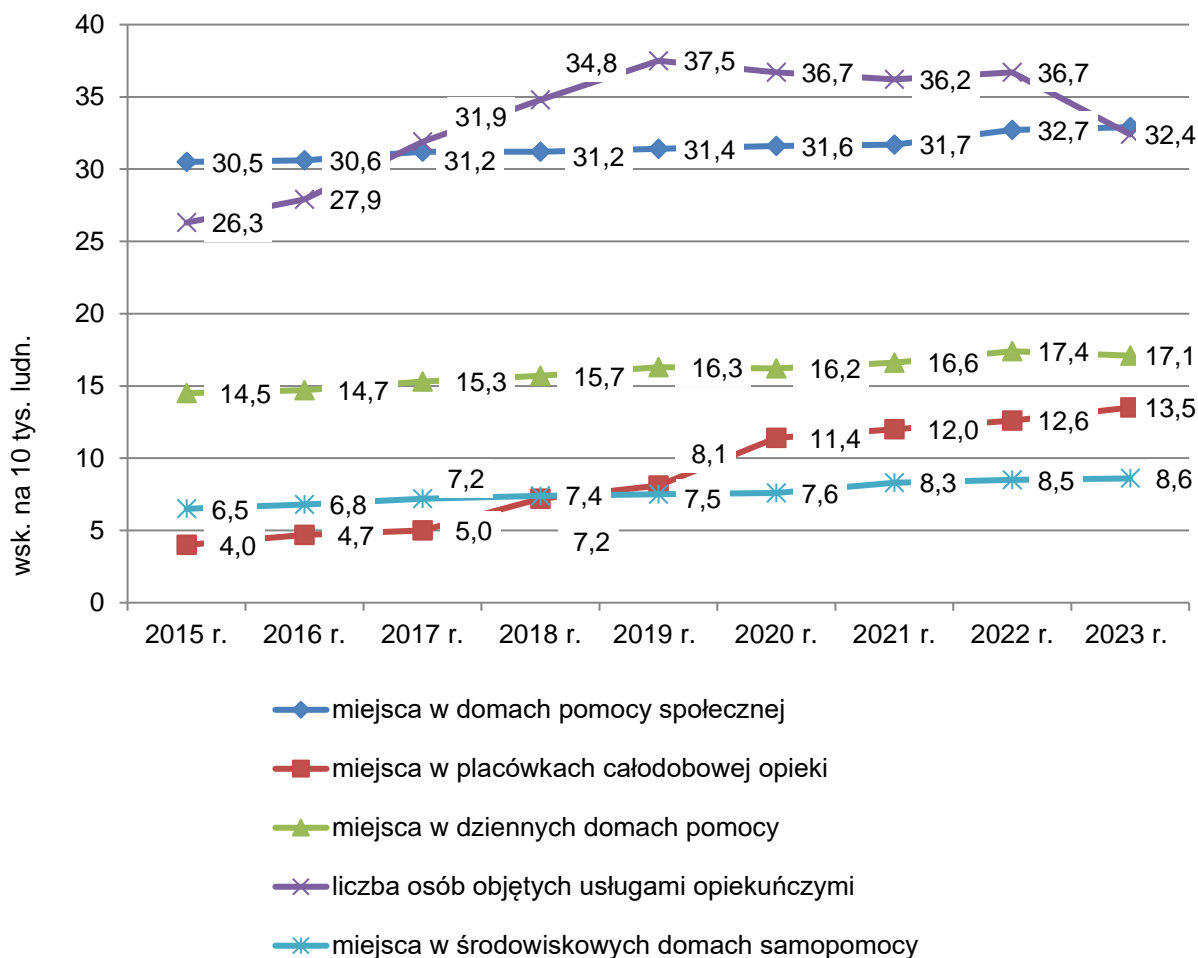
Tabela 32. Miejsca opieki i wsparcia dla osób starszych i niesamodzielnych w woj. opolskim w latach 2015-2023

Wyszczególnienie	Liczba miejsc oraz wskaźnik na 10 tys. ludności									Wzrost/ spadek w 2023 r. 2022 r. =100 %	Wzrost/ spadek w 2023 r. 2015r. =100%
	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.	2023 r.		
Liczba ludności	996 011	993 036	990 069	986 506	982 626	976 774	973 298	942 441	936 725	99,4	94,0
miejsca w domach pomocy społecznej	3 086	3 088	3 092	3 082	3 082	3 082	3 082	3 082	3082	100,0	99,9
wskaźnik liczby miejsc w DPS	30,5	30,6	31,2	31,2	31,4	31,6	31,7	32,7	32,9	x	x
miejsca w placówkach całodobowej opieki	395	468	495	723	793	1 113	1 164	1187	1265	106,6	320,3
wskaźnik liczby miejsc w placówkach całodobowej opieki (dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych lub w podeszłym wieku)	4,0	4,7	5,0	7,2	8,1	11,4	12,0	12,6	13,5	x	x
miejsca w dziennych domach pomocy	1 446	1 461	1 510	1 544	1 601	1 584	1 620	1 638	1603	97,9	110,9
wskaźnik liczby miejsc w dziennych domach pomocy	14,5	14,7	15,3	15,7	16,3	16,2	16,6	17,4	17,1	x	x
liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	2 622	2 770	3 158	3 432	3 684	3 586	3 522	3 395	3035	89,4	115,8
wskaźnik liczby osób objętych usługami opiekuńczymi	26,3	27,9	31,9	34,8	37,5	36,7	36,2	36,7	32,4	x	x
miejsca w środowiskowych domach samopomocy	647	677	707	727	733	740	812	799	810	101,4	125,2
wskaźnik liczby miejsc w ŚDS	6,5	6,8	7,2	7,4	7,5	7,6	8,3	8,5	8,6	x	x

* Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku (komercyjne) – zarejestrowane przez Wojewodę Opolskiego

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej (za lata 2015-2023) oraz Sprawozdania MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych, w naturze i usługach za 2023 r.

Wykres 33. Wskaźnik liczby miejsc w instytucjach opieki i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych w woj. opolskim w latach 2015-2023

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu.

3.8.7. Inne formy wsparcia osób niesamodzielných

System wsparcia osób w podeszłym wieku, chorych i niesamodzielných obejmuje wiele innych instytucji i podmiotów działających w samorządzie terytorialnym, wśród organizacji pozarządowych, a także w sektorze komercyjnym.

W strukturze pomocy społecznej udzielają wsparcia (wymienione wcześniej): domy pomocy społecznej (29 placówek), placówki całodobowej opieki (32), w tym z miejscami krótkookresowego pobytu, dzienne domy pomocy (23), Kluby seniora (98), a ponad 3 tys. osób objętych jest usługami opiekuńczymi. Wielu starszych mieszkańców regionu korzysta także z oferty uniwersytetów III wieku (23) oraz różnych środowiskowych form wsparcia, finansowanych przez gminy (Koperta życia, Karta Rodziny i Seniora, udział w imprezach integracyjnych, możliwość wypożyczania sprzętu rehabilitacyjnego, czy wsparcie w formie *teleopieki*). Powstają również (choć na razie liczba tych instytucji jest niewielka) punkty/centra informacji senioralnej i lokalne centra wolontariatu, tworzone są w gminach rady seniorów (w 13 gminach), a w części samorządów (Opole, Nysa, Kluczbork, Kędzierzyn-Koźle,

Gogolin, Strzelce Opolskie) polityka senioralna jest częścią przyjętych przez rady gminy strategii i programów. Zwiększa się także liczba mieszkań wspomaganych i treningowych dla seniorów z różnymi dysfunkcjami, co jest jednym z elementów wsparcia samorządu gminnego i powiatowego przez Samorząd Województwa Opolskiego. Od 2017 r. przy SWO działa Forum Seniorów jako ciało doradcze w zakresie realizowanej polityki społecznej na szczeblu regionalnym.

Spośród wielu organizacji non-profit, działających na rzecz osób niesamodzielnych, wiodącą rolę odgrywa Caritas Diecezji Opolskiej (jedna z największych w woj. opolskim organizacji pozarządowych, zajmująca się m. in. działalnością opiekuńczo-pielęgniarską oraz hospicyjną), obejmując corocznie wsparciem ok. 45 tys. starszych i niesamodzielnych mieszkańców województwa.

Pandemia COVID-19 ograniczyła lub wstrzymała w latach 2020-2022 część realizowanych lub planowanych działań w zakresie rozwoju usług społecznych i infrastruktury, przeznaczonej dla osób niesamodzielnych (w tym osób starszych, niepełnosprawnych i chorych). Przy czym wraz z zawieszaniem i odwoływaniem obostrzeń sanitarnych sukcesywnie powracano do realizacji przerwanych projektów i rozpoczętych inwestycji. W 2023 r. w gminie Dobrzeń Wielki (Chróścice) powstało drugie (po gminie Walce) Centrum Opiekuńczo Mieszkalne, a w planach jest utworzenie kolejnych (m.in. w Krapkowicach) na terenie woj. opolskiego.

Wraz z nową perspektywą finansową UE na lata 2021-2027, w tym uruchomieniem programu regionalnego „Fundusze Europejskie dla Opolskiego 2021-2027” otworzyły się nowe możliwości rozwoju usług społecznych i infrastruktury, np. poprzez tworzenie centrów usług społecznych, będących gwarantem rozwoju usług w gminie. CUS jest nową jednostką organizacyjną w gminie i zarazem nową instytucją lokalnej polityki społecznej, umożliwiającą rozwój usług dla wszystkich mieszkańców, wykraczających poza dotychczasowe usługi z pomocy społecznej. Obecnie w woj. opolskim funkcjonuje jedno centrum usług społecznych – w Gogolinie, utworzone z przekształcenia ośrodka pomocy społecznej w 2021 r.

Obok instytucjonalnych form pomocy istnieje także szereg usług świadczonych w formie środowiskowej, wspierających osoby niesamodzielne, opracowane Regionalnym Planie Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Opolskiego na lata 2023-2025 (RPDI).³⁷

Ostatnie lata, w tym szczególnie pandemia COVID-19 obok ograniczenia części działań przyczyniła się także do (w ramach działań antycovidowych) uruchomienia licznych, niekonwencjonalnych i innowacyjnych, **środowiskowych form wsparcia**, realizowanych przez samorząd terytorialny, w tym szczególnie samorząd wojewódzki. W ramach projektów Samorządu Województwa Opolskiego,

---

³⁷ Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Opolskiego na lata 2023-2025. Został przyjęty przez Zarząd Województwa Opolskiego uchwałą z dnia 29 maja 2023r.

współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, ROPS w Opolu zorganizował m. in. wsparcie dla najbardziej potrzebujących osób i rodzin, w formie dowożenia do miejsca ich zamieszkania posiłków, żywności, leków i innych artykułów pierwszej potrzeby. Usługę pomocy przeprowadzono w ramach tzw.

Marszałkowskiego kuriera społecznego i akcji dostarczania posiłków dla osób niesamodzielnych (głównie starszych, z niepełnosprawnościami i chorych), w których uczestniczyły w latach 2020-2023 42 gminy woj. opolskiego (prawie 60% wszystkich gmin województwa). Usługę sfinansowano ze środków RPO WO 2014-2020 (projekt Nie-Sami-Dzielni - rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielne), a łączny koszt udzielonej pomocy wyniósł 4 668 850,72 zł. Zatrudniono 121 kurierów społecznych, którzy wsparli ok. 6 000 osób. Usługa ta będzie kontynuowana w nowej edycji projektu „Nie-sami-dzielni” finansowanej w ramach FEO 2021-2027.

Jedną z podstawowych form wsparcia osób potrzebujących, zwłaszcza osób z niepełnosprawnościami są **usługi asystenckie**. Usługi dla osób z niepełnosprawnościami (oraz ich rodzin), świadczone są przez asystentów, którzy wspierają ich w wykonywaniu podstawowych czynności dnia codziennego, niezbędnych do ich aktywnego funkcjonowania społecznego, zawodowego lub edukacyjnego. Gminy i powiaty realizując tę usługę posiłkują się najczęściej środkami zewnętrznymi (program Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej) oraz korzystając ze wsparcia w ramach realizacji różnych projektów finansowanych ze środków unijnych będących w dyspozycji Samorządu Województwa Opolskiego. Z Regionalnego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Woj. Opolskiego 2023-2025 wynika, że usługi asystenckie świadczone są jedynie w części województwa, obejmując wsparciem ograniczoną grupę osób potrzebujących. W latach 2022-2023 pomoc na zatrudnienie asystenta osoby z niepełnosprawnością otrzymały 3 powiaty woj. opolskiego (nyski, prudnicki i krapkowicki) oraz 28 gmin – głównie miejskich i miejsko wiejskich (Biała, Zdieszowice, Bierawa, Brzeg, Ozimek, Gorzów Śląski, Komprachcice, Paczków, Lubsza, Kluczbork, Baborów, Dobrzeń Wielki, Lasowice Wielkie, Branice, Głubczyce, Opole, Kędzierzyn-Koźle, Wołczyn, Tułowice, Lewin Brzeski, Zawadzkie, Turawa, Domaszowice, Murów, Prószków, Nysa, Prudnik, Niemodlin). Jednocześnie w ramach dotychczasowych działań projektowych SWO objęto usługami opiekuńczymi 48 osób.

Inną formą wsparcia realizowaną w warunkach środowiskowych jest **opieka wytchnieniowa**. Jest to forma wsparcia nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu w zastępstwie za opiekuna faktycznego (najczęściej członka rodziny), w związku ze zdarzeniem losowym, potrzebą załatwienia codziennych spraw lub odpoczynku opiekuna. Obejmuje także wsparcie samego opiekuna, w szczególności w postaci poradnictwa specjalistycznego, edukacji, grup samopomocowych. Jest szczególnie ważna w przypadku wsparcia opiekunów dzieci z niepełnosprawnościami oraz osób dorosłych ze znacznym stopniem niepełnosprawności. Jest czasową usługą opiekuńczą w miejscu jej zamieszkania lub w formie całodobowego lub dziennego pobytu. W 2022 r. usługa była realizowana

w ramach wsparcia zewnętrznego (program Opieka wytchnieniowa) przez powiat prudnicki oraz 30 gmin z województwa opolskiego (Kluczbork, Komprachcice, Opole, Turawa, Wołczyn, Zawadzkie, Bierawa, Dobrodzień, Dobrzeń Wielki, Praszka, Brzeg, Cisek, Głubczyce, Baborów, Tułowice, Biała, Głogówek, Kędzierzyn-Koźle, Domaszowice, Świerczów, Popielów, Nysa, Reńska Wieś, Kietrz, Prudnik, Strzelce Opolskie, Pawłowiczki, Byczyna, Lewin Brzeski, Wilków).

W ramach innych usług wspomagających na uwagę zasługuje **samopomoc sąsiedzka**. Usługa ta realizowana jest obecnie w ramach wolontariatu i doraźnych działań projektowych. Jest zależna od więzi społecznych istniejących w środowisku lokalnym, wpływa na zachowanie lepszego dobrostanu życiowego osoby potrzebującej wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, wydłużając jej aktywność i poczucie funkcjonowania w lokalnej społeczności. Rozwój wsparcia sąsiedzkiego jest korzystny dla osoby korzystającej z pomocy i świadczonych dla niej usług oraz ma wymiar ekonomiczny, gdyż jest dużo tańsza i bardziej akceptowalna niż instytucjonalne formy wsparcia. W ramach dotychczasowych działań Samorządu Województwa Opolskiego sąsiedzkimi usługami opiekuńczymi objęto 63 osoby w 28 miastach i miejscowościach województwa (Ochodze, Nowa Kuźnia, Nysa, Nowy Browiniec, Gostomia, Zakrzów, Brożec, Polska Cerekiew, Chrzastowice, Daniec, Suchy Bór, Kamień Śląski, Opole, Bierdzany, Kolanowice, Świerczów, Chocianowice, Laskowice, Bogacica, Kujakowice Górne, Kujakowice Dolne, Olesno, Większyce, Turawa, Dąbrowice, Dębska Kuźnia, Nakło, Walce).

„**Door to door**” to usługa polegająca na zindywidualizowanej pomocy transportowej przeznaczonej dla osób o ograniczonej mobilności m. in. w celu zapewnienia podstawowych potrzeb życiowych (np. dostępu do usług zdrowotnych). Obecnie w województwie z tej usługi korzysta ok. 400 osób z gmin Turawa i Łubniana (w ramach projektu PFRON „Usługi indywidualnego transportu door-to-door oraz poprawa dostępności architektonicznej wielorodzinnych budynków mieszkalnych”).

Postęp technologiczny umożliwił rozwój **teleopieki** jako usługi dającej możliwość stałego, całodobowego monitorowania i wezwania pomocy poprzez system przyzywowo-alarmowy (np. opaskę na rękę) w przypadku zagrożenia życia, zdrowia lub dla zapewnienia bezpieczeństwa (np. nagłe zasłabnięcie, upadek). Kierowana jest do osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, głównie starszych i samotnych. Usługa ta zwiększa poczucie bezpieczeństwa zarówno osoby starszej/samotnej, ale także jest dużą pomocą dla rodziny, dzięki czemu osoba może pozostać w swoim środowisku i funkcjonować samodzielnie.

W 2023 r. (podobnie jak w 2022 r.) liczba miejsc opieki i wsparcia osób niesamodzielnych wzrosła - do 15 729 (w instytucjach pomocy i integracji społecznej - tzn. w placówkach całodobowej opieki, w domach pomocy społecznej, dziennych domach pomocy i klubach seniora, środowiskowych domach samopomocy, mieszkaniach chronionych, a także miejsc realizacji usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych).

4. Kadra pomocy społecznej woj. opolskiego

Wg stanu na 31 grudnia 2023 r. kadra pomocy społecznej woj. opolskiego liczyła 4 700 osób, z tego:

- 2 095 w jednostkach samorządu terytorialnego (224 w powiatowych centrach pomocy rodzinie, 1 829 w ośrodkach pomocy społecznej w gminie oraz 42 w Centrum Usług Społecznych w Gogolinie);
- 1 893 w domach pomocy społecznej;
- 650 w innych instytucjach i ośrodkach wsparcia, w tym 262 w środowiskowych domach samopomocy dla osób z niepełnosprawnościami i 189 w dziennych domach pomocy dla osób starszych;
- 19 w ośrodkach interwencji kryzysowej (głównie w powiecie);
- 6 w Wydziale Polityki Społecznej Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu;
- 37 w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Opolu.

Tabela 33. Zatrudnienie w jednostkach i instytucjach pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2022-2023³⁸

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba zatrudnionych osób		
		2022 r.	2023 r.	Wzrost / spadek w 2023 r. 2022 r.=100%
1.	OGÓŁEM (suma wierszy 2+3+4+5+6+7)	4298	4700	109,4
2.	Służby Wojewody Opolskiego realizujące zadania z zakresu pomocy społecznej	6	6	100,0
3.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu	17	37	217,6
4.	Jednostki samorządu terytorialnego (PCPR, OPS, CUS)	1 666	2095	125,8
4.1	Powiatowe centra pomocy rodzinie, z tego:	202	224	110,9
4.1.1	kadra kierownicza*	15	15	100,0
4.1.2	pracownicy socjalni	29	25	86,2
4.1.3	pozostali pracownicy (administracja i obsługa, inni pracownicy merytoryczni)**	158	184	116,5

³⁸ W 2023 r. został zmieniony rządowy formularz sprawozdania MRiPS-06, dlatego też część danych zmieniła się lub są trudno porównywalne z danymi z 2022 r.

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba zatrudnionych osób		
		2022 r.	2023 r.	Wzrost / spadek w 2023 r. 2022 r.=100%
4.2	Ośrodki pomocy społecznej, z tego:	1464	1829	124,9
4.2.1	kadra kierownicza*	87	90	103,4
4.2.2	pracownicy socjalni	480	433	90,2
4.2.3	pozostali pracownicy (administracja i obsługa, inni pracownicy merytoryczni)**	897	1306	145,6
4.3.	Centra usług społecznych, z tego:	Brak danych	42	x
4.3.1	kadra kierownicza*	Brak danych	2	x
4.3.2	pracownicy socjalni	Brak danych	6	x
4.3.3	pozostali pracownicy (administracja i obsługa, inni pracownicy merytoryczni, pracownicy wykonujący usługi opiekuńcze) **	Brak danych	34	x
5.	Ośrodki interwencji kryzysowej	21	19	90,5
6.	Domy pomocy społecznej	1 934	1893	97,9
7.	Inne instytucje i ośrodki wsparcia	654	650	99,4
7.1	Środowiskowe domy samopomocy	260	262	100,8
7.2	Dzienne domy pomocy	184	189	102,7
7.3	Mieszkania treningowe i wspomagane	39	35	89,7
7.4	Placówki wsparcia dziennego	133	118	88,7
7.5	inne ośrodki wsparcia, w tym noclegownie, ogrzewalnie, schroniska dla bezdomnych, kluby samopomocy, poradnie specjalistyczne	38	46	121,1

* dyrektor, z-ca dyrektora, kierownik, z-ca kierownika

** w tym: kierownik działu i kierownik sekcji

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie MRPiPS-06 Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej. I-XII 2022 r. oraz gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2023 r.

W 2023 r. - w porównaniu do 2022 r., liczba pracowników pomocy społecznej w woj. opolskim zwiększyła się o 9,4%. W jednostkach samorządu terytorialnego, tj.

w OPS, CUS i PCPR, zatrudnienie zwiększyło się o 25,8% (na co wpłynęła, po raz pierwszy wyodrębniona w dostępnej sprawozdawczości MRPiPS w 2023 r., szczegółowa informacja o pracownikach centrów usług społecznych).

Natomiast spadek liczby osób zatrudnionych w pomocy społecznej zanotowano w ośrodkach interwencji kryzysowej (z 21 w 2022 r. do 19 w 2023 r.) oraz domach pomocy społecznej (z 1934 w 2022 r. do 1893 w 2023 r.). Także zatrudnienie w innych instytucjach i ośrodkach wsparcia spadło, choć nieznacznie, o 0,6% (z 654 w 2022 r. do 650 w 2023 r.).

4.1. Kadra ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie

4.1.1. Pracownicy socjalni

W 2023 r. w ośrodkach pomocy społecznej i w CUS w Gogolinie zatrudnionych było 439 pracowników socjalnych (w 2022 r. – 480, w 2021 r. – 455, w 2020 r. – 463, a w 2019 r. – 482).

Zgodnie z art. 110 ust. 11 i 12 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej ośrodek pomocy społecznej winien zatrudniać pracowników socjalnych (nie mniej jednak niż trzech pracowników) proporcjonalnie do:

- liczby mieszkańców w stosunku 1 pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców lub
- liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną w gminie, w stosunku 1 pracownik socjalny na 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących.³⁹

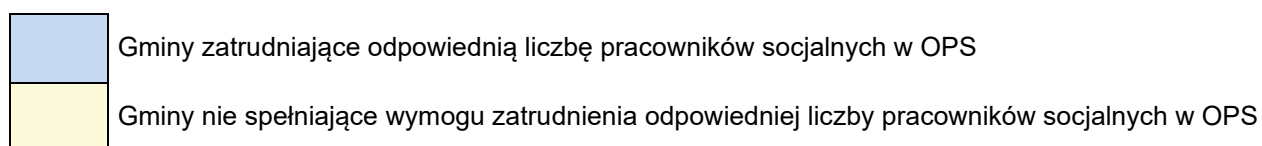
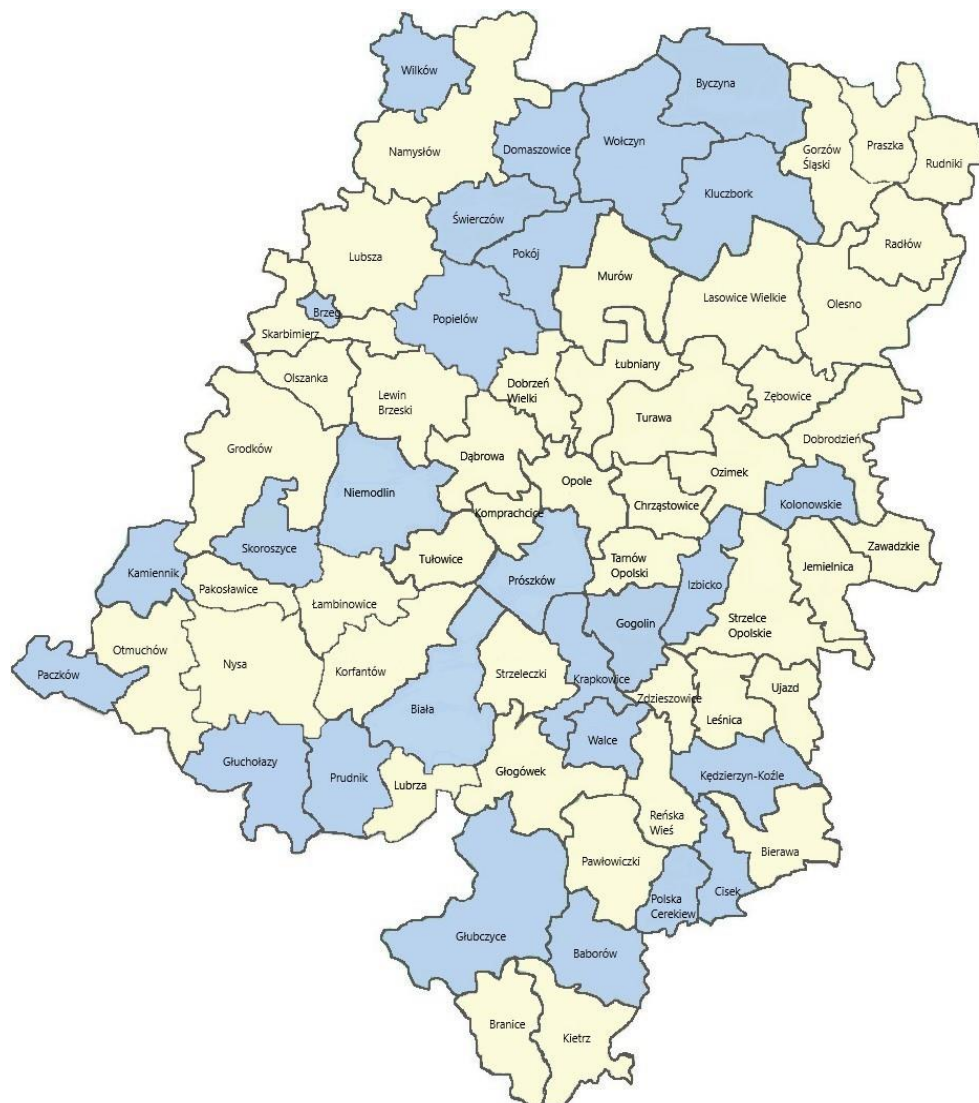
W 2023 r. wymóg zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników do liczby ludności spełniało 27 gmin województwa opolskiego (w 2022 r. – 34, w 2021 r. – 24, w 2020 r. – 26, a w 2019 r. – 28 gmin).

Od wprowadzenia ustawowego wymogu liczba gmin, spełniających standard zatrudnienia pracowników socjalnych do liczby mieszkańców w woj. opolskim, wzrosła (w 2012 r. standard spełniało 21 gmin), choć zauważalne są wahania. W latach 2013-2019 liczba gmin spełniających ten wymóg sukcesywnie wzrastała, by w 2019 r. zwiększyć się do 28 gmin (39%), tj. najwięcej od 2004 r., czyli od wprowadzenia w ustawie tego rodzaju standardu. Od 2020 r. zauważalny jest spadek liczby gmin spełniających odpowiedni standard zatrudnienia pracowników socjalnych (do 26 w 2020 r. i 24 w 2021 r.), by w 2022 r. osiągnąć rekordowy poziom 34 gmin, a następnie znów zmniejszyć się w 2023 r. do 27 gmin (38%).

---

³⁹ Wskaźnik wprowadzony w 2015 r.

Mapa 4. Gminy spełniające ustawowy wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych (do liczby ludności) w ośrodku pomocy społecznej w 2023 r.

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie MRPiPS-06 Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej. I-XII 2023 r.

Liczba ludności przypadająca na pracownika socjalnego w woj. opolskim w 2023 r. wynosiła średnio 2 134 (w 2022 r. – 1963, w 2021 r. – 2139, w 2020 r. - 2 110, w 2019 r. - 2 060, w 2018 r. - 2 090, 2017 r. - 2 148, a w 2013 r. było to 2 212 osób), co wskazuje, że wraz z obserwowanym od wielu lat spadkiem liczby ludności województwa, wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych, mimo spadku w 2023 r., utrzymuje się nieco powyżej ustawowej granicy - 2000 mieszkańców, i jest

podobny do wskaźników z poprzednich lat, w których liczba zatrudnionych pracowników socjalnych była większa.

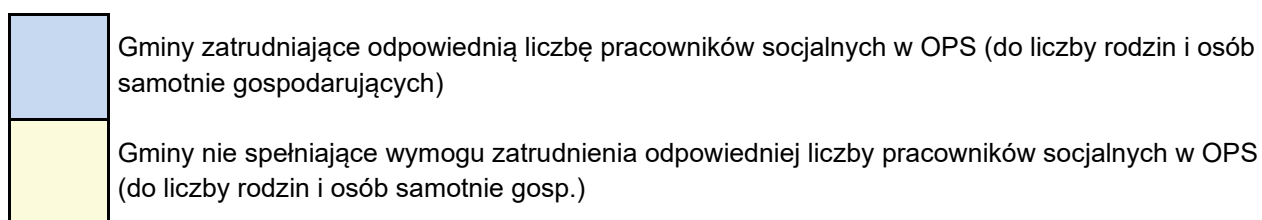
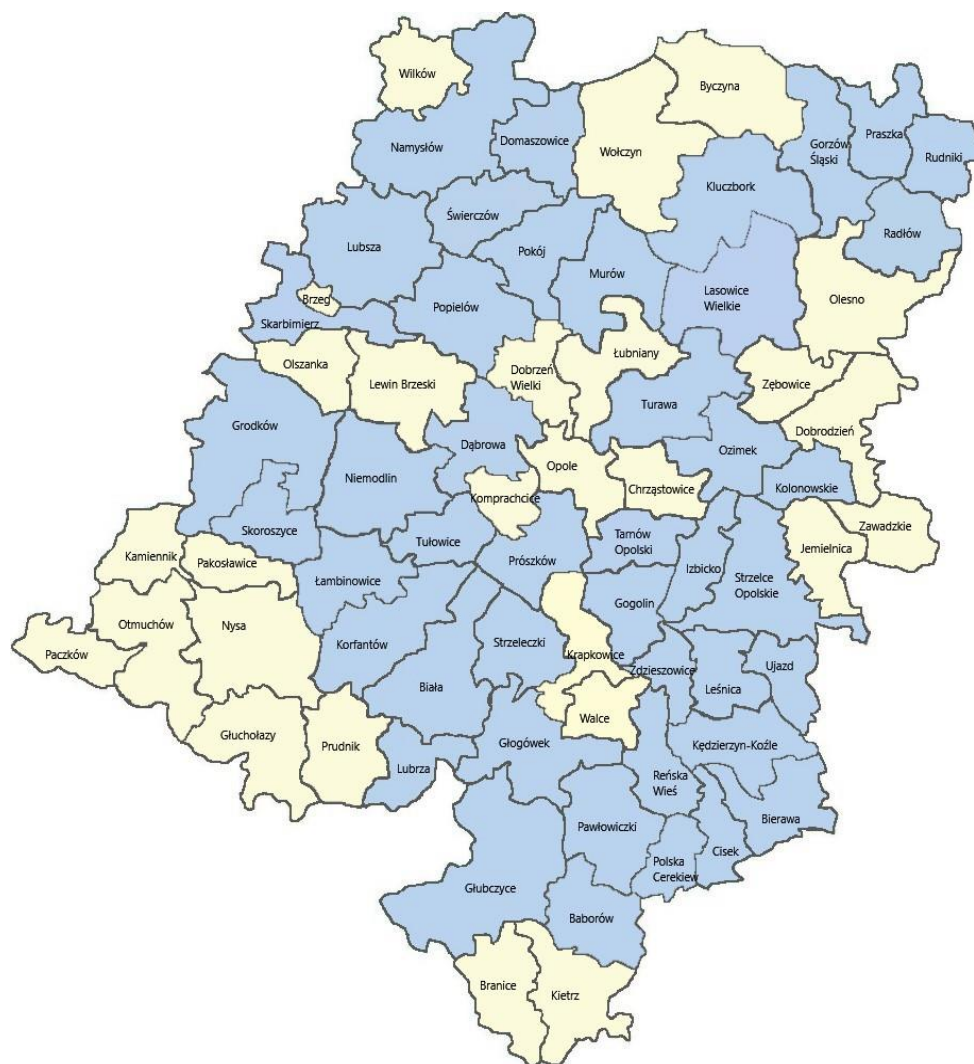
Najmniej mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS jest w gminie Świerczów (pow. namysłowski) – 765, a najwięcej w Strzeleczkach (pow. krapkowicki) – 3 610.

Spośród 71 gmin województwa - 44 (62%) nie spełniają wymogu zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników socjalnych do liczby mieszkańców, w tym 11 zatrudnia mniej niż 3 pracowników socjalnych w OPS (są to ośrodki pomocy społecznej zlokalizowane w gminach wiejskich).

W 2023 r. wymóg zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników socjalnych do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących (drugi wariant standardu) spełniały 44 gminy - 62%, (w 2022 r. 54 gminy, w 2021 r. i w 2020 r. po 45 gmin, a w 2019 r. były to 44 gminy). Najwięcej rodzin i osób samotnie gospodarujących na pracownika socjalnego przypadało w Otmuchowie (208) i Olszance (166), a średnia ich liczba w woj. opolskim wyniosła 48, tj. poniżej maksymalnej wartości (50 rodzin).

Spośród gmin w woj. opolskim dwa standardy jednocześnie (zatrudnienia pracowników socjalnych w odniesieniu do liczby mieszkańców oraz w stosunku do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących) spełniało 17 gmin (Baborów, Głubczyce, Kędzierzyn-Koźle, Cisek, Polska Cerekiew, Kluczbork, Gogolin, Domaszowice, Pokój, Świerczów, Skoroszyce, Niemodlin, Popielów, Prószków, Biała, Izbicko, Kolonowskie).

Mapa 5. Gminy spełniające ustawowy wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych (do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących objętych pracą socjalną)

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie MRPiPS-06 Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej. I-XII 2023 r.

W 2023 r. w 11 powiatowych centrach pomocy rodzinie woj. opolskiego zatrudnionych było 25 pracowników socjalnych, tj. o 13,8% mniej (4 pracowników socjalnych) niż w 2022 r.

4.1.2. Kadra kierownicza

W 2023 r. kadra kierownicza ośrodków pomocy społecznej, centrów usług społecznych i powiatowych centrów pomocy rodzinie woj. opolskiego liczyła 107 osoby (dyrektorzy i kierownicy oraz ich zastępcy), z tego w OPS 90 osób, w CUS 2 osoby, a w PCPR 15 osób.

W porównaniu do 2022 r. kadra kierownicza w tych instytucjach zwiększyła się o 5 osób (w OPS i CUS), co potwierdza, że wahania w tej grupie pracowników są od lat znikome.⁴⁰

4.1.3. Pozostali pracownicy

W 2023 r. w ośrodkach pomocy społecznej zatrudnionych było 1 306 innych osób, w CUS w Gogolinie 34 osoby, a w powiatowych centrach pomocy rodzinie 184 osoby, w tym: pracownicy administracyjno-księgowi i obsługi (działy księgowości i finansów, zaopatrzenia, transportu, ekipy konserwatorskie) oraz inni pracownicy merytoryczni wykonujący m. in. usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze w gminie oraz zadania wspomagające w OPS i PCPR (asystenci rodziny, prawnicy, psychologowie, konsultanci, pedagodzy, aspiranci pracy socjalnej, koordynatorzy ds. komputeryzacji).

5. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w woj. opolskim

W 2023 r. na terenie woj. opolskiego funkcjonowały następujące jednostki organizacyjne pomocy społecznej, instytucje realizujące zadania z zakresu pieczy zastępczej i zatrudnienia socjalnego oraz inne ośrodki wsparcia i placówki całodobowej opieki:

- 70 ośrodków pomocy społecznej;
- 1 centrum usług społecznych;
- 11 powiatowych centrów pomocy rodzinie;
- 29 domów pomocy społecznej, z tego 28 ponadgminnych i 1 gminny (razem 39 domów wraz z filiami, prowadzone przez samorząd lub na jego zlecenie oraz podmioty niepubliczne i osoby prawne), na łącznie 3 082 miejsca;
- 32 placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku na 1 265 miejsc⁴¹;

---

⁴⁰ Wg szacunkowych danych ok. 85% stanowisk kierowniczych w OPS-ach, CUS-ach i PCPR-ach zajmują kobiety.

⁴¹ Są to placówki prowadzące działalność gospodarczą lub działalność statutową (zgromadzenia zakonne), wpisane do Rejestru Wojewody Opolskiego na podstawie wydanego zezwolenia (decyzji administracyjnej). Ich liczba w woj. opolskim sukcesywnie wzrasta (w 2011 r. w Rejestrze znajdowały się 4 placówki).

- 31 placówek opiekuńczo-wychowawczych na 442 miejsca, z tego:
  - 27 placówek socjalizacyjnych;
  - 4 placówki socjalizacyjno-interwencyjne i interwencyjne.
- 15 środowiskowych domów samopomocy dla 810 osób z zaburzeniami psychicznymi;
- 23 dzienne domy pomocy dla 1 603 osób starszych oraz 98 klubów seniora dla 5 495 osób;
- 17 noclegowni, schronisk i domów (wraz z 2. hostelami) z 810 miejscami dla osób bezdomnych oraz uzależnionych i samotnych matek;
- 443 miejsca w mieszkaniach wspomaganych i treningowych (przeznaczonych dla: młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze lub rodziny zastępcze, osoby z zaburzeniami psychicznymi, oraz osoby starsze i inne mające trudności w samodzielnym funkcjonowaniu oraz migrantów wojennych z Ukrainy);
- 7 ośrodków interwencji kryzysowej (w 2023 r. liczba korzystających wyniosła 2 626 osób);
- 2 ośrodki adopcyjne (1 prowadzony przez Samorząd Województw Opolskiego w ROPS w Opolu oraz 1 na zlecenie samorządu województwa), w których przysposobiono 51 dzieci;
- 8 klubów integracji społecznej;
- 5 centrów integracji społecznej;
- 2 specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, które udzieliły pomocy 504 osobom;
- 36 placówek wsparcia dziennego na 895 miejsc (liczba korzystających dzieci – 847);
- 17 warsztatów terapii zajęciowej⁴², w których uczestniczyło 673 osób niepełnosprawnych;
- 5 zakładów aktywności zawodowej⁴³ dla 323 uczestników;
- 29 spółdzielni socjalnych.

Analiza tych danych w latach 2011-2023 wskazuje na znaczącą poprawę zasobów pomocy i integracji społecznej województwa opolskiego. Liczba miejsc opieki i wsparcia powiększyła się o:

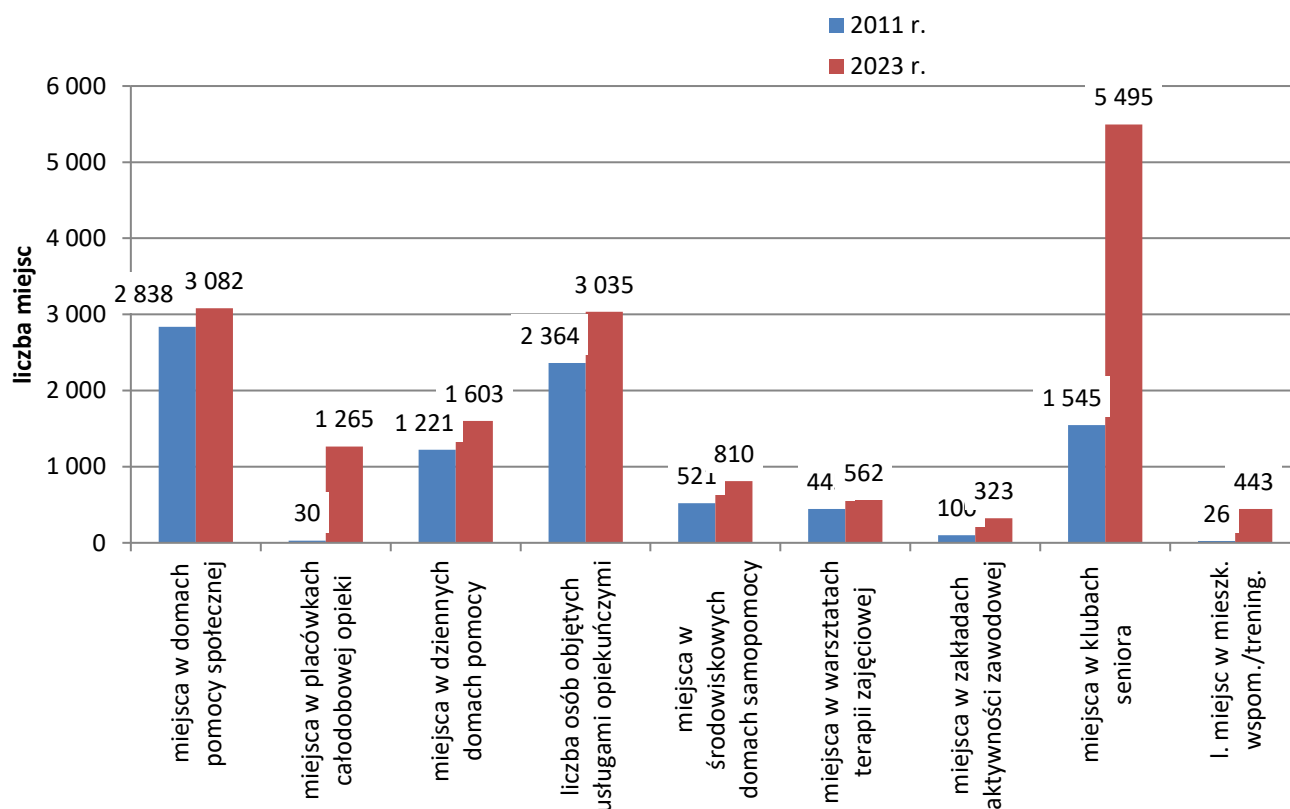
---

42 Zob. Infrastruktura usług społecznych w województwie opolskim – dostęp i potrzeby, s.17, Opole, marzec 2024r., <https://ops.rops-opole.pl/wp-content/uploads/analizy/uslugi-spoleczne/Infrastruktura%20us%C5%82ug%20spo%C5%82ecznych%20w%20woj.%20opolskim.pdf> (dostęp: 21.05.2024 r.).

43 Tamże, s. 15

- 246 miejsc w domach pomocy społecznej;
- 1 235 miejsc w placówkach całodobowej opieki (dla osób z niepełnosprawnościami, przewlekle chorych i w podeszłym wieku);
- 382 miejsca w dziennych domach pomocy;
- 289 miejsc w środowiskowych domach samopomocy;
- 671 miejsc świadczenia usług opiekuńczych w domu chorego (w tym specjalistycznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi);
- 117 miejsc w warsztatach terapii zajęciowej (dla osób z niepełnosprawnościami - głównie w znacznym stopniu, niezdolnych do pracy);
- 223 miejsca w zakładach aktywności zawodowej (dla osób z niepełnosprawnościami, mających największe trudności w zatrudnieniu na otwartym rynku pracy);
- 3 950 miejsc w klubach seniora;
- 417 miejsc w mieszkaniach wspomaganych i treningowych.

Wykres 34. Liczba miejsc opieki i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych w woj. opolskim w 2011 r. oraz 2023 r.

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie ocen zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2011 r. i 2023 r.

6. Ekonomia społeczna

6.1. Ekonomia społeczna

Ekonomia społeczna to działalność podmiotów ekonomii społecznej na rzecz społeczności lokalnej w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej, tworzenia miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, świadczenia usług społecznych, realizowana w formie działalności gospodarczej, działalności pożytku publicznego oraz innej działalności o charakterze odpłatnym.

Zgodnie z obowiązującą ustawą z 5 sierpnia 2022 o ekonomii społecznej oraz Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 r. Ekonomia solidarności społecznej, obszar wskazany definicją ekonomii społecznej obejmuje w szczególności następujące podmioty:

- spółdzielnie socjalne;
- warsztaty terapii zajęciowej i zakłady aktywności zawodowej;
- centra integracji społecznej i kluby integracji społecznej;
- spółdzielnie pracy;
- organizacje pozarządowe, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, z wyjątkiem: partii politycznych, europejskich partii politycznych, związków zawodowych i organizacji pracodawców, samorządów zawodowych, fundacji utworzonych przez partie polityczne i europejskich fundacji politycznych;
- podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1, 2 i 4 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Ważnym elementem ekonomii społecznej jest **przedsiębiorczość społeczna**, w ramach której podmioty ekonomii społecznej prowadzą działalność gospodarczą lub odpłatną działalność pożytku publicznego, mając za zadanie aktywizację zawodową i społeczną osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub realizację usług społecznych, a także nie prywatyzują zysku lub nadwyżki bilansowej i są zarządzane w sposób partycypacyjny.

Od listopada 2022 r. **status przedsiębiorstwa społecznego**, na wniosek podmiotu ekonomii społecznej, nadawany jest przez wojewodę właściwego ze względu na siedzibę podmiotu albo jednostki. Ubiegać się o niego mogą:

- spółdzielnie socjalne;
- spółdzielnie pracy, w tym spółdzielnie inwalidów i spółdzielnie niewidomych, oraz spółdzielnie produkcji rolnej;
- organizacje pozarządowe, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, z wyjątkiem: partii politycznych, europejskich partii politycznych, związków

zawodowych i organizacji pracodawców, samorządów zawodowych, fundacji utworzonych przez partie polityczne i europejskich fundacji politycznych;

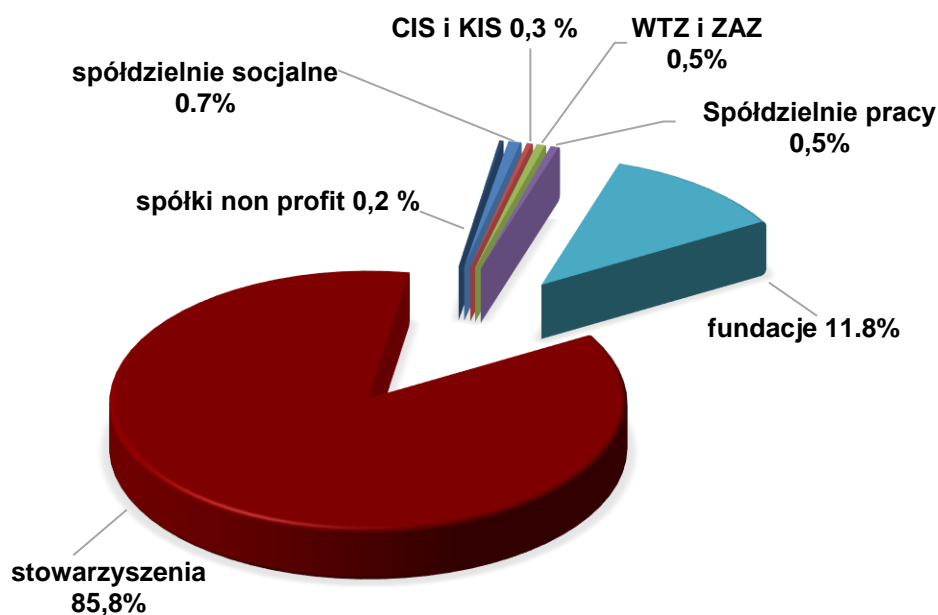
- podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1, 2 i 4 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

6.2. Podmioty ekonomii społecznej w województwie opolskim⁴⁴

W maju 2024 r. w woj. opolskim funkcjonowało 3 681 podmiotów ekonomii społecznej, w tym:

- 29 spółdzielni socjalnych;
- 19 spółdzielni pracy w tym spółdzielnie inwalidów i niewidomych;
- 17 warsztatów terapii zajęciowej i 5 zakładów aktywności zawodowej;
- 5 centrów integracji społecznej i 8 klubów integracji społecznej;
- 8 spółek non profit;
- 3 590 fundacji i stowarzyszeń (434 fundacje oraz 3 156 stowarzyszeń).

Wykres 35. Podmioty ekonomii społecznej w woj. opolskim w maju 2024 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu.

⁴⁴ Stan na 31.05.2024 r. Dane własne ROPS w Opolu, opracowane na podstawie KRS i innych dostępnych źródeł, w tym GUS. Liczba podmiotów ekonomii społecznej obejmuje wszystkie podmioty w woj. opolskim, bez względu na faktycznie prowadzoną aktywność lub działalność statutową, co odróżnia ich liczbę od aktywnych organizacji non-profit (pozarządowych) podawanych przez GUS (stąd ich większa liczba niż wskazana na stronie 27 za GUS).

Zdecydowaną większość podmiotów ekonomii społecznej (podobnie jak w całym kraju) stanowią stowarzyszenia i fundacje (97,61%).

Pozostałe podmioty ES zaliczane są do ekonomii solidarnej, która ze względu na swoją rolę w reintegracji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i osób z niepełnosprawnościami, są wrażliwym i wiodącym elementem funkcjonowania ekonomii społecznej.

Najwięcej podmiotów ekonomii społecznej (906) i ich odsetek (24,61%) w woj. opolskim występuje w Mieście Opolu. W pozostałych powiatach liczba PES jest zdecydowanie mniejsza (średnio 200-300), z wyjątkiem pow. nyskiego (488 podmiotów - 13,26%).

Tabela 34. Podmioty ekonomii społecznej w woj. opolskim w maju 2024 r.
– w powiatach wg typów

Lp.	Powiat	Spółdzielnie socjalne	Centra integracji społecznej	Kluby integracji społecznej	Warsztaty terapii zajęciowej	Zakłady aktywności zawodowej	Spółdzielnie pracy	Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	Fundacje	Stowarzyszenia	spółki <i>non profit</i>	Razem
1	brzeski	3	0	1	3	0	4	0	37	241	0	289
2	głubczycki	3	0	0	1	1	0	0	10	193	0	208
3	kędzierzyńsko-kozielski	3	1	1	1	1	1	0	32	238	0	278
4	kluczborski	9	1	0	1	1	0	0	9	203	2	226
5	krakowicki	0	0	0	1	0	1	0	18	166	0	186
6	namysłowski	0	0	1	1	0	0	1	6	155	0	164
7	nyski	1	2	2	2	1	1	1	40	438	0	488
8	oleski	3	0	0	2	0	1	1	20	219	0	246
9	opolski	0	0	2	2	0	1	0	43	276	0	324
10	prudnicki	1	0	0	1	0	0	0	11	162	3	178
11	strzelecki	4	1	0	1	0	1	0	9	172	0	188
12	Opole Miasto	2	0	1	1	1	6	0	199	693	3	906
Razem województwo		29	5	8	17	5	16	3	434	3 156	8	3 681

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie materiałów własnych oraz Rejestr Jednostek Pomocy Społecznej Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej https://rjps.mrips.gov.pl/RJPS/RU/start.do?id_menu=25, dostęp: 30.04.2024 r.

6.3. Przedsiębiorstwo społeczne

Zgodnie z zapisami ustawy z 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej, fundacje, stowarzyszenia, spółki z o.o. non profit, spółdzielnie socjalne oraz inne podmioty wskazane w ustawie mogą ubiegać się o status przedsiębiorstwa społecznego.

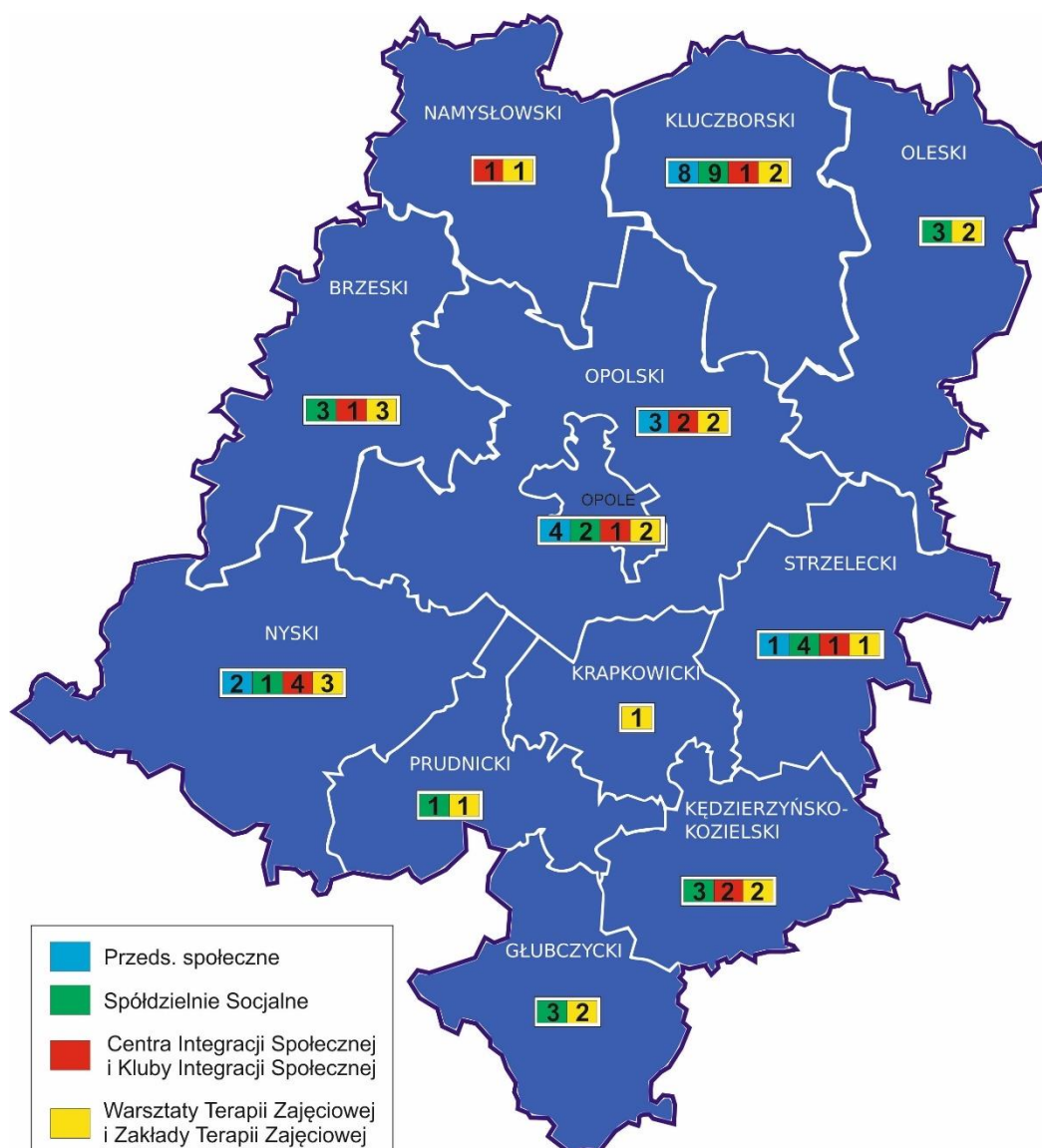
Status przedsiębiorstwa nadawany jest po spełnieniu wymogów określonych ustawą, przez właściwego wojewodę.

Posiadanie statusu przedsiębiorstwa społecznego generuje dla jednostki szereg korzyści związanych m.in. z:

- wsparciem zatrudnienia osób defaworyzowanych (tj. refundację składek ZUS, dotacje z Funduszu Pracy, dotacje z PFRON czy zwolnienia z podatku dochodowego od osób prawnych);
- wsparcie związane z zatrudnieniem osób z niepełnosprawnościami (np. możliwość zwrotu kosztów transportowych, czy kosztów budowy lub przebudowy związanej z modernizacją obiektów i pomieszczeń, o ile wynikają one z zatrudnienia osób z niepełnosprawnością);
- z dostępem do zamówień publicznych;
- dodatkowymi programami wspierania ekonomii społecznej.

Aktualnie status przedsiębiorstwa społecznego posiada 18 podmiotów z terenu woj. opolskiego.

Mapa 6. Podmioty ekonomii solidarnej w woj. opolskim w maju 2024 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu

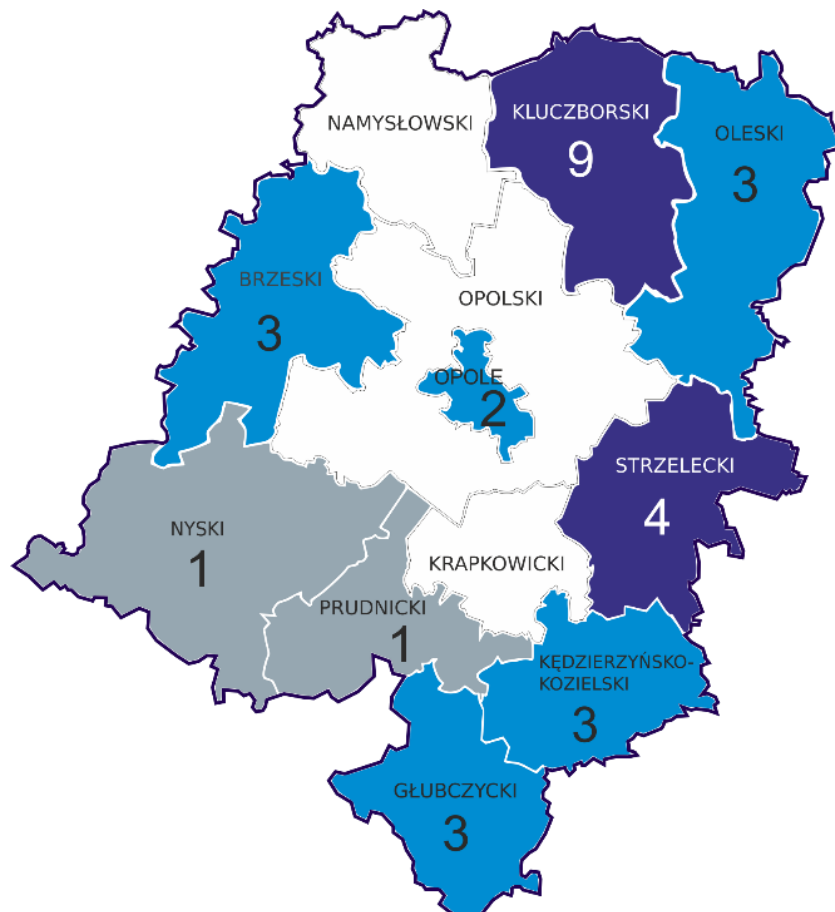
6.4. Spółdzielnie Socjalne

Ważną rolę w usamodzielnieniu ekonomicznym klientów pomocy społecznej pełnią szczególnie spółdzielnie socjalne. W maju 2024 r. w woj. opolskim działało **29 spółdzielni socjalnych**, które funkcjonują w większości powiatów woj. opolskiego.

Krajowy Program Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej, wskazuje, że ekonomia społeczna i solidarna winna być istotnym instrumentem aktywnej polityki społecznej oraz wsparcia rozwoju społecznego i lokalnego. W związku z tym zakłada się, że podmioty ekonomii społecznej (w tym przede wszystkim spółdzielnie socjalne) będą ważnym elementem aktywizacji i integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz dostarczycielami usług użyteczności publicznej oraz realizatorami zadań

z zakresu rozwoju lokalnego. Służyć temu mają m. in. działania polegające na wspieranie trwałego partnerstwa podmiotów ekonomii społecznej z samorządem terytorialnym, zwiększenie liczby miejsc pracy w ramach przedsiębiorczości społecznej, zwiększenie konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej oraz upowszechnienie pozytywnych postaw względem nich.

Mapa 7. Spółdzielnie socjalne w województwie opolskim w 2023 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu

Tabela 35. Spółdzielnie socjalne w woj. opolskim w maju 2024 r.

Lp.	Nazwa	Powiat	Gmina	Adres
1	Spółdzielnia Socjalna UNIKO	brzeski	Brzeg	ul. Towarowa 6 49-300 Brzeg
2	Brzeska Spółdzielnia Socjalna „Jedynka”	brzeski	Brzeg	ul. 1 maja 2 49-300 Brzeg
3	Qubit Spółdzielnia Socjalna	brzeski	Brzeg	ul. Cegielniana 16 49-300 Brzeg
4	Spółdzielnia Socjalna „Niezapominajka”	głubczycki	Głubczyce	ul. Słoneczna 17 48-100 Głubczyce

Lp.	Nazwa	Powiat	Gmina	Adres
5	Spółdzielnia Socjalna „Niezapominajka 2”	głubczycki	Głubczyce	ul. Słoneczna 17 48-100 Głubczyce
6	Spółdzielnia Socjalna "Pilszczanka"	głubczycki	Kietrz	ul. Wojska polskiego 32 40-130 Kietrz
7	Spółdzielnia Socjalna „Poza Czasem”	kędzierzyńsko-kozielski	Kędzierzyn-Koźle	ul. Gajowa 22 47-220 Kędzierzyn-Koźle
8	Spółdzielnia Socjalna „Pszczółka”	kędzierzyńsko-kozielski	Kędzierzyn-Koźle	ul. Pamięci Sybiraków 12 47-200 Kędzierzyn-Koźle
9	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „Ogniwo”	kędzierzyńsko-kozielski	Kędzierzyn-Koźle	ul. Matejki 29, 47-220 Kędzierzyn-Koźle
10	Spółdzielnia Socjalna KOST PRO	kluczborski	Kluczbork	ul. Barci Bassy 32 46-233 Bąków
11	PROFES Spółdzielnia Socjalna	kluczborski	Kluczbork	ul. Kuniów 33 a 46-200 Kluczbork
12	Spółdzielnia Socjalna 3Kultury	kluczborski	Kluczbork	Kuniów 33a, 46-200 Kluczbork
13	Spółdzielnia Socjalna „Las Vegas”	kluczborski	Byczyna	Polanowice 33 46-220 Byczyna
14	Spółdzielnia Socjalna „Kornik”	kluczborski	Byczyna	Polanowice 33/3 46-220 Byczyna
15	Spółdzielnia Socjalna „Ad Metam”	kluczborski	Wolczyn	ul. Szymonowska 6 46-250 Wolczyn
16	Spółdzielnia Socjalna „Gród”	kluczborski	Byczyna	Biskupice 58 46-220 Byczyna
17	Spółdzielnia Socjalna „MUZA”	kluczborski	Byczyna	ul. Stawowa 8a 46-220 Byczyna
18	Spółdzielnia Socjalna „Perunica”	kluczborski	Byczyna	ul. Dworcowa 7 46-220 Byczyna
19	Spółdzielnia Socjalna „Parasol”	nyski	Nysa	ul. Prusa 14 48-303 Nysa
20	Spółdzielnia Socjalna STREFA	oleski	Praszka	Rosochy 43A 46-230 Praszka

Lp.	Nazwa	Powiat	Gmina	Adres
21	Spółdzielnia Socjalna Integracja	oleski	Gorzów Śląski	Uszyce 18/19 46-310 Gorzów Śląski
22	Kwestia Opieki Spółdzielnia Socjalna	oleski	Olesno	Małe Przedmieście 44/10 46-300 Olesno
23	Spółdzielnia Socjalna „Domowe Smaki”	prudnicki	Prudnik	pl. Królowej Jadwigi 4 48-200 Prudnik
24	Strzelecka Spółdzielnia Socjalna	strzelecki	Strzelce Op.	ul. K. Wyszyńskiego 10 47-101 Strzelce Opolskie
25	Spółdzielnia Socjalna „Premio Group”	strzelecki	Strzelce Op.	ul. Zakładowa 11 47-100 Strzelce Opolskie
26	Spółdzielnia Socjalna „Premio Group 2”	strzelecki	Strzelce Op.	ul. Zakładowa 11 47-100 Strzelce Opolskie
27	Spółdzielnia Socjalna ARCHSYSTEM	strzelecki	Strzelce Op.	ul. M. Prawego 24 47-100 Strzelce Opolskie
28	Spółdzielnia Socjalna Usługowo-Handlowo-Produkcyjna „Opole”	Opole Miasto	Opole	ul. Katowicka 91 45-054 Opole
29	Spółdzielnia socjalna „Eco Invest”	Opole Miasto	Opole	ul. Ozimska 71 d 45-368 Opole

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie danych własnych ROPS Opole oraz Ogólnopolskiej Bazy Danych Spółdzielni Socjalnych; Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej; Departament Ekonomii Społecznej MRPiPS.

6.5. Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej w woj. opolskim

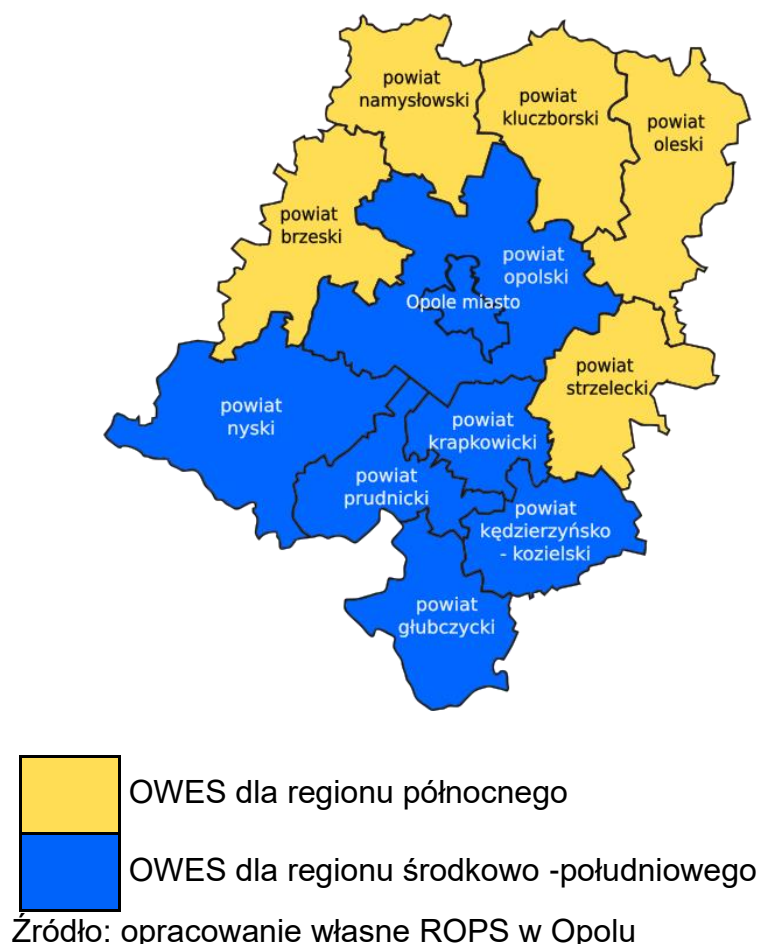
OWES-y to wyodrębnione jednostki podmiotu lub partnerstwo/konsorcjum podmiotów, które realizują usługi wsparcia ekonomii społecznej w zakresie:

- animacji i promocji ekonomii społecznej,
- wsparcia powstawania nowych podmiotów ekonomii społecznej,
- wsparcia istniejących przedsiębiorstw społecznych,
- działań bez osiągania zysku lub przeznaczające zysk na działania własne.

W lipcu 2023 roku Wojewódzki Urząd Pracy w Opolu jako instytucja pośrednicząca w ramach realizacji programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Opolskiego 2021-2027, ogłosił nabór wniosków na realizację działania 6.1 Wsparcie ekonomii społecznej, w ramach którego miały zostać wyłonione dwa podmioty, które w latach 2023-2026 będą udzielały wsparcia sektorowi społecznemu jako Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej.

W ramach tego konkursu województwo opolskie zostało podzielone na dwa subregiony - subregion północny z powiatami: brzeskim, kluczborskim, namysłowskim, oleskim i strzeleckim, oraz subregion środkowo-południowy, obejmującym powiaty: opolski, nyski, prudnicki i Miasto Opole, głubczycki, kędzierzyńsko-kozielski i krapkowicki.

Mapa 8. Subregiony wg działalności OWES w woj. opolskim

Pozytywną ocenę w tym konkursie uzyskał jeden projekt złożony przez Spółdzielnię Socjalną Profes z Byczyny. Profes (podobnie jak w latach ubiegłych) objął wsparciem subregion północny. Aktualnie trwają prace związane z ponownym uruchomieniem procedury konkursowej dla subregionu środkowo-południowego i ponownego wyłonienia drugiego OWES-u w woj. opolskim.

6.6. Podmioty ekonomii społecznej jako dostawcy usług społecznych ⁴⁵

Podmioty ekonomii społecznej - obok gmin i powiatów, pełnią kluczową rolę w dostarczaniu i realizacji usług w środowisku. Wśród licznych atutów, wynikających ze znajomości środowisk, którymi się zajmują, mają często lepsze rozpoznanie lokalnych potrzeb oraz mogą szybciej udzielić pomocy. Jednocześnie część zleconych usług mogą wykonywać w cenach korzystniejszych i lepszych jakościowo niż podmioty komercyjne, a występując w podwójnej roli: dostawcy usług społecznych oraz podmiotu reintegracji osób zagrożonych wykluczeniem, są w stanie bardziej angażować i integrować społeczność lokalną.

Spśród podmiotów ekonomii społecznej w woj. opolskim usługi społeczne, w rozumieniu współczesnych wyzwań i potrzeb oraz procesu deinstytucjonalizacji, np. w zakresie usług opiekuńczych bezpośrednio kierowanych do osób starszych lub z niepełnosprawnościami, świadczą nieliczne podmioty (głównie są to organizacje pozarządowe, prowadzące jednostki reintegracji społeczno-zawodowej – warsztaty terapii zajęciowej i zakłady aktywności zawodowej, oraz część podmiotów sprofilowanych jako opiekuńczo-wspomagających).

Zatem istotnym wyzwaniem jest stworzenie warunków, które umożliwią silniejsze włączenie tych podmiotów jako dostawcy usług społecznych, by mogły skutecznie odpowiadać na potrzeby swoich odbiorców i lokalnej społeczności, przy jednoczesnym wzmocnieniu ich pozycji jako istotnych miejscowo i ponadlokalnie podmiotów przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, przyczyniających się m.in. do tworzenia nowych miejsc pracy w środowisku lokalnym.

6.7. Opolski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2023-2027

W 2023 r. ROPS w Opolu opracował aktualizację Opolskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2023-2027, dostosowując dotychczasowe zapisy do aktualnych uwarunkowań społeczno-gospodarczych i okoliczności wynikających z upływu terminu obowiązywania dokumentu w 2022 roku oraz wejściem w życie ustawy z 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej.

Program, określa najważniejsze cele i obszary działań na lata 2023-2027:

Priorytet 1- Upowszechnianie wiedzy o ekonomii społecznej w regionie.

- **Cel główny dla priorytetu:** Wzrost wiedzy i świadomości społecznej na temat roli i znaczenia ekonomii społecznej w rozwoju regionalnym
- **Cele szczegółowe:**
  - Upowszechnianie idei ekonomii społecznej w regionie;
  - Promocja marki i produktów ekonomii społecznej;

---

⁴⁵ Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Opolskiego na lata 2023-2025, s. 16-18 https://ops.rops-opole.pl/?page_id=329

- Wzrost poziomu wiedzy na temat na temat funkcjonowania PES/PS;
- Wzrost umiejętności prowadzenia skutecznej promocji sektora ES.
- **Działania:**
  - Prowadzenie kampanii informacyjno-promocyjnych adresowanych do odbiorców instytucjonalnych oraz różnych grup odbiorców indywidualnych (m.in. na promocja idei ES, jak również marki oraz produktów lub usług PES/PS);
  - Organizacja przedsięwzięć zwiększających widoczność PES/PS jako dostawców produktów i usług oraz wspieranie sprzedaży produktów i usług świadczonych przez PES/PS, w tym poza środowiskiem ES (np. targi ekonomii społecznej);
  - Promocja współpracy międzyinstytucjonalnej w regionie, w tym wspólnych działań instytucji pomocy i integracji społecznej, rynku pracy, „trzeciego sektora”, uczelni wyższych oraz podmiotów prywatnych na rzecz rozwoju ES;
  - Upowszechnianie idei partnerstwa lokalnego, a także uwzględnianie roli PES/PS w budowaniu rozwoju lokalnego;
  - Promocja ekonomii społecznej poprzez system edukacji oraz szkolnictwa wyższego;
  - Włączanie obszaru ES do programu nauczania szkół oraz uczelni wyższych w regionie;
  - Upowszechnianie wiedzy na temat zlecania zadań publicznych NGO i PES wśród przedstawicieli JST;
  - Upowszechnianie wiedzy na temat stosowania klauzul i aspektów społecznych wśród przedstawicieli JST.

Priorytet 2: Rozwój i wzmocnienie systemu wsparcia ekonomii społecznej

- **Cel główny priorytetu:** Stworzenie stabilnego i efektywnego systemu wsparcia PES/PS
- **Cele szczegółowe:**
  - Zapewnienie wysokiej jakości usług wsparcia dla PES/PS;
  - Wzmocnienie roli PES/PS jako dostawcy usług w środowisku lokalnym (w tym usług społecznych);
  - Rozwój infrastruktury organizacyjno-prawno-ekonomicznej dla tworzenia i wsparcia PES/PS.
- **Działania:**
  - Działania na rzecz włączenia PES/PS do systemu usług społecznych w regionie;

- Tworzenie we współpracy z samorządami powiatowymi i gminnymi lokalnych map potrzeb pod kątem usług społecznych;
- Działania na rzecz włączenia PES/PS w proces deinstytucjonalizacji w regionie.
- Tworzenie regionalnej sieci współpracy OWES;
- Tworzenie regionalnych sieci kooperacji PES o charakterze reintegracyjnym;
- Wyznaczanie kierunków rozwoju ES;
- Prowadzenie badań i analiz dotyczących rozwoju opolskiej ES;

Priorytet 3: Wzmocnienie potencjału organizacyjnego i ekonomicznego PES/PS

- **Cel główny priorytetu:** Zwiększenie liczby PES/PS oraz ilości świadczonych przez nie usług.
- **Cele szczegółowe:**
  - Zwiększenie liczby PES/PS w regionie;
  - Zwiększenie liczby członków i pracowników PES/PS;
  - Zwiększenie poziomu profesjonalizacji oraz ekonomizacji PES i NGO.
- **Działania:**
  - Usługi animacji lokalnej (usługi animacyjne);
  - Usługi rozwoju ekonomii społecznej (usługi inkubacyjne);
  - Usługi wsparcia istniejących przedsiębiorstw społecznych (usługi biznesowe);
  - Działania na rzecz profesjonalizacji i ekonomizacji PES i NGO.

6.8. Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej

Zgodnie z ustawą z 5 sierpnia 2023 r o ekonomii społecznej, w kwietniu 2023 r. Marszałek Województwa Opolskiego, powołał do działania Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej Województwa Opolskiego na lata 2023-2027. W skład komitetu weszli przedstawiciele:

- marszałka województwa;
- wojewody;
- jednostek samorządu terytorialnego;
- podmiotów ekonomii społecznej;
- wojewódzkiej rady działalności pożytku publicznego;
- związków spółdzielczych;
- instytutów badawczych;

- uczelni;
- związków zawodowych;
- organizacji pracodawców.

Komitet funkcjonuje jako ciało doradcze Marszałka oraz Zarządu województwa w sprawach związanych z rozwojem i działalnością sektora ekonomii społecznej.

Do głównych zadań Komitetu należą:

- przedstawianie opinii o regionalnym programie rozwoju na rzecz ekonomii społecznej oraz projektach uchwał organów samorządu województwa dotyczących funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej;
- zapoznawanie się z efektami realizacji regionalnego programu rozwoju na rzecz ekonomii społecznej oraz przedstawianie opinii w tym zakresie.

7. Koszt pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2022-2023 i w 2024 r. (prognoza)

7.1. Zadania gminy

Koszt zadań realizowanych w 2023 r. przez gminy z zakresu pomocy społecznej i innych zadań z obszaru polityki społecznej wyniósł prawie **768 644 mln zł**, z tego na:

- zadania pomocy społecznej wydatkowano ponad 351 145 mln zł;
- inne zadania z obszaru polityki społecznej – ponad 417 499 mln zł.

Tabela 36. Środki finansowe przeznaczone przez gminy na zadania pomocy społecznej i inne zadania z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2022-2023 i w 2024 r. (prognoza) w tys. zł

Wyszczególnienie	Środki finansowe przeznaczone na wydatki w pomocy społecznej i inne zadania z obszaru polityki społecznej w budżetach gmin województwa opolskiego w latach 2022-2024 w tys. zł				
	2022 r.	2023 r.	Wzrost/spadek w 2023 r. 2022 r. =100%	2024 r. (prognoza)	Wzrost/spadek w 2024 r. 2023 r. =100%
ZADANIA Z ZAKRESU POLITYKI SPOŁECZNEJ OGÓŁEM zadania gminy	1 096 788	768 644	70,1	822 123	107,0
z tego:					
POMOC SPOŁECZNA	308 475	351 145	113,8	384 288	109,4
w tym:					

Wyszczególnienie	Środki finansowe przeznaczone na wydatki w pomocy społecznej i inne zadania z obszaru polityki społecznej w budżetach gmin województwa opolskiego w latach 2022-2024 w tys. zł				
	2022 r.	2023 r.	Wzrost/spadek w 2023 r. 2022 r. =100%	2024 r. (prognoza)	Wzrost/spadek w 2024 r. 2023 r. =100%
świadczenia pieniężne oraz składki na ubezpieczenie społeczne	68 412	72 204	105,5	78 499	108,7
usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze	22 593	23 317	103,2	28 743	123,3
Pomoc w zakresie dożywiania	12 241	13 524	110,5	12 544	92,8
odpłatność gmin za pobyt osób w DPS	66 241	80 576	121,6	86 070	106,8
utrzymanie OPS	92 537	106 338	114,9	121 746	114,5
utrzymanie ŚDS	21 764	25 929	119,1	24 542	94,7
odpłatność gmin za pobyt dzieci w pieczy zastępczej	14 588	17 782	121,9	19 134	107,6
przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	1 640	1 673	102,0	1 992	119,1
usuwanie skutków powodzi	0	0	x	0	x
wspieranie rodziny i inne zadania	8 459	9 802	115,9	11 018	112,4
INNE ZADANIA	788 313	417 499	53,0	437 835	104,9
świadczenia wychowawcze 500+	425 187	585	0,1	399	68,2
świadczenia rodzinne	273 460	299 539	109,5	307 035	102,5
przeciwdziałanie alkoholizmowi	20 525	25 571	124,6	26 494	103,6
przeciwdziałanie narkomanii	699	938	134,2	1 279	136,4
dotatki mieszkaniowe	13 965	17 280	123,7	18 041	104,4
stypendia socjalne dla uczniów i zasiłki szkolne	2 907	2 938	101,1	3 082	104,9
utrzymanie żłobków i klubów dziecięcych	51 570	70 648	137,0	81 505	115,4

*środki na zadania pomocy społecznej ustalono na podstawie części 3 dane o korzystających z pomocy społecznej gminnych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2023 r.

**prognoza wydatków na 2024 r. wg danych gmin.

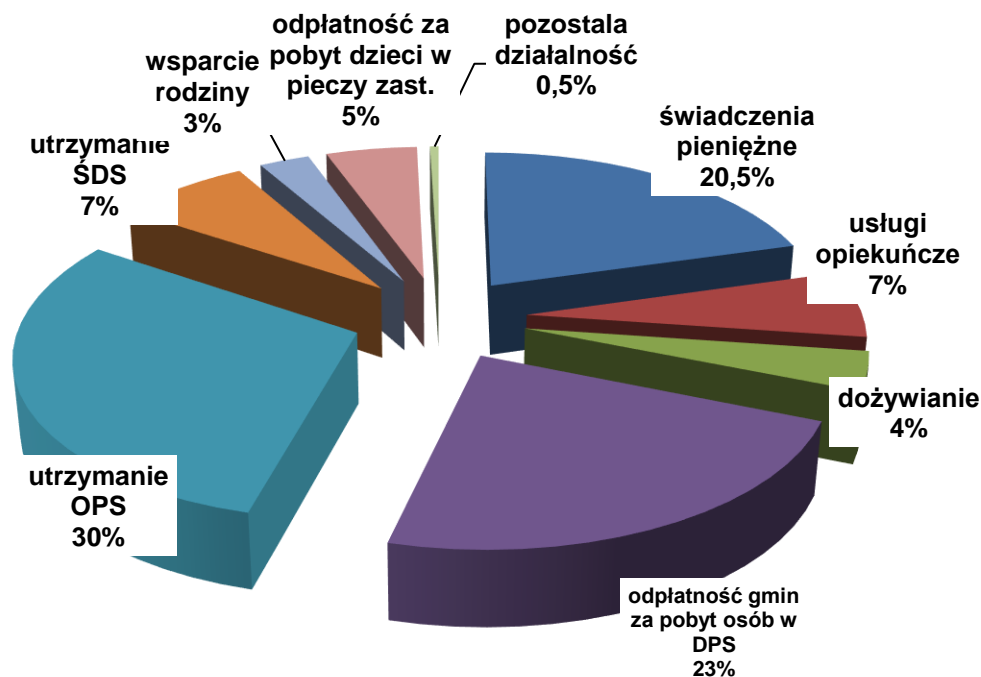
Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2023 r.

Koszt zadań pomocy społecznej w 2023 r. wyniósł ponad 351,1 mln (o 13,8% więcej niż w 2022 r.), przy czym wzrosły koszty realizacji większości zadań, w tym m.in:

- odpłatność gmin za pobyt dzieci w pieczy zastępczej wzrosła o 21,9% (w tym z uwagi na wzrost kosztów utrzymania dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej);
- o 21,6 % wzrósł koszt odpłatności ponoszonej przez gminy za pobyt osób w domach pomocy społecznej (w tym z uwagi wzrost kosztów utrzymania w DPS)
- utrzymanie Środowiskowych Domów Samopomocy – o 19,1%;
- o 15,9% wzrosły środki przeznaczane na wspieranie rodziny i inne zadania.

Wśród pozostałych zadań samorządu gminnego w 2023 r. najbardziej zmalały środki przeznaczone na świadczenie wychowawcze 500+ – o 99,9 %. Tak wysoki spadek wynika z faktu, iż począwszy od 1 czerwca 2022 r., świadczenie wychowawcze dla wychowanków pieczy zastępczej jest przyznawane i wypłacane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych - w miejsce powiatowych organów właściwych.

Wykres 36. Struktura kosztów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2023 r.

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej w 2023 r.

W strukturze wydatków gmin przeznaczonych na realizację zadań pomocy społecznej – podobnie jak w latach ubiegłych, największy udział miały:

- świadczenia pieniężne (20,5%) oraz utrzymanie ośrodków pomocy społecznej (30%);
- odpłatność za pobyt osób w domach pomocy społecznej stanowi 23% ogólnego kosztu;
- 7% wydatków stanowią środki przeznaczone w 2023 r. na realizację usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych oraz utrzymanie środowiskowych domów samopomocy.

Biorąc pod uwagę całość wydatków gmin przeznaczonych w 2023r. na politykę społeczną (768 644 mln zł), największy udział w tych budżetach ma zadanie polegające na wsparciu rodziny, tj. wypłata świadczeń rodzinnych – których koszt w 2023 r. to 39 % środków przeznaczonych na zadania z zakresu polityki społecznej.

Według prognozy w 2024 r. koszt zadań pomocy społecznej i innych zadań z zakresu polityki społecznej wzrośnie o 7 %, w tym najbardziej:

- środki przeznaczone na przeciwdziałanie narkomanii o 36,4 %;
- środki na usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze – o 23,3%;
- środki na przeciwdziałanie przemocy domowej o 19,1%.

7.2. Zadania powiatu, w tym koszt świadczeń udzielonych przez powiatowe centra pomocy rodzinie

W 2023 r. na zadania powiatów z zakresu polityki społecznej wydatkowano ponad 307,3 mln zł, w tym:

- na zadania pomocy społecznej i pieczy zastępczej prawie 269 mln zł;
- na zadania związane z rehabilitacją osób niepełnosprawnych ponad 38,4 mln zł.
- W porównaniu do 2022 r. wydatki z zakresu polityki społecznej wzrosły o 13,1%.
- W zakresie zadań pomocy społecznej i pieczy zastępczej największy wzrost kosztu odnotowano w zakresie:
  - utrzymania ośrodków wsparcia – Środowiskowy Dom Samopomocy w Sowczycach o 19,1%,
  - utrzymania domów pomocy społecznej o 15,4%,
  - prowadzenia placówek opiekuńczo-wychowawczych o 9,1%,
  - utrzymania powiatowych centrów pomocy rodzinie o 8,9%.

Tabela 37. Środki finansowe przeznaczone przez powiaty na realizację zadań pomocy społecznej i innych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2022-2023 i w 2024 r. (prognoza) w tys. zł – zadania szczegółowe

Lp.	Wyszczególnienie	Środki finansowe przeznaczone na wydatki w pomocy społecznej i inne zadania z obszaru polityki społecznej w budżetach gmin województwa opolskiego w latach 2022-2024 w tys. zł				
		2022 r.	2023 r.	Wzrost/spadek w 2023 r. 2022 r.=100%	2024 r. (prognoza)	Wzrost/spadek w 2024 r. 2023 r.=100%
1	Koszt zadań powiatu ogółem (suma wierszy: 2 i 8)	277 730	307 348	110,7	330 874	107,7
w tym:						
2	Zadania pomocy społecznej (suma wierszy od 3 do 7)	237 829	268 900	113,1	286 757	106,6
3	domy pomocy społecznej	150 697	173 868	115,4	182 951	105,2
4	ośrodki wsparcia (Środowiskowy Dom Samopomocy w Sowczycach, gm. Olesno)	1 191	1 419	119,1	1 286	90,6
5	prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych	31 123	33 955	109,1	35 367	104,2
6	koszt utrzymania dzieci w rodzinach zastępczych oraz usamodzielnienia wychowanków	42 877	46 660	108,8	52 628	112,8
7	utrzymanie powiatowego centrum pomocy rodzinie	11 941	12 998	108,9	14 525	111,7
8	Inne zadania razem (suma wierszy: 9 i 13)	39 901	38 448	96,4	44 117	114,7
9	pomoc osobom niepełnosprawnym (w tym PFRON)	36 604	34 569	94,4	39 924	115,5
10	w tym: utrzymanie warsztatów terapii zajęciowej	17 950	18 526	103,2	20 415	110,2
11	w tym: dofinansowanie turnusów rehabilitacyjnych	2 894	3 810	131,7	4 766	125,1
12	w tym: likwidacja barier i zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny	15 760	12 233	77,6	14 743	120,5
13	zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności	3 297	3 879	117,7	4 193	108,1

Źródło: powiatowe oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2022 r. i 2023 r.

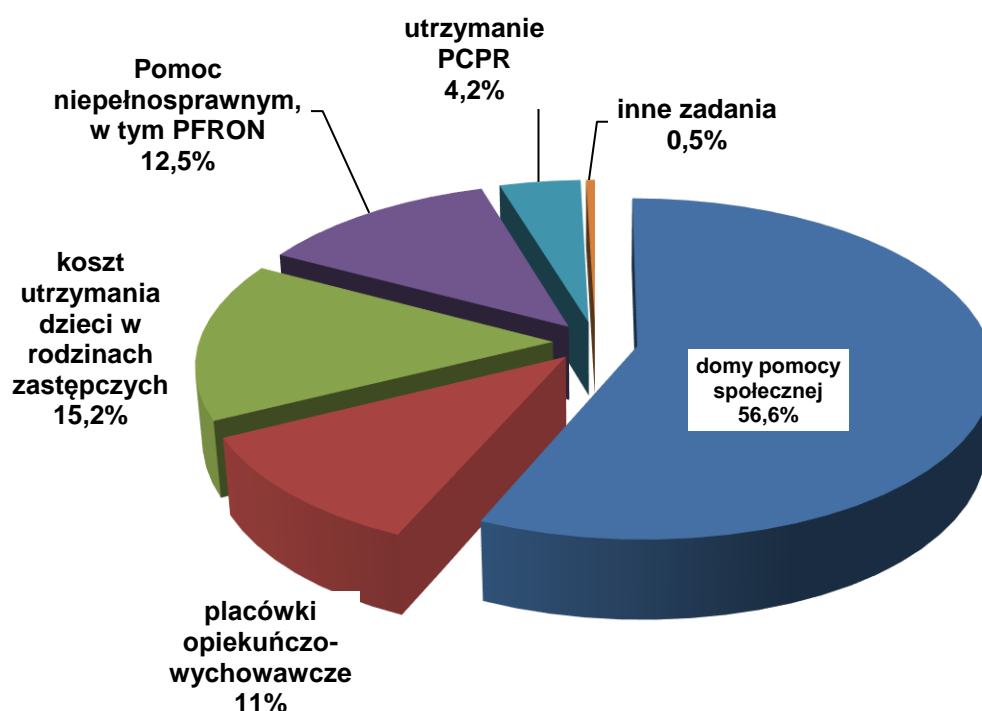
W zakresie zadań związanych z pomocą osobom niepełnosprawnym wydatki wzrosły w zakresie:

- dofinansowania turnusów rehabilitacyjnych (o 31,7%),
- utrzymania zespołów ds. orzekania o niepełnosprawności (o 17,7%),
- utrzymania warsztatów terapii zajęciowej (o 18,6%).

Spadek zanotowano jedynie w przypadku zadań dot. likwidacji barier architektonicznych oraz zakupu sprzętu rehabilitacyjnego – o 22,4%,

W strukturze kosztów zadań pomocy społecznej realizowanych przez powiat dominują wydatki związane z bieżącym utrzymaniem domów pomocy społecznej (ponad 56,6%) oraz dzieci w rodzinach zastępczych (15,2%), a także prowadzeniem placówek opiekuńczo-wychowawczych (11%). Na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami (finansowane ze środków PFRON) przeznaczono w 2023 r. 12,5% wydatków, a koszt obsługi zadań (utrzymanie powiatowych centrów pomocy rodzinie) stanowi 4,2% ogółu wydatków ponoszonych przez samorząd powiatowy na realizację wszystkich zadań.

Wykres 37. Struktura kosztów realizacji przez powiaty woj. opolskiego zadań pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w 2023 r.

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej w 2023 r.

W 2024 r. - według prognozy, powiaty przewidują wzrost (o 7,7%) wydatków, w tym m.in. na:

- utrzymanie dzieci w rodzinach zastępczych (o 12,8%),
- utrzymanie powiatowych centrów pomocy rodzinie (o 11,7%).

Spośród innych zadań z zakresu polityki społecznej najwięcej (o 25,1%) wzrosnąć ma dofinansowanie turnusów rehabilitacyjnych.

7.3. Zadania gmin i powiatów – razem

W 2023 r. na realizację zadań pomocy społecznej oraz innych zadań polityki społecznej w woj. opolskim gminy i powiaty przeznaczyły 1 075,9 mln zł, z czego:

- 768,6 mln zł pochodziło z budżetów gmin (71,4%);
- 307,3 mln zł budżetów powiatów (28,6%).

Tabela 38. Koszt pomocy społecznej oraz innych zadań polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2022-2023 i 2024 r. (prognoza) – razem zadania gmin i powiatów w tys. zł

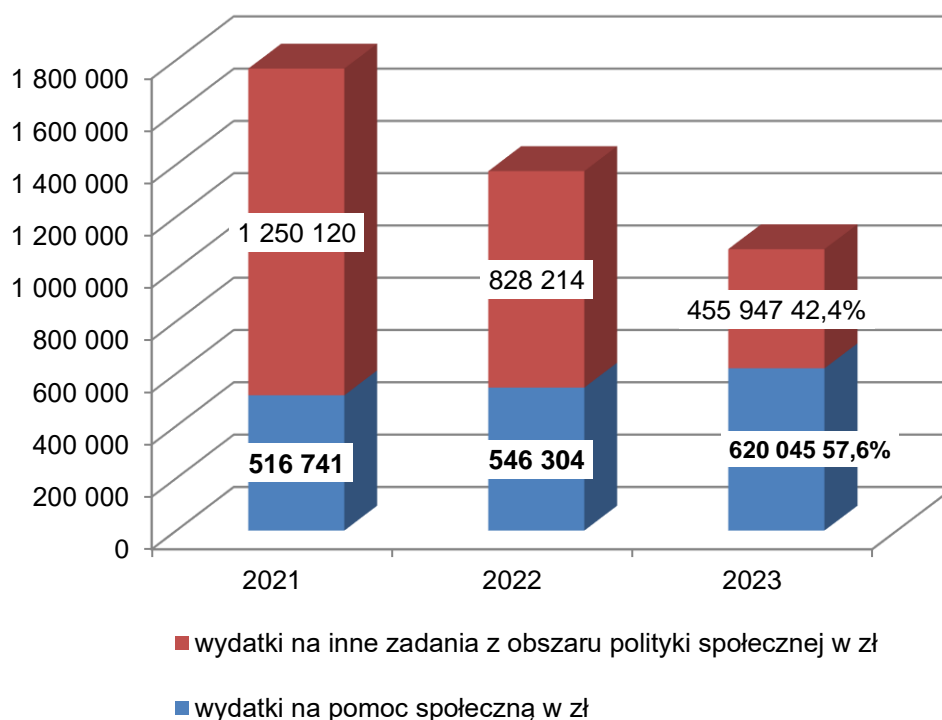
Wyszczególnienie	Środki finansowe przeznaczone na wydatki w pomocy społecznej i inne zadania z obszaru polityki społecznej w budżetach gmin województwa opolskiego w latach 2022-2024 w tys. zł				
	2022	2023	dynamika 2022=100%	2024 (prognoza)	dynamika 2023=100%
WYDATKI GMIN	1 096 788	768 644	70,1	822 123	107,0
WYDATKI POWIATÓW	277 730	307 348	110,7	330 874	107,7
w tym środki PFRON	39 901	38 448	96,4	44 117	114,7
RAZEM	1 374 518	1 075 992	78,3	1 152 997	107,2

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej w 2023 r.

W 2023 r. – w porównaniu do 2022 r., koszt realizowanych zadań w woj. spadł o 21,7% przy czym:

- koszt zadań realizowanych przez gminy zmalał o 29,9 %, w tym najwięcej spadły wydatki przeznaczone na świadczenia wychowawcze 500+ (o 99,9%), natomiast wzrosły koszty utrzymania żłobków i klubów dziecięcych – o 37% oraz środki przeznaczone na działania związane z przeciwdziałaniem narkomanii – o 34,2%, a także (o 23,7%) zwiększyły się środki przeznaczone na dodatki mieszkaniowe,
- koszt zadań powiatu wzrósł o 10,7%, w tym najbardziej wysokość środków na dofinansowanie turnusów rehabilitacyjnych (o 31,7%) oraz o 15,4% wzrosły środki przeznaczone na utrzymanie domów pomocy społecznej.

Wykres 38 Środki finansowe przeznaczone na realizację zadań pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2021-2023 – wydatki w tys. zł

*Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu.

8. Wnioski

- **W 2023 r. w województwie opolskim – w porównaniu do 2022 r.:**
  - liczba ludności zmniejszyła się o 0,6% (do 936 725 osób - o 5 716 osób), a w strukturze ludności wg ekonomicznych grup wieku odnotowano kolejny wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym (do 24,5% populacji regionu), przy jednoczesnym spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym (ludność województwa zmniejsza się o ok. 6 tys. osób rocznie, w tym ok. 1 200 – 1 300 to migracje do innych województw lub za granicę Polski);
  - w 2023 r. w woj. opolskim urodziło się 6 177 dzieci, tj. o 611 mniej niż w 2022 r. Liczba zgonów wyniosła 10 624 (mniej niż rok wcześniej o 1 120). Przyrost naturalny (liczba urodzeń do liczby zgonów) – podobnie jak w latach poprzednich, był ujemny i wynosił w 2023 r. minus 4 447.
  - przyrost naturalny na 1 000 osób zmalał z minus 5,2 do minus 4,7 w 2023 r. (w Polsce wystąpił spadek z minus 3,8 do minus 3,6 w 2023 r.).

- na koniec grudnia 2023 roku stopa bezrobocia w poszczególnych powiatach woj. opolskiego wahała się od 2,9% w Mieście Opolu do 10,2% w powiecie głubczyckim. Coroczna analiza stopy bezrobocia wskazuje, że od kilku lat najtrudniejsza sytuacja nadal występuje w powiatach: głubczyckim (10,2%) i prudnickim (9,1%).
- w woj. opolskim funkcjonuje 128 placówek opieki żłobkowej, w tym 118 żłobków na 5 995 miejsc i 10 klubów dziecięcych na 146 miejsc. Łącznie w woj. opolskim jest 6 141 miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3.
- **W ramach realizacji RPO WO 2014-2020 realizowane były projekty** polegające na bezpośrednim wsparciu osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym osób starszych, z niepełnosprawnościami, bezrobotnych, rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz dzieci i młodzieży umieszczonej w systemie pieczy zastępczej. W sumie zrealizowano około 290 projektów, w ramach których wsparcie otrzymało ponad 130 tys. osób. Wartość projektów wyniosła 607 267 992 zł, w tym dofinansowanie UE 442 562 786 zł.
- **Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu był realizatorem projektów:**
  - Bliżej rodziny i dziecka – wsparcie rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz wsparcie pieczy zastępczej, polegający na wsparciu rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz wsparciu pieczy zastępczej, poprzez zwiększenie dostępu do usług społecznych, umożliwiających eliminację deficytów i dysfunkcji tych grup społecznych oraz przeciwdziałanie ich marginalizacji. Projekt realizowano w okresie kwiecień 2016 r. – listopad 2023 r. Od początku trwania projektu (3 edycje) wydatkowano łącznie 32 204 696 zł, w tym w 2023 r. - 1 304 714 zł;
  - Nie-Sami-Dzielni – rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielne (I edycja i II edycja część A i B) - wzrost liczby miejsc świadczenia usług opiekuńczych, w tym dla osób niepełnosprawnych, zatrudnienie asystentów osób starszych. Projekt realizowano od 2019 r. do 2023 r. Łączy koszt dwóch edycji projektu wyniósł 26 088 909 zł, w tym w 2023 r. wydatkowano 1 781 443 zł.
  - Wsparcie dla opolskiego modelu promocji, upowszechniania oraz rozwoju sektora ekonomii społecznej (II edycja), mającego na celu rozwój i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej poprzez koordynowanie oraz prowadzenie działań w tym obszarze w województwie opolskim. Projekt realizowano od lipca 2019 r. do listopada 2023 r., a jego koszt wynosił 2 879 400 zł. W 2023 r. koszt realizacji projektu wyniósł 976 231 zł.
  - Projekt partnerski samorządów województw: Opolskiego, Śląskiego, Łódzkiego i Małopolskiego, Kooperacje 3D - model wielosektorowej współpracy na rzecz wsparcia osób i rodzin, którego celem było zwiększenie

kooperacji oraz poprawa współpracy pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej a podmiotami innych polityk sektorowych istotnych z punktu widzenia włączenia społ. i zwalczania ubóstwa m.in. pomocy społecznej, edukacji, zdrowia, sądownictwa, policji. W woj. opolskim w projekcie uczestniczyły gminy: Brzeg i Kędzierzyn-Koźle, oraz powiaty: brzeski i kędzierzyńsko-kozielski. Projekt był realizowany od kwietnia 2018 r. do września 2023 r., łączna wartość projektu w woj. opolskim wyniosła 4 294 325 zł, a w 2023 r. wydatkowano 221 817 zł.

- Opolski senior – zapewnienie wsparcia osobom niesamodzielnym oraz ich opiekunom, projekt partnerski Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Niemców na Śląsku Opolskim skierowany do osób niesamodzielnych i seniorów zamieszkujących województwo opolskie. Partnerami projektu byli: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu oraz Towarzystwo Dobroczynne Niemców na Śląsku. Projekt realizowano w okresie kwiecień 2019 r. – październik 2023 r. łączna wartość projektu wyniosła 439 225 zł, a w 2023 r. wydatkowano 296 895 zł.
- Projekt nadzwyczajny RPO EFRR Solidarni z Ukrainą – pomoc migrantom wojennym w województwie opolskim, realizowany od czerwca 2022 r. – czerwca 2023 r. Został opracowany w ramach partnerstwa ROPS, Regionalnego Zespołu Placówek Wsparcia Edukacji (obecnie Opolskie Centrum Edukacji w Opolu) oraz 17 gmin (Biała, Brzeg, Dobrzeń Wielki, Dobrodzień, Głubczyce, Głuchołazy, Kluczbork, Leśnica, Nysa, Olesno, Paczków, Popielów, Prudnik, Strzelce Opolskie, Strzeleczyki, Ujazd i Wołczyn). łączna wartość projektu wyniosła 10 352 951 zł, a w 2023 r. wydatkowano 3 754 963 zł.

• **W obszarze działań systemu pomocy społecznej:**

- po raz kolejny zmniejszyła się liczba klientów pomocy społecznej (o 0,6% - do 20 120 osób), przy czym, wraz ze zmniejszeniem się liczby osób objętych pomocą pieniężną i rzeczową, spadła także liczba objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi (o 27%), natomiast nieznacznie wzrosła liczba osób objętych zwykłymi usługami opiekuńczymi (o 1,6%);
- wskaźnik deprivacji lokalnej (liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców pomocy społecznej na 1 000 ludności) wyniósł 30,6. Oznacza to, że na każde 1 000 mieszkańców przypadało prawie 31 osób w rodzinach klienta otrzymującego świadczenie z pomocy społecznej. Wskaźnik ten spada sukcesywnie od 2013 r. (wynosił 70,2);
- w 2023 r. – w przeciwieństwie do poprzednich lat, odnotowano nieznaczny wzrost liczby osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej – z 11 532 do 11 588 świadczeniobiorców, tj. o 0,5% (w 2022 r. był to spadek o 5,9%);
- bez zmian utrzymuje się struktura świadczeniobiorców wg powodów udzielania pomocy, nadal największe grupy świadczeniobiorców otrzymują

pomoc z powodu ubóstwa i bezrobocia, choć w tych kategoriach odnotowano (podobnie jak rok wcześniej) spadki liczby świadczeniobiorców o odpowiednio 10,7% i 5,5%. Jednocześnie od kilku lat na kolejnym miejscu, wśród powodów udzielania świadczeń, znajduje się długotrwała i ciężka choroba (wcześniej była to niepełnosprawność);

- w 2023 r. na 100 mieszkańców województwa opolskiego przypadają nieco ponad 2 osoby (średnio 2,1), którym przyznano świadczenie pomocy społecznej;
- w 2023 r. koszt świadczeń pomocy społecznej w woj. opolskim, udzielonych przez gminy, wyniósł ponad 104 679 744 zł, tj. o 21,3% więcej niż w 2022 r.;
- Średnia, roczna wartość pomocy przypadająca w 2023 r. na jednego świadczeniobiorcę wyniosła 5 203 zł (o ponad 22% więcej niż w 2022 r.), co wynikało głównie ze zwiększonych kosztów usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych, zasiłków celowych oraz innych świadczeń m.in. schronienia, posiłków, sprawienia pogrzebu, usamodzielnienia, mimo spadku liczby uprawnionych do świadczeń pomocy społecznej o 0,6%.
- łącznie w 2023 r. z różnych form pomocy i wsparcia (świadczeń pieniężnych i niepieniężnych, usług środowiskowych, miejsc w dziennych i całodobowych placówkach opieki dla dzieci i dorosłych oraz innych ośrodkach wsparcia) skorzystało 48 019 osób i rodzin (o 5,8% więcej niż w 2022 r.);
- kadra pomocy społecznej liczy 4 700 osób (z tego w: ośrodkach pomocy społecznej – 1 829 osób, centrum usług społecznych – 42, powiatowych centrach pomocy rodzinie - 224, domach pomocy społecznej – 1 893, i innych ośrodkach wsparcia i instytucjach publicznych - 650) – więcej niż w 2022 r. o 402 osób (9,4%);
- w 2023 r. spadła liczba pracowników socjalnych zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej i centrum usług społecznych (o 41 osób – do 439). Od kilku lat liczba pracowników socjalnych jest w wielu OPS-ach (zwłaszcza w gminach wiejskich) niewystarczająca. W strukturze zatrudnienia przeważa kategoria „pozostali pracownicy”, ponieważ ośrodek pomocy społecznej - poza zadaniami ustawy o pomocy społecznej, wykonuje także zadania wynikające z wielu innych ustaw, w tym m.in.: o świadczeniach rodzinnych, o dodatkach mieszkaniowych, o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, a także realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE i programów rządowych (np. Senior+, Program 75+, „Aktywny samorząd”);
- wymóg zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników socjalnych do liczby ludności spełnia 27 gmin (38%), a do liczby rodzin (nie więcej niż 50) – 44 gminy (62%) – tzn. nadal poważnym problemem jest niedostatek kadry (także innych specjalistów). Jednocześnie wykonywanie przez gminy nowych zadań z obszaru polityki społecznej nakłada na jednostki pomocy społecznej

dotatkowe obowiązki (merytoryczno-administracyjne), co powoduje wzrost kosztu utrzymania OPS-u, utrudniając jego funkcjonowanie oraz realizację głównych zadań pomocy społecznej, zwłaszcza pracy socjalnej, poradnictwa, działań aktywizujących i profilaktycznych;

- w 2023 r. wydatki na świadczenia pomocy społecznej (gmin i powiatów) wyniosły 620 mln zł (o 12% więcej niż w 2022 r.),
- łączny koszt zadań z zakresu polityki społecznej, realizowanych przez gminy i powiaty, wyniósł 1 075 992 tys. zł (spadł o 21,7%), przy czym łączne wydatki gmin zmniejszyły się o 29,9% (do 768,6 mln zł w 2023 r. z 1 097 mln zł w 2022 r.), a powiatów wzrosły o 10,7% (do 307 mln zł – z 278 mln zł w 2022 r.). Tak wysoki spadek kosztu zadań realizowanych przez gminy wynika m. in. z przyznawania i wypłacania od 1 czerwca 2022 r. świadczenia wychowawczego 500+ dla wychowanków pieczy zastępczej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych,
- w innych niż pomoc społeczna zadaniach polityki społecznej koszty udzielonego wsparcia gminy zmalały i wynosiły 417,4 mln zł. Natomiast w powiatach środki finansowe na inne zadania z zakresu polityki społecznej spadły do 38,4 mln zł (3,6%).

- **W obszarze systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej:**

- liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej wyniosła 1 008 (o 3 mniej niż w 2022 r.), z tego było: 625 rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem, 313 rodzin zastępczych niezawodowych i 44 rodziny zastępcze zawodowe oraz 26 rodzinnych domów dziecka;
- od 2013 r. w strukturze rodzinnej pieczy zastępczej zachodzą oczekiwane zmiany: spada liczba rodzin spokrewnionych i niezawodowych na rzecz rodzin zawodowych (wzrost o 22,2%) i rodzinnych domów dziecka (44,4%). Wzrasta liczba asystentów rodziny (wzrost prawie 3-krotny - do 91 osób, w tym 21 zatrudniono w ramach RPO WO 2014-2020), a liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny zwiększyła się prawie 4-krotnie (do 1 141 rodzin). Istotnie zwiększyła się również liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego (z 365 w 2012 do 895 w 2023 r.), przy czym z 36 tych placówek 16 powstało w wyniku realizacji projektu ROPS w ramach RPO WO 2014-2020 Bliżej rodziny i dziecka;
- z uwagi na tzw. proces deinstytucjonalizacji (zmniejszenie liczby miejsc do 14) oraz działań samorządu terytorialnego, w tym SWO i projektów współfinansowanych ze środków UE, spada liczba miejsc w instytucjonalnej pieczy zastępczej (domach dziecka), a coraz większa liczba dzieci może być umieszczona w rodzinach zastępczych lub pozostać w swoich rodzinach naturalnych, uzyskując jednocześnie wsparcie asystentów rodziny lub możliwość korzystania z usług placówek wsparcia dziennego. W 2023 r. liczba

miejsc w 31 placówkach opiekuńczo-wychowawczych wyniosła 442 (w 2022 r. – 458, w 2021 r. – 463, w 2020 r. – 479, w 2019 r. – 510, a w 2017 r. - 532);

- łącznie liczba podmiotów pieczy zastępczej w woj. opolskim (rodzinnej i instytucjonalnej) wynosi 1 039 (w 2022 r. – 1 041), a liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej – 2 040 (w 2012 r. – 2 228 dzieci).

- **W zakresie działań instytucjonalnych:**

- województwo opolskie – podobnie jak w ubiegłych latach, ma najwyższy w kraju wskaźnik liczby miejsc (na 10 tys. ludności) w domach pomocy społecznej (32,9) – średnia w kraju wynosi 21,3 (liczba miejsc w 29 DPS-ach wynosi 3 082);
- średni, miesięczny koszt utrzymania mieszkańca w DPS w 2024 r. wynosi 6 050 zł (o 16,68% - 861 zł, więcej niż w 2023 r.);
- na koniec 2023 r. na umieszczenie w domu pomocy społecznej oczekiwało ogółem 135 osób (o 28% mniej niż w 2022 r. i 23% mniej niż w 2021 r.);
- o 78 (do 1 265) wzrosła liczba miejsc w placówkach całodobowej opieki dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych lub w podeszłym wieku (komercyjnych). W porównaniu do 2011 r. liczba miejsc w tych placówkach wzrosła ponad 42-krotnie (w 2011 r. miały 30 miejsc);
- łącznie w 2023 r. w woj. opolskim było 61 stacjonarnych placówek opiekuńczych (29 DPS-ów i 32 „komercyjne” placówki całodobowej opieki) na 4 347 miejsc (na 10 tys. ludności przypadają 46,3 miejsca w tych placówkach);
- w 2023 r. w woj. opolskim funkcjonowały 23 dzienne domy pomocy, w tym 7 powstało w ramach programów rządowych (Senior-Wigor i Senior+), a 1 w ramach środków RPO WO 2014-2020 (w Białymostku);
- średni koszt utrzymania jednego miejsca w domu dziennego pobytu to ok. 870 zł miesięcznie (w 2022 r. – 747 zł);
- w woj. opolskim jest 98 Klubów Seniora, z których prawie 20 zostało utworzonych środków RPO WO 2014-2020 (na łączną liczbę 376 miejsc). Liczba miejsc w Klubach seniora wynosi 5 495;
- razem w 2023 r. woj. opolskie miało 121 placówek wsparcia dziennego (domy dziennego pobytu i kluby seniora) dla osób starszych i niepełnosprawnych na 7 098 miejsc;
- w 2023 r. liczba miejsc w środowiskowych domach samopomocy wzrosła do 810 (w 15 ŚDS-ach). Średni, miesięczny koszt utrzymania miejsca w tych placówkach wynosi ok. 2 668 zł.;
- po okresie wzrostu w latach 2015-2019 liczby osób korzystających z usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych. W latach 2022-2023 ogólna liczba osób objętych usługami spadła o 10,6% (360 osób). W 2023 r. średni koszt 1 godz. specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami

psychicznymi wyniósł 48 zł (w 2022 r. – 44,63 zł). Natomiast koszt usług opiekuńczych („zwykłych”), finansowanych przez gminy, wyniósł 28,5 zł;

- wzrosła liczba miejsc w mieszkaniach treningowych i wspomaganych (o 178 – do 443), a liczba takich mieszkań wynosi obecnie 207. W tym w ramach projektów ROPS, współfinansowanych z UE, utworzono - 9 mieszkań dla 26 osób, w tym 2 dla samotnych matek z 2 dziećmi, 12 mieszkań dla 20 osób dla osób w podeszłym wieku i z niepełnosprawnościami, 3 mieszkania dla 6 osób dla osób z chorobami neurologicznymi oraz 54 mieszkania dla około 200 migrantów wojennych z Ukrainy.

- **W zakresie przedsiębiorczości społecznej:**

- liczba podmiotów ekonomii społecznej, w tym podmiotów ekonomii solidarnej, w woj. opolskim wynosi 3 681 (po zmianie metody ich liczenia, do PES zalicza się wszystkie organizacje pozarządowe, działające nie dla zysku lub nie tylko dla zysku – tj. fundacje i stowarzyszenia), z tego: 3 590 fundacje i stowarzyszenia, oraz 29 spółdzielni socjalnych, 5 CIS-y, 8 KIS-ów, 19 spółdzielni pracy oraz 8 spółek non-profit;
- w związku ze zmianą przepisów, w myśl ustawy z 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej, fundacje, stowarzyszenia, spółki z o.o. non profit, spółdzielnie socjalne oraz inne podmioty wskazane w ustawie mogą ubiegać się o status przedsiębiorstwa społecznego (nadaje wojewoda). Aktualnie status przedsiębiorstwa społecznego posiada 18 podmiotów z terenu woj. opolskiego.
- w ramach podmiotów ekonomii solidarnej z obszaru reintegracji społeczno-zawodowej (centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, warsztaty terapii zajęciowej i zakłady aktywności zawodowej) uczestnikami zajęć było łącznie 1 313 osób w 35 instytucjach.

W 2023 r. (podobnie jak w 2022 r.) najważniejsze wnioski i rekomendacje zawarte w gminnych i powiatowych ocenach zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego wskazują przede wszystkim, na konieczność zwiększenia środków finansowych na realizację wzrastającej liczby zadań z obszaru polityki społecznej, a także konieczność powiększenia kadry jednostek organizacyjnych (szczególnie w obliczu braku pracowników socjalnych). Jest to istotne zwłaszcza w ośrodkach pomocy społecznej, które – oprócz ustawy o pomocy społecznej, realizują zadania wynikające z kilkunastu innych ustaw (w tym programy rządowe takie jak: „Opieka 75+”, Senior+), a dodatkowo coraz więcej samorządów przystąpiło w ostatnich latach do realizacji projektów współfinansowanych ze środków europejskich. Obserwowane od co najmniej trzech lat trudności z pozyskaniem specjalistów i innych wykwalifikowanych osób do pracy w systemie pomocy i integracji społecznej będą stanowić dla wielu samorządów wyzwanie dla planowanych i realizowanych w regionie zadań z zakresu polityki społecznej. Wskazuje się także na konieczność rozwoju działań ukierunkowanych na

przeciwdziałanie negatywnym, kryzysowym zjawiskom społecznym, mogącym wystąpić w przyszłości.

W systemie pomocy i integracji społecznej następuje stopniowe przekształcenie struktury świadczeniobiorców ze względu na główny powód udzielanej pomocy - coraz częściej klientem OPS jest osoba z niepełnosprawnością, przewlekłe chora lub starsza, albo rodzina wieloproblemowa, w której występuje przemoc, sytuacje kryzysowe, trudności opiekuńcze i wychowawcze. Wymaga to wprowadzenia zmian w systemie wsparcia - w kierunku rozwoju usług społecznych (opiekuńczych, pielęgnacyjnych, rehabilitacyjnych, edukacyjnych, wspomagających), przy jednoczesnym utrzymaniu poziomu pomocy materialnej (pieniężnej i rzeczowej). Istotnym jest także poprawa i wzmocnienie działań międzyinstytucjonalnych i międzysystemowych, angażujących instytucje różnych sektorów wsparcia (np. pomocy społecznej i sądownictwa).

Większość analizowanych gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej podkreśla m. in. konieczność:

- promowania rodzicielstwa zastępczego wśród mieszkańców, a także zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc w rodzinnych formach opieki zastępczej (zwłaszcza tworzenie rodzin zastępczych zawodowych oraz rodzinnych domów dziecka);
- dalszego i aktywnego uczestnictwa w realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE, wynikających z coraz bardziej ograniczanych możliwości finansowych i organizacyjnych jednostek samorządu terytorialnego;
- rozwoju infrastruktury mieszkań treningowych i wspomaganych (dla usamodzielnionych wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej, osób starych i z niepełnosprawnościami);
- zwiększenia zakresu wsparcia osób niesamodzielnich, poprzez rozwój sieci ośrodków wsparcia, placówek całodobowej opieki, usług opiekuńczych i asystenckich oraz propagowania idei rodzinnych domów pomocy społecznej, wolontariatu oraz innych form (szczególnie mieszkań wspomaganych z usługami);
- profesjonalizacji kadry pomocy społecznej poprzez podnoszenie kwalifikacji pracowników, udział w szkoleniach tematycznych uwzględniających tematykę zmian w polityce społecznej, problem przemy domowej, trudności opiekuńczo-wychowawcze, wsparcia osób niesamodzielnich, uzależnień itp.
- z uwagi na coraz powszechniejsze zjawisko wypalenia zawodowego wśród kadry pomocy społecznej konieczne jest wsparcie pracowników poprzez zatrudnienie specjalistów tj.: superwizora, mediatora rodzinnego, coacha, którzy wspieraliby pracowników w działaniach aktywizujących klientów pomocy społecznej;

- poszukiwania rozwiązań umożliwiających pozyskanie nowych pracowników w związku z występującymi trudnościami na rynku pracy (zastąpienie odchodzących na emeryturę dotychczasowych, starszych pracowników, szczególnie w gminach wiejskich), w tym zapewnienia odpowiednich warunków płacowych, sprzyjających realizacji bieżących i planowanych zadań z obszaru polityki społecznej.

9. Rekomendacje

Uwzględniając zmiany, jakie wystąpiły w 2023 r. w systemie pomocy społecznej oraz innych systemach wsparcia w woj. opolskim (w tym szczególnie na rzecz osób starszych, z niepełnosprawnościami i niesamodzielnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym) oraz rekomendacje zawarte w Regionalnym Planie Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Opolskiego na lata 2023-2025, należy:

- **rozwijać system wsparcia osób niesamodzielnych** oraz ich rodzin w szczególności poprzez zwiększenie oferty usług świadczonych w lokalnej społeczności (domy dziennego pobytu, środowiskowe domy samopomocy, kluby seniora, uniwersytety III wieku, usługi opiekuńcze, edukacyjne, wspomagające, w tym świadczone przez asystentów osób niesamodzielnych, a także w formie mieszkalnictwa wspomaganego);
- **prowadzić stałą i bieżącą analizę miejsc i sposobów koordynacji usług** realizowanych przez poszczególne jednostki samorządu terytorialnego woj. opolskiego i dostosowanie ich działań do krajowych założeń procesu deinstytucjonalizacji;
- **kontynuować i rozwijać kompleksowe usługi**, zawierające zarówno komponent zdrowotny jak i społeczny, świadczonych w środowisku zamieszkania osób potrzebujących, ze szczególnym naciskiem na ich optymalne dopasowanie do potrzeb tych osób (rodzaj usługi, liczba godzin, częstotliwość);
- **rozwijać usługi asystenckie** dla osób niepełnosprawnych, szczególnie na obszarach województwa, gdzie taka usługa nie jest zapewniona i zachęcanie gmin do uruchomienia usługi asystenckiej dla osoby z niepełnosprawnością wraz z zapewnieniem możliwości jego wyboru, czasu i formy wsparcia, uwzględniającą podmiotowość i potrzeby osoby;
- **propagować, rozwijać i wspierać mniej popularne formy pomocy** tj.:
  - opiekę wytchnieniową jako ważny element wsparcia opiekunów osób z niepełnosprawnościami;
  - usługi sąsiedzkie poprzez pomoc szkoleniową, zaopatrzenie w środki ochrony indywidualnej, a nawet zabezpieczenie wynagrodzenia;

- usługi door-to-door, obejmujące świadczenie bezpośredniej pomocy w przemieszczaniu się osoby potrzebującej oraz innych dostosowanych do jej potrzeb usług;
- **rozwijać i wspierać usługi społeczne świadczone** w miejscu zamieszkania (edukacyjne, wspomagające, rehabilitacyjne, pielęgnacyjne, kulturalne, rekreacyjne itp.), w tym z udziałem asystentów (rodziny, osób strasznych, z niepełnosprawnościami), w szczególności usług aktywizujących i wspomagających na rzecz osób usamodzielniających się i opuszczających system pieczy zastępczej, w tym w formie mieszkań wspomaganych i treningowych;
- **wykorzystywać potencjał pomocowy wolontariuszy** poprzez np. utworzenie banku danych usług wolontariackich wraz z kategoriami wsparcia, tj. grupą adresatów pomocy i zakresem świadczenia usług wolontariackich;
- **tworzyć warunki, które umożliwią silniejsze włączenie podmiotów ekonomii społecznej** jako dostawców usług społecznych, tak aby mogły skutecznie odpowiadać na potrzeby swoich świadczeniobiorców i mieszkańców społeczności lokalnej;
- **rozwijać asystenturę rodzinną**, w tym prowadzić wsparcie szkoleniowe asystentów rodziny m. in. z zakresu psychologii, pedagogiki, pracy socjalnej;
- **podjąć działania wspierające tworzenie** i rozwój placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, szczególnie w formie pracy podwórkowej i w miejscach o szczególnym zapotrzebowaniu oraz nagromadzeniu niekorzystnych zjawisk i wynikającej z tego dużej liczbie rodzin w kryzysie;
- **rozwijać i wspierać system pieczy zastępczej**, w szczególności poprzez zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc w rodzinnych formach pieczy zastępczej, właściwe standardy świadczonej pomocy oraz taki poziom współpracy między podmiotami udzielającymi dziecku wsparcia, który – jeśli jest to możliwe – pozwoli na przywrócenie dziecka jego rodzinie lub też umożliwi mu funkcjonowanie we właściwy sposób w ramach rodziny zastępczej;
- **rozwijać usługi interwencji kryzysowej**, szczególnie w powiatach bez ośrodków interwencji kryzysowej;
- **prowadzić działania systemowe**, zmierzające do poszerzenia zakresu świadczeń o charakterze profilaktycznym i aktywizującym środowiska najbardziej zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym, tj. :
  - rozwijać usługi społeczne dla osób i rodzin w największym stopniu zagrożonych wykluczeniem, poprzez zwiększenie liczby usług aktywizujących i wspomagających, zwiększenie liczby ośrodków kompleksowego wsparcia, łączących elementy aktywizacji zawodowej i społecznej (doradztwo zawodowe, praca socjalna, poradnictwo psychologiczne i prawne, zdrowotne);

- rozwijać kadrę pomocy społecznej, poprzez tworzenie zachęt dla samorządu terytorialnego do zwiększenia zatrudnienia pracowników socjalnych i innych specjalistów, zwłaszcza w okresie ubytku pracowników merytorycznych w gminach wiejskich;
- wzmacniać współpracę działań wielu sektorów, w tym szczególnie pomocy społecznej z innymi instytucjami wspierającymi osoby i rodziny (rynek pracy, ochrona zdrowia, oświata, sądownictwo, policja, organizacje pozarządowe), w celu tworzenia wspólnych programów i inicjatyw kompleksowego wsparcia;
- kontynuować i unowocześniać formy kształcenia oraz doskonalenia zawodowego kadr pomocy i integracji społecznej, poprzez tworzenie dodatkowych kompetencji, budowanie standardów łączących elementy aktywizacji zawodowej i społecznej, dostosowanych do specyficznych potrzeb klientów (osoby z niepełnosprawnościami, niezaradne życiowo, dzieci w rodzinach wieloproblemowych, kobiety, mieszkańcy terenów wiejskich);
- **rozwijać kształcenie i doskonalenia zawodowego kadr pomocy społecznej** poprzez dostosowanie programów szkoleń do zmieniających się potrzeb, a także poszerzenie katalogu form kształcenia (wizyty studyjne, warsztaty, seminaria, coaching);
- **rozwijać katalog narzędzi wsparcia o działania diagnostyczne** (np. rozpoznanie potrzeb osób przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych lub domu pomocy społecznej, co do skorzystania z usług zew. i świadczonych w lokalnej społeczności);
- **rozwijać i doskonalić środowiskowe formy wsparcia** łączące m.in. opiekę zdrowotną i społeczną oraz aktywizację osób niesamodzielnych, w tym w formie usług wspomagających, działań profilaktycznych, zapobiegających umieszczeniu osoby niesamodzielnej w placówce całodobowej opieki;
- **dostosować profil kształcenia kadr pomocy społecznej, ochrony zdrowia, rynku pracy** - o kompetencje właściwe dla sprawowania profesjonalnej opieki na rzecz różnych grup klientów (w tym szczególnie osób starszych i niepełnosprawnych o specyficznych potrzebach zdrowotnych i społecznych).
- **kontynuować współpracę z III sektorem** poprzez promocję jego działalności, a także kierowanie wsparcia finansowego i merytorycznego, zwłaszcza do organizacji działających w obszarze: usług społecznych, opiekuńczych, poradnictwa i ekonomii społecznej;
- **wspierać i współpracować z samorządem terytorialnym** w zakresie rozwoju usług społecznych dla osób niepełnosprawnych (inicjowanie i promowanie koniecznych zmian oraz realizacja i rozwój działań z wykorzystaniem środków PFRON);
- **przewodzą monitoring potrzeb oraz realizowanych działań**, zwłaszcza w zakresie projektów współfinansowanych ze środków europejskich; promować

i upowszechniać informacje o działaniach wszystkich instytucji i podmiotów w obszarze pomocy i integracji społecznej, a także powiązanych zadań z zakresu polityki społecznej;

- **inicjować i rozwijać różne usługi i formy pomocy środowiskowej**, w tym we współpracy z samorządami: gminnym i powiatowym, oraz innymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi, poprzez wspieranie tworzenia nowych i zintegrowanych usług w gminach (np. w ramach centrów usług społecznych);
- **rozwijać i wspierać różnorodne sposoby środowiskowego wsparcia** osób o szczególnych potrzebach (osób z problemami zdrowia psychicznego, rodzin i osób w kryzysie bezdomności, zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym), w tym rozwój streetworkingu, jako formy wsparcia osób w kryzysie bezdomności ulicznej poprzez szkolenia dla kadr oraz wspieranie zatrudnienia streetworkerów w gminach, w szczególności w miastach powiatowych;
- **propagować i kontynuować inicjatywy i przedsięwzięcia**, w tym partnerskie, służące wsparciu najbardziej potrzebujących mieszkańców województwa (szczególnie w sytuacjach kryzysowych, np. w ramach zainicjowanego w pandemii Marszałkowskiego kuriera społecznego);
- **podejmować kompleksowe działania wspierające obywateli państw trzecich**, przybyłych do woj. opolskiego, poprzez m.in. pomoc w integracji społecznej, oraz aktywizację zawodową.

Spis tabel

Tabela 1. Ludność wg ekonomicznych grup wieku w Polsce i woj. opolskim w latach 2021 – 2023.....	9
Tabela 2. Ludność wg ekonomicznych grup wieku w woj. opolskim w latach 2022-2023 – wg powiatów	17
Tabela 3. Najważniejsze wskaźniki demograficzne woj. opolskiego w 2010 r. i w latach 2021-2023 oraz wg prognozy GUS w 2030 r.	18
Tabela 4. Bezrobocie w woj. opolskim w latach 2021-2023.....	26
Tabela 5. Żłobki i kluby dziecięce w woj. opolskim w marcu 2024 r. – wg powiatów	30
Tabela 6. Dzieci przysposobione w woj. opolskim w latach 2022-2023.....	45
Tabela 7. Wydatki Samorządu Województwa Opolskiego w zakresie zadań pomocy społecznej oraz niektórych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2021-2023.....	47
Tabela 8. Liczba osób i rodzin, którym udzielono wsparcia w woj. opolskim w latach 2019-2023.....	49
Tabela 9. Liczba osób i rodzin objętych pomocą ośrodków pomocy społecznej	54
Tabela 10. Wskaźnik klientów ośrodków pomocy społecznej do liczby ludności w woj. opolskim w latach 2021-2023 - wg powiatów	57
Tabela 11. Klienci ośrodków pomocy społecznej korzystający z pomocy z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (art.7 ust.9 ustawy o pomocy społecznej) w woj. opolskim w 2023 r. – wg powiatów	58
Tabela 12. Koszt świadczeń udzielanych przez ośrodki pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2022-2023	60
Tabela 13. Świadczenia pieniężne pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2022-2023.....	61
Tabela 14. Powody udzielenia świadczeń z pomocy społecznej w latach 2022-2023	62
Tabela 15. Placówki wsparcia dziennego w woj. opolskim w 2023 r.	66
Tabela 16. Podmioty pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2014-2023.....	69
Tabela 17. Podmioty rodzinnej pieczy zastępczej w powiatach woj. opolskiego w latach 2014- 2023	70
Tabela 18. Liczba dzieci w pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2014-2023	73
Tabela 19. System wspierania rodziny i pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2014-2023.....	77

Tabela 20 Liczba domów pomocy społecznej i miejsc w tych domach w woj. opolskim w 2023 r.	81
Tabela 21. Wskaźnik liczby miejsc w domach pomocy społecznej w Polsce w 2023 r. – wg województw	82
Tabela 22. Średni, miesięczny koszt utrzymania 1 miejsca w domach pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2022-2024.....	85
Tabela 23. Liczba osób oczekujących na umieszczenie w domach pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2019-2023 (w tym dla osób w podeszłym wieku, przewlekle somatycznie chorych i/lub niepełnosprawnych fizycznie)	87
Tabela 24 . Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w woj. opolskim w 2023 r.	90
Tabela 25. Dzielne domy pomocy w woj. opolskim w 2023 r.- wg źródła pozyskania środków	92
Tabela 26. Kluby Seniora w woj. opolskim wg źródła pozyskania środków w 2023 r.	94
Tabela 27. Dzielne domy pomocy i kluby seniora w woj. opolskim w 2023 r.....	95
Tabela 28. Środowiskowe domy samopomocy w woj. opolskim w 2023 r.	97
Tabela 29. Mieszkania wspomagane i treningowe w woj. opolskim w 2023 r.....	99
Tabela 30. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych i wskaźnik na 10 tys. ludności w woj. opolskim w latach 2022-2023.....	102
Tabela 31. Koszt usług opiekuńczych w woj. opolskim w 2023 r.....	105
Tabela 32. Miejsca opieki i wsparcia dla osób starszych i niesamodzielnych w woj. opolskim w latach 2015-2023	106
Tabela 33. Zatrudnienie w jednostkach i instytucjach pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2022-2023	111
Tabela 34. Podmioty ekonomii społecznej w woj. opolskim w maju 2024 r. – w powiatach wg typów.....	122
Tabela 35. Spółdzielnie socjalne w woj. opolskim w maju 2024 r.....	125
Tabela 36. Środki finansowe przeznaczone przez gminy na zadania pomocy społecznej i inne zadania z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2022-2023 i w 2024 r. (prognoza) w tys. zł.....	132
Tabela 37. Środki finansowe przeznaczone przez powiaty na realizację zadań pomocy społecznej i innych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2022-2023 i w 2024 r. (prognoza) w tys. zł – zadania szczegółowe	136

Tabela 38. Koszt pomocy społecznej oraz innych zadań polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2022-2023 i 2024 r. (prognoza) – razem zadania gmin i powiatów w tys. zł 138

Spis wykresów

Wykres 1. Zmiany liczby ludności wg ekonomicznych grup wieku w Polsce i w województwie opolskim w latach 2022-2023 (w %)	10
Wykres 2. Zmiany liczby urodzeń żywych, zgonów i przyrostu naturalnego w województwie opolskim w 2010 r. i 2017 r. oraz 2023 r.	11
Wykres 3. Wskaźnik urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego na 1 000 ludności według województw w 2023 r.	12
Wykres 4. Udział procentowy liczby osób w wieku poprodukcyjnym (60+/65+) - Polska i województwo opolskie w latach 2021-2023.....	13
Wykres 5. Udział procentowy liczby osób w wieku poprodukcyjnym (60/65+) w populacji powiatu w latach 2022-2023.....	14
Wykres 6. Wzrost liczby ludności w grupach wieku: 60 lat i więcej oraz 80 lat i więcej, w powiatach woj. opolskiego do 2030 r. (wg prognozy ludności gmin GUS na lata 2017-2030)	16
Wykres 7. Zasięg ubóstwa w Polsce w latach 2019-2022 wg wyznaczonych granic ubóstwa (% osób w gospodarstwach domowych)	20
Wykres 8. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2021 r. i 2022 r. według grup społeczno-ekonomicznych	22
Wykres 9. Zasięg ubóstwa skrajnego w Polsce w 2021 r. i 2022 r. w gospodarstwach domowych z dziećmi w wieku 0-17 lat.....	22
Wykres 10. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2021 r. i 2022 r. według wieku osób	23
Wykres 11. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2021 r. i 2022 r. wg wykształcenia głowy gospodarstwa domowego	24
Wykres 12. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2021 r. i 2022 r. wg klasy miejscowości zamieszkania	24
Wykres 13. Stopa bezrobocia rejestrowanego w woj. opolskim w latach 2020 – 2023.....	27
Wykres 14. Liczba lokali socjalnych w woj. opolskim w latach 2019-2023	29
Wykres 15. Beneficjenci pomocy społecznej (ośrodków pomocy społecznej) oraz zarejestrowani bezrobotni w woj. opolskim w latach 2017-2023.....	51
Wykres 16. Zmiana liczby zarejestrowanych bezrobotnych oraz klientów ośrodków pomocy społecznej w powiatach woj. opolskiego w latach 2022-2023 (w %)	52
Wykres 17. Struktura świadczeniobiorców pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2022-2023	53
Wykres 18. Wskaźnik deprivacji lokalnej w woj. opolskim w latach 2012-2023	56

Wykres 19. Udział klientów długotrwale korzystających z pomocy społecznej wśród wszystkich osób objętych świadczeniami pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2021-2023	59
Wykres 20. Powody udzielenia pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2022-2023.....	64
Wykres 21. Struktura podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2018-2023	68
Wykres 22. Wskaźnik liczby miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na 10 tys. ludności w wieku przedprodukcyjnym wg powiatów woj. opolskiego – stan na dzień 29.02.2024 r.	72
Wykres 23. Dzieci w podmiotach pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2022-2023.....	75
Wykres 24. Liczba dzieci w pieczy zastępczej na 1000 ludności w wieku przedprodukcyjnym.....	76
Wykres 25. System wspierania rodziny i pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2014-2015 oraz w latach 2020-2023	78
Wykres 26. Domy pomocy społecznej w woj. opolskim w 2023 r. – struktura liczby miejsc wg typów.....	80
Wykres 27. Wskaźnik liczby miejsc w domach pomocy społecznej (na 10 tys. ludności) wg powiatów woj. opolskiego w latach 2022-2023	84
Wykres 28. Liczba oczekujących na umieszczenie w domu pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2021-2023 wg typów domów	88
Wykres 29 . Wskaźnik liczby miejsc w dziennych domach pomocy i klubach seniora (na 10 tys. ludności) w woj. opolskim w 2023r.	96
Wykres 30. Wskaźnik liczby miejsc (na 10 tys. ludności) w środowiskowych domach samopomocy w woj. opolskim w 2023r. – wg powiatów	98
Wykres 31. Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi w powiatach woj. opolskiego w latach 2022-2023 (wskaźnik na 10 tys. ludności)Wykres 33	103
Wykres 32. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w woj. opolskim w latach 2019-2023	104
Wykres 33. Wskaźnik liczby miejsc w instytucjach opieki i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych w woj. opolskim w latach 2015-2023	107
Wykres 34. Liczba miejsc opieki i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych w woj. opolskim w 2011 r. oraz 2023 r.	119
Wykres 35. Podmioty ekonomii społecznej w woj. opolskim w maju 2024 r.	121
Wykres 36. Struktura kosztów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2023 r.	134

- Wykres 37. Struktura kosztów realizacji przez powiaty woj. opolskiego zadań pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w 2023 r. 137
- Wykres 38 Środki finansowe przeznaczone na realizację zadań pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2021-2023 – wydatki w tys. zł 139

Spis map

Mapa 1. Liczba mieszkań socjalnych (lokali) w gminach woj. opolskiego w 2023 r..	28
Mapa 2. Wskaźnik deprivacji lokalnej (liczba osób w rodzinach, w których przyznano świadczenie na każde 1 000 mieszkańców) w woj. opolskim w 2023 r. – wg powiatów	55
Mapa 3. Liczba miejsc w domach pomocy społecznej w woj. opolskim w 2023 r. – wg typów	83
Mapa 4. Gminy spełniające ustawowy wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych (do liczby ludności) w ośrodku pomocy społecznej w 2023 r.	114
Mapa 5. Gminy spełniające ustawowy wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych (do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących objętych pracą socjalną)	116
Mapa 6. Podmioty ekonomii solidarnej w woj. opolskim w maju 2024 r.	124
Mapa 7. Spółdzielnie socjalne w województwie opolskim w 2023 r.	125
Mapa 8. Subregiony wg działalności OWES w woj. opolskim.	128